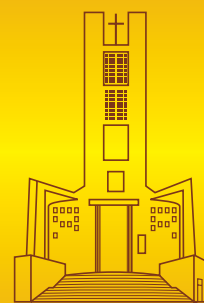

POSUŠJE

Godišnje obavijesti

Posušje, god. XXIII., br.1 (23) • Uskrs 2016.

POSUŠJE GODIŠNJE OBAVIJESTI

Izdavač

Župni ured
Bezgrješnoga Začeca B.D.M.
Posušje

Adresa

Trg fra Grga Martića 1
88240 Posušje
Tel.: 039 - 681 - 052
Faks: 039 - 680 - 791

Osooblje Župnoga ureda i Franjevačke rezidencije

Fra Mladen Vukšić, župnik
Fra Ante Leko, župni vikar
Fra Milan Lončar, župni vikar
Fra Marko Dragičević, župni vikar
Fra Josip Serđo Čavar, župni vikar
Fra Dario Galić, župni vikar

Časne sestre

Trg fra Grga Martića 3
88240 Posušje
Tel.: 039 - 680 - 166

Osooblje

s. M. Marina Ivanković, predstojnica
s. M. Nada Sušac
s. M. Ana Čotić

RADNO VRIJEME ŽUPNOGA UREDA

Radnim danom

Prijepodne: 8,00 do 12,00.
Popodne: 15,30 do 17,30.

Nedjeljom i blagdanima

Samo nakon svetih misa

Nedjeljom i blagdanom
ne izdajemo nikakve potvrde

**Za opremanje bolesnika fratri
su na usluzi u svako doba!**

SADRŽAJ

Uvodna riječ.....	3
OFS - Trećari.....	4
Ministranti.....	5
Aktivnosti Frame.....	6
Veliki i mali zborovi.....	9
Molitveni izlet.....	11
Hodočašće naših župljana.....	14
Tribine Kršćanin i odgovornost.....	20
Festival religiozne drame.....	37
Velika Gospa.....	38
Tijelovo.....	38
Prva Sveta pričest.....	39
Papa, Sarajevo.....	40
20 godina svjetla.....	41
Festival hercegivačkih Frama.....	42
Otkrivanje biste fra Petra Bakule.....	43
Fra Vlado Lončar predstavio knjigu.....	44
Kršteni.....	44
Umrli.....	46
Vjenčani.....	47
Građevinski radovi.....	48
Darovatelji za gradnju crkve.....	49

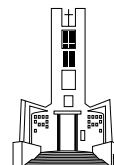

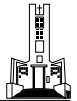
GODIŠNJE OBAVIJESTI ŽUPE POSUŠJE

Odgovorni: fra Mladen Vukšić

Lektura: prof. Vlatko Mišetić

Oblikovanje: Edita Grubišić, Grafotisak

UVODNA RIJEČ

Poštovani župljani!

Prošlu godinu obilježio je dolazak sv. oca Franje u našu domovinu 6. lipnja 2015. Iako je ovaj posjet trajao samo jedan dan, bio je učinkovit na vjerskom i političkom polju. Izvrsna organizacija i prijem od svih naroda, a na poseban način nas katolika, budi nadu u ostanak vjere i našeg naroda na ovim prostorima. Naša župa se odlično odazvala ovom događaju. Preko 600 vjernika iz župe, od kojih je polovica mladih, dokaz je da župa vjerski i crkveno, živi i diše.

Papa je Franjo 11. travnja 2015., službeno proglasio izvanrednu godinu posvećenu Božjem milosrđu. Sveta godina Božjega milosrđa otvorena je na svetkovinu Bezgrješnog Začeca BDM, 8. prosinca 2015., a završit će 20. studenoga, tj. na svetkovinu Krista Kralja svega stvorenoga, 20. studenoga 2016.

Zašto jubilara Godina milosrđa? Sam je papa dao odgovor: „Jednostavno zato što je Crkva, u ovome času velikih epohalnih promjena, pozvana snažnije davati znakove i primjere Božje prisutnosti i blizine. Ovo nije vrijeme za rastresenost, nego naprotiv vrijeme da ostanemo budni, te da u sebi probudimo sposobnost gledanja u bitno. Vrijeme je to za Crkvu kako bi ponovno pronašla osjećaj za poslanje koje joj je Gospodin povjerio na dan Uskrsa: da bude znak i oruđe Očeva milosrđa. Stoga će Sveta godina morati živom održavati želju da se znadu prepoznati toliki znakovi Božje nježnosti koje Bog daje čitavom svijetu te nadasve onima koji pate, koji su sami i napušteni, pa i bez nade, da im se oprost i da se osjećaju ljubljenima od Oca“. Time je on na tragu velikih apostola Božjega milosrđa, svete Faustine Kovalske i svetoga pape Ivana Pavla II.

„Cijeli suvremeni svijet žurno treba Božje milosrđe. Iz dubine ljudske patnje uzdiže se na svim dijelovima svijeta vapaj, krik za milosrđem. Gdje god vladaju mržnja i osveta, gdje god rat uzrokuje patnju i smrt nevinih ljudi, potrebna je milost milosrđa da bi se pomirili ljudski duh i srce te zavladao

mir. Gdje se ne poštuje čovjekov život ni njegovo dostojanstvo, treba nam milosrdna Božja ljubav u čijem svjetlu dolazi do izražaja neprocjenjiva i nedokučiva vrijednost svakoga čovjeka. Treba nam milosrđe da bi se u svijetu u svjetlu istine okončala svaka nepravda“.

Blaženi Alojzije Stepinac je često govorio o Božjem milosrđu: „Moramo biti zahvalni za Božje milosrđe koje nam je iskazao, Otac u svome Sinu, i odgovoriti na njega svojim milosrđem prema potrebitima naše ljubavi i milosrđa. Samo tako stvaramo ljudskiji svijet u kojemu će vladati ljubav i milosrđe. Da, budimo milosrdni kao i Otac Nebeski koji daje da „sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima, i da kiša pada pravednicima i nepravednicima“ (Mt 5, 45).

Naša župa prošle godine prešla je brojku od deset tisuća vjernika. Iako je prirast prošle godine bio velik, broj župljana se smanjio. Razlog tomu je odlazak mnogih pojedinaca, ali i obitelji koji su otišli u inozemstvo. Nažalost, u našoj domovini je gospodarska situacija sve teža, pa mnogi traže bolja mjesta i države za bolju egzistenciju. Povijest se ponavlja. Nadamo se da će se ekonomska i politička situacija promijeniti na bolje.

Poštovani župljani, pred vama je novi broj *Godišnjih obavijesti*. Pokušali smo donijeti važnije događaje u protekloj godini. Jer, nemoguće je sve zabilježiti, ali ono najvažnije je ovdje. Kao i prošle godine, i ove smo tiskali predavanja s Tribina koje su održane u listopadu. Predavanja su aktualna i kvalitetna. Stoga želimo vam ugodno čitanje.

U ozračju smo svetkovine Uskrsa koji je središte naše vjere, ono je središte i sidrište naše vjere, a ne neka proizvoljna tvrdnja ili teološko pitanje s kojim se može ovako ili onako ophoditi, diskutirati, a da čovjek ne bude zahvaćen iznutra. Uskrsnuće ne može biti diskutabilna tema, već s njime stoji ili pada cjelokupna zgrada naše vjere.

Neka je svima Sretan Uskrs!

Vaši fratri

Događaje u Župi pratite na našoj
internet stranici:

www.zupa-posusje.com

www.frama-posusje.com

FRANJEVAČKI SVJETOVNI RED (OFS) TREĆARI

“Kao što Otac u svakome čovjeku gleda lik svoga Sina, Prvorođenoga među mnogom braćom, neka tako i svjetovni franjevci prihvaćaju sve ljude poniznom i prijaznom dušom kao dar Gospodnji i sliku Kristovu.

Osjećaj bratstva učinit će da se radosno i spremno izjednačuju sa svim ljudima, osobito s onim najmanjima, kojima će stvoriti uvjete života dostojne stvorenja koje je Krist otkupio”(čl.13).

Ovaj zahtjev, na poseban način, trebali bi trećari pokušati ostvariti u ovoj Jubilarnoj godini milosrđa. A što je milosrđe? Milosrđe se sastoji od dvije riječi: milo srce. Srce koje se smili ili smiluje nevoljniku, srce koje pokazuje milost, sa-milost prema bijedniku, ne samo teorijski nego i praktičnim darom, plemenitošću, nesebičnošću. Pa to je sam sv. Franjo pokazivao i tražio od svojih sljedbenika da to isto čine.

Tijekom prošle godine, koja je bila *Godina posvećenog života*, u susretima i predavanjima pokušali smo shvatiti što je to redovništvo i posvećen život Boga.

Osim naših susreta svakoga petka, a ponekad i svako 15 dana molili smo i razmišljali o posvećenom životu Boga. U svim liturgijskim slavljinama bili smo aktivni. Uoči “Gospe o Anđela” održali smo bdijenje pred Presvetim, a nazočno je bilo dosta i ostalih vjernika.

Duhovnu obnovu i proslavu sv. Ljudevita, zaštitnika Trećara ove godine organiziralo je bratstvo iz Gorice. Bilo nas je 36. Tema ovoga susreta bila je “Blago krotkima, oni će baštiniti zemlju”, a predavanje je održao fra Sreten Ćurčić, kapelan u Drinovcima. Nakon misnoga slavlja uslijedila je bogata zakuska.

Sudjelovali smo na proslavi 20 godina Frame u Posušju, na misnom slavlju i donošenju kolača i prigodnim poklonom.

Blagdan sv. Franje proslavili smo kao i dosadašnjih godina. Obred preminuća izveli su framaši s trećarima, a sv. Misu predslavio je župnik fra Mladen uz sudjelovanje fra Serđe i fra Marka.

Hodočastili smo i ove godine u Kraljevu Sutjesku u nedjelju 25. listopada na proslavu kraljice Katarine. Bilo nas je tridesetak uz mnoštvo ostalih trećara iz Bosne i Hercegovine. Sv. Misu predslavio je fra Janko

Ćuro, defnitor Bosne Srebrene uz koncelebraciju dvadesetak svećenika. Nakon misnog slavlja slijedila su folklorna društva uz pjesmu i ples, pa i jedna folklorna skupina iz Posušja.

Na povratku smo posjetili duhovni centar Karmel sv. Ilije u Grabovici, a nakon toga svratili na kavu u eko selo u Grabovici.

Zajedno s pukom proslavili smo 17. studenoga sv. Elizabetu Ugarsku, zaštitnicu trećara.

Na uočnicu primanja i zavjetovanja trećara fra Dario Galić održao je duhovnu obnovu kandidatima.

Na blagdan Bezgrješnog Začeca BDM slavili smo i ove godine za vrijeme Mise Obred primanja, obnavljanja i zavjetovanja trećara. A obred primanja i zavjetovanja, primili su ministra Branka Barišić i duhovni asistent fra Marko.

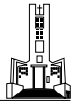
Sv. Misu predslavio je fra Ljubo Kurtović, duhovni asistent područnog bratstva uz asistenciju fra Marka i fra Serđe. Članovi glazbene sekcije Frame sviranjem i pjevanjem uzveličali su ovo slavlje.

Na ovaj dan i blagdan papa Franjo proglasio je Jubilarnu godinu milosrđa.

Budući da nisu mogle sudjelovati na primanju u trećare na blagdan Bezgrješne, 15. siječnja dvije sestre studentice primljen su u naše bratstvo.

Na treću nedjelju došašća (“Materice”) trećarice su donijele kolače koje su ispekle te poslije Mise izložile puku. Vjernici su uzimali i davali svoje priloge za siromašne i ništa ne ostade. Nekoliko siromašnih obitelji moglo je ovim prilozima dostojno i tjelesno proslaviti Božić.

Božić smo radosno proslavili. U novu godinu smo ušli s odlukom da budemo više milosrdni prema bratu čovjeku, jer svi smo pozvani živjeti milosrđe.

MINISTRANTI

OSVOJENO TREĆE MJESTO NA FRAMINU

Već godinama se održava susret ministranata svih franjevačkih župa na području Hercegovine pod nazivom *Framin*. Dana 23. svibnja, u subotu, ministranti naše župe uputili su se na susret ministranata u Mostar. Pošli smo autobusom oko 8 sati ispred stare crkve u Posušju. U Mostar smo stigli oko 9 sati ispred franjevačkog samostana i crkve. Ukupno je sudjelovalo na ovogodišnjem susretu devetnaest župa. Iz devetnaest župa u Mostar je pristiglo 572 ministranta. S ministrantima su došli njihovi voditelji fratri, te s nekoliko iznimaka gdje voditelji nisu mogli doći poslali su svoje ministrante s ministrantima susjedne župe. Okupljanje je započelo već u 9 sati, a u 9.30 počela je sv. Misa koju je predslavio fra Goran Azinović, župni vikar na Humcu.

U konceleciji je bilo trinaest svećenika. Misno pjevanje animirali su postulanti i novaci. Nakon mise je uslijedio program u crkvi: postulanti i novaci su predstavili svoje zajednice i život u njima, i pri tome su i posvjedočili svoj duhovni put do franjevaštva koji je manje-više započinjao od ministriranja.

Kroz to vrijeme u dvorani odražavalo se natjecanje u kvizu. Rezultati natjecanja u kvizu su sljedeći: 1. Mostar, 2. Roško Polje, 3. Drinovci, 4. Široko Brijeg i Posušje, 5. Rakitno, 6. Ružići, 7. Gorica – Sovići, 8. Veljaci, 9. Raso, 10. Kočerin i Gradnići, 11. Vitina, 12. Međugorje, 13. Klobuk, 14. Humac, 15. Čitluk i Čerin.

Bez obzira na ova tri mjesta, svi sudionici kviza pokazali su zavidnu razinu znanja što je svakako zasluga njihovih voditelja. Nakon ručka u 12 sati započelo je natjecanje u športskim disciplinama (nogomet, graničar, igre bez granica) u Rodoču na športskim terenima PMF-a Sveučilišta u Mostaru. Igra je bila jako napeta do samoga kraja. Mi iz Posušja osvojili smo prvo mjesto u igrama bez granica. Sve je zajedno završilo oko 16 sati. Pobjednici su dobili pehare i dodatne nagrade, zahvalili se Gospodinu i puni dojmova vratili se u svoje župe.

HODOČAŠĆE SVETOM ANTI NA HUMAC

Dana 18. travnja 2015., u subotu, ministranti naše župe uputili su se na hodočašće svetom Anti Padovanskome u Ljubuški, i to u franjevački samostan na Humcu. Pošli smo autobusom oko 8 sati ispred stare crkve u Posušju. Na putu prema

Humcu ministranti su molili žarko jer nam je trebalo lijepo vrijeme za nogometni turnir. Na Humac smo došli oko 9 sati. Dočekao nas je fra Milan Jukić, koji je voditelj samostanskoga muzeja i umjetničke zbirke koja nosi naslov „Majka“. On nas je lijepo primio i pozdravio ispred samostanske zajednice. Na početku našega posjeta samostanu prvo što smo imali priliku razgledavati muzej, koji je smješten u samostanskom podrumu, odnosno podrumu negdašnje rimske zgrade na kojoj je sagrađen samostan.

Nakon toga, ministranti su razgledali umjetničku zbirku, te se polako uputili u razgledavanje stare crkve svetog Ante Padovanskog. Ondje su nas dočekali fra Andrija i fra Tomislav. Njih dvojica su došla u franjevački samostan u novicijat nakon završetka Franjevačke klasične gimnazije u Visokom: fra Tomislav Crnogorac (r.1995.) iz župe Bezgrješnog začeca BDM u Posušju i fra Andrija Majić (r. 1994.) iz župe Sv. Mihovila Arkandela u Drinovcima. Njih dvojica trenutno se nalaze u franjevačkom novicijatu, godini kušnje u franjevačkom odgoju koja traje godinu dana. Fra Andrija i fra Tomislav vrlo su rado i lijepo okupljenim ministrantima posvjedočili kako je tekao njihov životni put.

Svojim svjedočanstvom su nazočne ministrante ohrabriti ako se netko od njih odluči za takav način služenja Bogu. Obojica novaka su bili ministranti u svojim župama kroz osnovnu školu, gdje su se nakon vremena promišljanja odlučili, poslije osmoga razreda, javiti svojim župnicima, te izrazili svoju želju kako žele postati franjevci. Prepričavali su svoj boravak u samostanu u Visokom. Poslije njihovog svjedočenja uslijedilo je slavlje svete Mise u staroj crkvi.

Prije svete Mise ministranti su pred moćima svetog Ante izmolili svečevu krunicu. Nakon svete Mise, ministranti su prošli kroz samostansku klaustar i novačko dvorište do svog autobusa koji ih je spreman čekao. Budući da je bilo kiše, dogovoreno je da se nogometni turnir odigra u Studencima, u ŠRC Brkić gdje smo lijepo primljeni. Tu smo proveli oko dva sata u napetoj igri između četiri momčadi.

Nakon što smo dobili pobjednika, uputili smo se na vodopad Kravica. Tamo nas je oko trinaest sati čekao ručak u konobi „Sedra“. Nakon ručka, koji se tako željno iščekivao, uputili smo se prema utvrdi hercega Stjepana Vukčića Kosače, poviše Ljubuškoga, u stari grad. Nakon kratkoga razgledavanja utvrde, uputili smo se prema Posušju.

AKTIVNOSTI FRAME

Siječanj

- Budući da je papa Franjo proglasio Godinu posvećenog života, na našem susretu ima li smo priliku čuti fra Pericu Ostojića, časnu sestru Danijelu Brekalo te našu sestru Marinu Ivanković. Oni su nam govorili o svojem pozivu, trenutcima koji su bili ključni za donošenje takve odluke. Svih troje su uistinu sretni, njihov život je obogaćen, te su nas ohrabрили da se moramo uhvatiti za Božju ruku i služiti mu.

- Održan je framaški kviz o franjevačkim mjestima u kojem su pobjedu odnijeli Anamarija Pavković i Ante Mitar. Oni će u travnju putovati na višednevno hodočašće u Asiz i ostala franjevačka mjesta, zajedno s framašima iz drugih bratstava.

Veljača

- Framaši trećaši i nekoliko maturanata radosni i ispunjeni su se vratili kući u nedjelju, 1. veljače. Taj vikend framaši su proveli na seminaru u Međugorju koji se održao u Kući Mira. Seminar je bio ispunjen molitvom, druženjem, predavanjima, klanjanjem, prilikom za svetu ispovijed te odlaskom na Brdo ukazanja i zajednicu Milosrdni otac.

- Jedan od naših susreta svojom su nazočnošću obogatili naši studenti. Troje njih, Kristina Čerkez, Josip Kovač i Ivan Jurišić s nama su podijelili što je za njih Frama značila i kako danas kao studenti žive svoju vjeru. Posvjedočili su kako ih je najviše izgradilo zajedništvo i bratstvo naše Frame koje se ne može susresti gotovo nigdje.

- U subotu 28. veljače vijećnici i učitelji formacije zajedno s duhovnim asistentom, imali su jednodnevno duhovnu obnovu, tzv. „Rogožine“. Taj dan iskoristili su u zajedništvu kroz molitvu, druženje te pripremanju tema koje će izlagati na susretima.

Ožujak

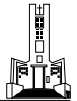
- „Pogledi se susreli“ naziv je religiozne drame koju su izveli naši framaši, 20-ak članova dramske sekcije te su time otvorili 7. festival religiozne drame. Kripta je bila dupkom ispunjena. Dugo su se naši glumci spremali za ovu predstavu ali njihov trud se zaista isplatio. Cijeli scenarij je napisala voditeljica dramske sekcije Jelena Jukić. Predstava govori o svetoj Klari, njezinu pozivu i životnom odabiru.

- 12. ožujka, u franjevačkoj crkvi u Mostaru, održan je područni kviz frama iz Hercegovine, tzv. framaška olimpijada znanja. Naša Frama osvojila je izvrsno drugo mjesto, a time nam je za dlaku izmakla pobjeda koja je pripala Frami Mostar. Brilljantno su nas predstavljale Anamarija Pavković, Lea Lončar i Darija Čorluka.

Travanj

- Na uskršno poslijepodne, naši pobjednici u kvizu Anamarija Pavković i Ante Mitar uputili su se na tjedno putovanje u Asiz.

- U travnju smo imali jedan poseban susret. Naime, framaši su molili i razmatrali „Put svjetla“ u novoj Crkvi. Ova molitva koncipirana je slično kao Put križa, samo s postajama koje tematiziraju Isusovo uskrsnuće i događaje koji su se zbili do

Duhova. Molilo se 10 postaja, između kojih se pjevalo.

- Mladi bračni par Dajana i Ivan Džanko iz Osijeka u posuškoj su kripti pred preko 400 mladih podijelili svoje svjedočanstvo čiste ljubavi. Na susretu su pored domaćih framaša bili i oni iz Posuškog Gradca, naši studenti, ali i drugi mladi koje je zainteresirala ova tema. Ivan i Dajana govorili su o svojoj vjeri i odrastanju, ističući u njoj važnost molitve za budućega supružnika ili supružnicu.

Svibanj

- Dana 10. svibnja 2015. u našem bratstvu bili su Obredi primanja i obećanja, vođeni pod geslom „Ti si zaklon moj“. Za sve nas framaše ovo je bio jedan veliki dan. U bratstvo Frame Posušje primljeno je 97 novih framaša. Prvi put je svoja obećanja izreklo 83 framaša, dok je svoja obećanja obnovilo njih 185. Misno slavlje je predvodio područni duhovni asistent Frame fra Slaven Brekalo koji je istaknuo da kroz Framu najviše primamo. Nakon obreda nastavili smo s druženjem uz grla framaša i domjenak.

- Glazbena sekcija Frame Posušje sudjelovala je na humanitarnim koncertu za područja koja su lani poplavljena i nastradala. Koncert se održao 29. svibnja u dvorištu župne crkve na Stupu, u Sarajevu. Naša Frama predstavila se s pjesmama „Silan Bog“ i „S tobom snažnije se osjećam“.

Lipanj

- Napokon je došao i taj dan - 6. lipnja, papa Franjo u Sarajevu! Uzbuđeni i radosna srca u 3:00 smo sata pošli u Sarajevo. Pet autobusa framaša, oko 6:30 stižemo u Sarajevo. Dok smo se smjestili, na stadionu je počeo predprogram koji je bio ispunjen pjesmom i plesom. Veličanstven je to bio prizor na stadionu - 70 tisuća ljudi, starih i

mladih, koji iz sveg srca ponavljaju riječi “PAPA MI TE VOLIMO“ i “MIR VAMA“ što je bilo i geslo ovog pohoda Sarajevu. Papa je predvodio Svetu misu te je u svojoj propovijedi odaslao poruke mira. Nakon misnog slavlja uputili smo se do Nadbiskupijskog centra za pastoral mladih “Ivan Pavao II.“ gdje je papa imao susret s mladima. Naša Frama imala je čast pjevati na tom susretu. Za sve nas framaše kao i ostale ovo je bio jedan divan i nezaboravan dan kojeg ćemo uvijek nositi u našim srcima.

- Ponedjeljak 22. i utorak 23. lipnja imali smo tradicionalne franjevačke igre i hod malih i velikih framaša kao zahvalu za proteklu framašku sezonu. Igre su održane u prirodi na Vučipolju. Vrijeme je bilo lijepo pa smo tako imali sve uvjete za održavanje igara i opuštanje u prirodi. Brat Sunce je učinio svoje. Osim nagrađenih u športu nagrade su dobili i oni framaši maturanti koji su kroz sve godine u frami prolazili s odličnim uspjehom. To su: Marina Bašić, Matea Galić, Gordana Jukić i Ivan Karamatić.

- Uvečer, oko 19 sati, framaši su se uputili pješice Gospi u Međugorje. Hodočastilo je preko 50 mladih iz Posušja, a među njima je bilo i nekoliko biciklista. Mladi su putem zajednički molili kronicu, družili se te uz puno radosti i smijeha podnosili teškoće i bolove kojih je putem bivalo sve više. Ovo je svakako jako odvažan čin naših mladih koji zaslužuje svaku pohvalu te vjerujemo da će ih čvrsto pratiti zagovor Kraljice mira!

Srpanj

- U ponedjeljak, 6. srpnja, posuški framaši snimali su novu pjesmu pod nazivom “Otkupitelj“, s kojom će nastupiti na ovogodišnjem Framafestu. U pjesmi pjevaju Marijana Čutura, Anamarija Begić, Jelena Pišković i Stipe Penava. Glazbu pjesme napisala je Marijana Čutura, a tekst Valerija Bago.

- Naši mali i veliki framaši su proveli dan na moru. Lijepo su iskoristili vrijeme uz druženje, igru, radost...

Kolovoz

- U ponedjeljak (3.8.) mladi iz Posušja već tradicionalno su sudjelovali na Mladifestu u Međugorje kako bi slavili Boga kroz Svetu misu, pjesmu, ispovijed, predavanja, svjedočanstva i druženje.

- U utorak večer sastalo se vijeće naše Frame prije početka nove sezone. Govorilo se pripremama za novu sezonu. Bila je ovo prilika da zahvalimo i onima koji će nas uskoro napustiti, a koji su učinili mnogo za našu zajednicu. To su: Karla Petric, Mate Zlomisljić i Matej Begić. Na vijeću su izabrani i novi učitelji (animatori) za malu Framu a to su: Luka Jukić, Jure Širić, Anja Lončar, Ante Bakula i Marta Crnogorac.

Rujan

- Već se duže vrijeme radi na pripravi za našu obljetnicu 20. godina Frame. Za taj svečani događaj danas se počeo spremati i zbor. Ovo je zaista divna ideja jer će se okupiti članovi glazbene sekcije koju su pjevali svih ovih 20 godina.

- U vjeronaučnom središtu održan je upis malih framaša. Odaziv je bio velik, upisalo se oko 130 framaša. Osmišti time pokazuju da žele upoznati svetoga Franju, svoju vjeru i neke najvažnije životne teme.

- Na franjevačkom je igralištu povodom 20. obljetnice postojanja Frame odigran revijalni susret između bivših i sadašnjih framaša. Susret je završio 7-3 za bivše framaše za koje su nastupili: fra Mario Knezović, Leo Polić, Velo Begić, Josip Šušnjar, Jozo Mandurić, Cvitan Jukić, Markan Jukić, Ante Begić, Iko Mandurić i Peko Kolobarić.

- Završen je jubilarni 10. Frama kup. U petak 25. rujna odigrana je finalna utakmica između ekipa *Gajba ožujskog* i *Super gril*. U jako tvrdoj utakmici na kraju je slavila ekipa *Gajbe ožujskog*. Rezultat nakon regularnog dijela bio je 1:1 pa se pristupilo izvođenju šesteraca. Ekipa *Gajbe* bila je spretnija u

izvođenju i na kraju slavila rezultatom 4:3. Na kraju finalne utakmice, nakon dodjele nagrada, uslijedila je bogata tombola.

Listopad

- U našoj Frami, 2. listopada 2015., održana je redovita izborna skupština. Izbornom skupštinom predsjedali su članovi područnoga vijeća zajedno s područnim duhovnim asistentom. Novoizabrano vijeće čine: predsjednik Ante Mitar, potpredsjednik Ante Penava, tajnica Mirjana Jukić, blagajnica Gabriela Ilka Jukić, voditeljica formacije Lea Lončar. Uz njih novo vijeće sačinjavaju još Ivana Šušnjar, Josip Jukić, Petra Bakula, Luka Jukić, Anamarija Pavković, Andrea Tomić, Elena Penava, Stipe Penava i Ante Bakula.

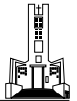
- Framiši su, pretežno maturanti, ovaj vikend proveli na seminaru u Lištanima. Seminar je bio ispunjen druženjem, pjesmom, molitvom, predavanjima te radom po grupama pod vodstvom našega duhovnog asistenta.

- Održan je ovogodišnji XVIII. festival duhovne glazbe franjevačke mladeži - Framafest u Mostaru, pod geslom "Ti si nada naša i veselje!" Među 20 Frama nastupila je i naša posuška, s pjesmom "Otkupitelj".

Studen

- Večeras smo se, kao i dosadašnjih godina na ovaj dan, prisjetili pada grada heroja i naših branitelja koji su položili svoj život za zajedničku nam domovinu Hrvatsku. Program smo započeli krunicom u 17:30, nakon koje je slijedila sv. Misa. Doista je bilo predivno vidjeti kriptu prepunu mladih. Nakon Mise krenuli smo u mimohod u kojem nam se priključio velik broj ostalih građana gdje smo molitvom i dostojnim hodom pokazali zahvalnost. Stigli smo do Trga branitelja i od svijeća napravili hrvatsku šahovnicu, te na kraju otpjevali "Lijepu

našu." Fra Serđo nas je sve blagoslovio i pošli smo svojim domovima zahvalni našim braniteljima.

- Kreativna sekcija Frame Posušje tzv. Drača i ove je godine izradila adventske vijence. Članovi sekcije bili su aktivni već od kraja listopada te su ove godine napravili čak 210 vijenaca, mahom od prirodnih ukrasa. Zbilja je bilo lijepo vidjeti kreativnost i trud ove sekcije koju vodi Elena Penava, a koja broji oko 80 članova. Uvelike im je pripomogla i radna sekcija koja je nasjekla drva koja čine podlogu vijenaca.

Prosinac

- Medijska sekcija naše Frame odlučila je ponovno pokrenuti radijsku emisiju "Stopama svetoga Franje". Emisije će biti emitirane jednom mjesečno na *Radio Plusu*. Bivši predsjednik frame i radijski voditelj Velo Begić nas je potaknuo na suradnju i pomagao pri ostvarenju prve emisije. Voditelj medijske sekcije je Ante Penava.

- Humanitarna akcija Frame Posušje, koja se odvijala pod geslom "Uljepšaj Božić drugima" uspješno je okončana. Trajala je od 8. - 16. prosinca, a naši su se župljani velikodušno odazvali, kao i tako često dosada. Voditeljica sekcije je Anamarija Pavković.

- Ovogodišnji Božićni koncert održan je u nedjelju, 27. prosinca 2015., u našoj kripti. Nastupali su: Veliki župni zbor, Mali župni zbor, Muška klapa „Zvizdan“, Klapa „Grga“, Frama Posušje, Glazbeni vrtić.

Mirjana Jukić - tajnica

NAJVAŽNIJI DOGAĐAJI VEZANI ZA POSUŠKE ZBOROVE U 2015. GODINI

- Veliki župni zbor "fra Grga Martić" iz Posušja koji broji oko 50-ak članova i zaista je već svima dobro poznato da je Zbor sastavni dio svakog nedjeljnog liturgijskog slavlja u 10 sati. Zbor je mješoviti i svojim višeglasnim pjevanjem doprinosi i obogaćuje kako liturgiju, tako i druga kulturna događanja u Posušju i u drugim mjestima. Početkom godine, Zbor počinje s probama koje redovito održava s. Marina Ivanković utorkom i petkom u 19 sati.

- U vrijeme korizme članovi Zbora sudjeluju svakog petka u na Putu križa kao i uobičajeno nedjeljom.

Naime, Put križa počinje u 18 sati, nakon čega slijedi Sveta Misa, a Zbor svakako svojim višeglasnim pjevanjem pridonosi tome. Na Veliki petak Zbor pjeva Muku, ali i na Cvjetnicu kada Isusovu muku pjeva u 10 sati.

- Uskrs je središnji kršćanski blagdan koji ne prolazi bez Velikog zbora. Zbor svojim višeglasnim pjevanjem obogaćuje cijelu liturgiju Uskrsa i Uskrsnog ponedjeljka.

- Nakon iscrpljujućih proba za Uskrs, voditeljica Zbora s. Marina Ivanković odlučila nas je nagraditi još jednim hodočašćem u nizu marijanskih svetišta, a to je obilazak hrvatskog svetišta Marije Bistrice. Na putu prema Mariji Bistrici, odlučili smo prvi dan provesti u bogomdanoj prirodi Plitvičkim jezerima. Obišli smo i razgledavali veliki dio tog Nacionalnog parka Hrvatske. Njezina geološka i hidrogeološka krška pojava, kompleks od 16 većih i manjih jezera kristalne modrozeleno boje uistinu su nas ostavili bez daha. Predvečer smo došli u Stubicu, gdje smo odmorili, a odmah ujutro krenuli smo na naše pravo odredište, Mariju Bisticu gdje smo i došli oko 9 i 30 sati. Prije svete mise odlučili smo iskoristiti vrijeme

za ispovijed, za obilazak crkve kao i vanjskog oltara posvećenog bl. Alojziju Stepincu kojega je papa Ivan Pavao II. proglasio blaženim upravo na tom mjestu 3. listopada 1998. godine. Ipak smo ukrali i malo vremena za obilazak križnog puta koji se nalazi na brežuljku iza crkve. Svetu misu smo proslavili u 11 sati i svojim višeglasnim pjevanjem uveličali još jedno posebno liturgijsko slavlje jer se na ovaj dan slavio blagdan Kraljice Svete Krunice. Posjetili smo i sestre karmelićanke. Ostali smo iznenađeni njihovim klauzutom, voljom i ljubavi prema Bogu, ali i molitvi koju nesebično pružaju kroz cijeli dan. Sestre karmelićanke u Hrvatsku je pozvao bl. Alojzije Stepinac, a u Mariju Bisticu su došle 2000. godine. Ove bosonoge sestre karmelićanke su "čuđenje u svijetu". Kući smo se vratili puni dojmova prekrasne prirode, ljepote svetišta Marije Bistrice, bogatstva molitve i duhovnog zagovora bosonogih sestara. S. Marina Ivanković je još jednom znala izabrati pravu destinaciju i zaslužna je za naše putove koji vode do Marije i Njezinog Sina.

- 2015. - u godinu zasigurno je obilježio i dolazak Svetog Oca u Sarajevo. Svakako da smo nezaobilazni dio tima koji je Papu dočekao u Sarajevu. Veliki župni zbor iz Posušja se posebno pripremao za dolazak Svetog Oca iscrpljujućim probama i nakon dobro odrađenog posla, pozvani smo kao dio velikog zbora (koji se sastojao od pedeset i tri zbora) koji je pjevanjem dočekao papu Franju na stadionu na Koševu pjesmom Krist na žalu i impresivnim pjevanjem drugih duhovnih pjesama veličao liturgijsko slavlje u Sarajevu. U želji da bude još ovakvih lijepih događaja s radošću smo se ponovo vratili kući.

- Vjernici župe Posušje se u mjesecu kolovozu kroz devetnicu pripremaju za nadolazeći blagdan Uznesenja Blažene Djevice Marije na Nebo ili svetkovinu Velike Gospe. Prvi dan devetnice uvijek pjeva naš Zbor, a misa je u 19 sati. Zbor pjeva i na uočnicu u 19 sati, kao i na sam blagdan Velike Gospe u 11 sati.

- Zbor je i ove godine pjevao na Misi polnoćki. Možda najviše od svih događaja u godini se osjeti radost i vidljiv je smješkak na svim licima i župljana i našega Zbora. Zbor svojim pjevanjem oduševljava sve prisutne i nitko ne ostane ravnodušan našim nastupom jer se pjesmom osjeti veličanje Boga svim srcem.

- Iza Božića uvijek slijedi i Božićni koncert na kojem Zbor otvara i zatvara koncert. U nedjelju, 27. Prosinca 2015., u prepunoj kripti održan je tradicionalni Božićni koncert. Na koncertu su nastupili sljedeći izvođači:

Veliki župni zbor, Mali župni zbor, Muška klapa „Zvizdan“, Klapa „Grga“, Frama Posušje, Glazbeni vrtić.

- Za sve ono što nam je Bog darovao u 2014. godini zahvalili smo na Misi zahvalnici koja se slavila na Silvestrovo u 18 sati. Zbor je i u ovoj prigodi svojim sudjelovanjem na Misi i višeglasnim pjevanjem zahvalio, a kome drugom nego dragom Bogu.

- Zbor također zahvaljuje i našoj voditeljici s. Marini Ivanković za sve ono što je učinila kroz ovih nekoliko godina druženja s nama. Želimo joj brz oporavak i što brži povratak, jer bez nje ovaj Zbor nije isti. Draga s. Marina svi te puno volimo i želimo da nam se što prije vratiš.

MALI DJEČJI ZBOR "FRA GRGA MARTIĆ"

- Mali dječji zbor "fra Grga Martić" iz Posušja broji oko 100-tinjak članova i na radost je cijele župe Posušje. Svojim dječjimcvrkutima i višeglasnim pjevanjem u velikom broju sudjeluju svake nedjelje u 8 i 30 sati na Svetoj Misi. Zbog velikog broja članova je podjeljen u dvije grupe i to na: mali i veliki Dječji zbor. Zbog školskih obveza probe se održavaju svake subote u 10 i 11 sati.

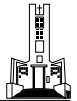
- Ove godine Mali zbor nije sudjelovao na Zlatnoj harfi.

- Nakon ljetne stanke, Mali zbor započinje pjevanje u mjesecu kolovozu na devetnicama pripremajući se kao i svi župljani za nadolazeći blagdan Velike Gospe.

- Početkom školske godine Zbor započinje s redovitim probama, primajući nove članove i opraštajući se od starih članova, koji nerijetko prijeđu u Veliki župni zbor.

- Božićno vrijeme je posebno za djecu vrijeme radosti, stoga Mali dječji zbor rado pjeva na svim Misama kroz cijelo božićno vrijeme, a središnje njihovo slavlje (osim na sam Božić) je na blagdan Mladenaca, kada crkvu ispuni mnoštvo dječjih uzdaha slaveći nevinu dječicu, a Dječji zbor sve potkrepljuje pjesmom.

X. MOLITVENI IZLET

Čistačica crkve i odraslih čitača: subota i nedjelja, 19. i 20. rujna 2015.

U listopadu 2005. godine u župi Posušje osnovana je **Molitvena zajednica**. Čisto srce stvorilo mi, Bože! Njezina je zadaća bila i ostala – čistiti našu prostranu novu crkvu. U samom početku čistila je i staru župnu crkvu, koja je jedno vrijeme bila korištena svaki dan. Nova crkva je u to vrijeme bila jedno veliko gradilište, bez ijednog uređenoga dijela i prostora. Temeljna svrha Zajednice jest, dakle, čišćenjem crkava, ali i drugim duhovnim programima i sadržajima, doći do što čistijega srca; odatle i njezino ime. Zajednica evo već **deset** godina živi i radi besprijekorno na radost svih župljana. Broj zainteresiranih za ovu vrstu služenja svojoj župnoj zajednici ni nakon deset godina nije opao, što nas posebno veseli. Zajednica, koja broji 45 članova, isključivo žena, podijeljena je u četiri skupine. Svakoga petka u mjesecu na redu je jedna skupina, što najčešće znači da su jednom mjesečno po rasporedu na „*čišćenju srca*“. Po potrebi čiste kad god zatreba, pa i neke druge crkvene prostore.

Nekako u isto vrijeme osnovana je i **Zajednica odraslih čitača**. Njihova zadaća je čitanjem Božje riječi na Misama u 10,00 i 11,30 sati, a i na drugim Misama kada se za to ukaže potreba, biti glas Božji, na radost i izgradnju zajednice vjernika i na posvećenje samoga čitača. Hvala Bogu postupno smo „otkrivali“ one koje je Bog pozvao na ovu uzvišenu službu, pa ih danas imamo u Zajednici osamnaest. Dvoje od odraslih čitača su i čistači crkve, što nismo nikada tražili, ali njihova ljubav je jača bila od naših prijedloga.

Za obadrije ove skupne naših vjernika svake se godine organizira jednodnevni ili dvodnevni *Molitveni izlet*, kako smo ga mi nazvali. Prvih godina išlo se na jednodnevni izlet. No s vremenom se pokazalo da je najbolje ići jedne subote i nedjelje u rujnu, i to kada su prošli redoviti godišnji odmori i kada je nastava u školama već započela; tada ih ja, naime, najlakše okupiti. Najkraće rečeno, s ovim molitvenim izletima želi se zajedništvo svih članova učvrstiti, duhovno se i kulturno obogatiti, upoznati ljepote naše Domovine, odmoriti se i... stalno biti otvoreni za darove Duha, jer samo se tako može rasti u čistoći srca.

Ove desete, dakle **jubilarne godine**, u gore navedeno vrijeme naše odredište za Molitveni

izlet bio je otok **Hvar**. Već smo do sada velik dio naše domovini obišli, od Vukovara do Velebita, od Plitvičkih jezera do Prevlake, od Marije Bistrice do Ludbrega itd., ali na otocima nismo bili, i sigurno bismo ostali siromašniji da smo ih zanemarili. Osim toga, ovogodišnji Molitveni izlet je jubilarni, **deseti** po redu, kako rekoh. Trebalo je, tako smo razmišljali, napraviti iskorak prema otocima, jer ne znamo što će sljedeća godina donijeti. I nismo se pokajali, iako je organizacija i samo putovanje na bilo koji naš otok osjetno zahtjevnije nego na druge odrednice na kopnu.

Program je bio bogat i zahtjevan. Nije jednostavno otići na jedan otok, imati sve potrebne uvjete, vidjeti i doživjeti što više, naći vremena za molitvu, a pogotovo za nedjeljnu Sv. misu, i opet se živ i zdrav doma vratiti. Dovoljno je spomenuti da smo pet puta mijenjali prijevozna sredstva kroz ova dva dana, što će se vidjeti iz teksta koji slijedi.

Već od 8,00 sati, 19. rujna, bio je smještaj prijavljenih u autobus na župnom parkiralištu, a pošli smo u 8,30. Po običaju smo uzeli autobus našega poduzeća „*POSUŠJE-BUS*“, a izvrstan vozač je bio **Dalibor Topić**. Na putovanje nas je krenulo 38. Od mogućih 60 osoba prijavilo se njih 37, a 38. osoba je, po običaju, njihov voditelj fra Milan.

Vozili smo se preko **Imotskoga, Zagvozda, Dugopolja** u **Split** do trajektne luke... Tu smo napustili autobus, preuzeli karte za trajekt i ukrkali se u pravcu **Staroga Grada** na Hvaru. Trajekt je pošao u 11,00 sati... Vožnja je trajala 2 sata... U Stari Grad stižemo u 13,00 sati. Čeka nas autobus nekoga mjesnog poduzeća i turistički vodič. Naš posrednik u Starom Gradu bio je časn i jedini dominikanac u mjesnom Dominikanskom samostanu **o. Mario Roko Marinov**. Bez njega, a i sličnih njemu, meni bi bilo teško kvalitetno organizirati molitvene izlete. Jer, Božji ljudi ne otvore samo vrata svojih ureda, samostana i prebivališta, nego i vrata svoga srca. I na ovom mjestu izričem im zahvalu, jer to doista zaslužuju.

Turistički vodič nam je gospođa **Doroteja**, profesionalka, majka troje djece, koja, kako se čini, „sve“ zna o otoku Hvaru i njegovim znamenitostima. Bila nam je ne samo prvoga dana na usluzi, nego i sljedećega dana u gradu Hvaru. I njoj zahvaljujemo.

Osim **Dominikanskog samostana** u Starom Gradu posjetili smo **Hektorovića palaču**, jednu od najljepših kasno-gotičkih kuća. Njezina izgradnja započela je 1463. godine. Zatim smo posjetili **Tvrđalj Petra Hektorovića**, utvrđeni ljetnikovac književnika Petra Hektorovića (1487.-1572.), autora prvoga realističnoga epa hrvatske renesanse: „*Ribanje i ribarsko prigovaranje*“. Stari Grad (Faros) je najstariji grad na otoku i jedan od najstarijih u Europi; osnovali su ga grčki kolonizatori 384. ili 385. godine prije Krista i imao je status slobodne države. Nekada je u Starom Gradu bilo sjedište i Hvarske biskupije. Tu je i dosta poznata **Crkva sv. Stjepana** iz 17. i 18. stoljeća. Ovdje možemo samo usputno napisati da na otoku Hvaru postoje tragovi civilizacije i života stari oko 6500 godina.

Od drugih mjesta i znamenitosti koje smo posjetili prvoga dana spominjemo još gradić **Jelsu** i u njemu **Crkvu sv. Ivana**, koja je sagrađena u 15. stoljeću. Zatim je posebno atraktivan gradić **Vrboska**, nazvan Mala Venecija, zbog svojih brojnih malih mostova preko morskoga zaljeva koji se uvlači duboko u kopno otoka. U ovom gradu nalazi se **Crkva sv. Marije od Milosrđa**, sagrađena 1575., a nazvana je *Crkva tvrđava*, koja je jedna od najčuvanijih znamenitosti na otoku Hvaru. Nalazi se na brežuljku u samomu središtu Vrboske.

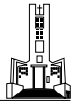
Prvoga dana bili smo, drugim riječima rečeno, u središnjem dijelu otoka Hvara koji je bogat vinogradima, maslinicima, nasadima lavande te burnom vegetacijom gmlja i borovih šuma. Upravo na tom prekrasnom prostoru odvija se procesija Velikoga četvrtka i Velikog petka poznata kao **Procesija „Za Križen“**, koja neprekidno živi već pet stoljeća, točnije od 1510. godine, i koja je postala dio svjetske nematerijalne kulturne baštine. Procesija se naziva „Za Križen“ zbog toga što je posve „laička“, tj. ne vodi je župnik ili svećenik nego **križ**, stoga je, uz

Raspetoga, križonoša najčasnija osoba u procesiji. Biti križonoša – stvar je zavjeta ili pobožnosti, pa i lijepa prestiža. Da bi se došlo na red, treba koji put čekati i više od dvadeset godina. Zbog toga ne čudi kada čak i djeca u ovim mjestima (Jelsa, Pitve, Vrisnik, Svirče, Vrbanj i Vrboska) ne pitaju kada je Uskrs, nego: „**Kad se gre za križen?**“

Navečer istoga dana oko 19,00 sati stižemo u grad **Hvar**, najpoznatije kulturno i turističko odredište otoka Hvara, sjedište **Hvarsko-Bračko-Viške biskupije**, s mnogim poznatim kulturnim spomenicima, sadržajima i znamenitostima. Kako je i dogovoreno, telefonski, najprije smo na bogatoj večeri u drevnom **Franjevačkom samostanu Gospe od Milosti u Hvaru**, koju je za sve nas pripremio sa svojim suradnicima jedinstveni fratar i predstojnik samostana **fra Joakim Jaki Gregov**, o kojemu želim svakako još nekoliko riječi napisati. Večeravamo u samostanu koji se počeo graditi u 15. stoljeću kao utočište za mornare, a kao samostanska ustanova osnovan je 1461. godine. Večeravamo, kako reko, u povijesnoj fratarskoj blagovaonici, gdje su prisutni svi stoljetni tragovi fratarske kulture i uljudbe. Unutar samostana nalazi se muzej s izloženim slikama, starim kovanicama, crkvenim knjigama i raznim drugim predmetima. Samostan je, kako je to običaj, povezan s prekrasnom crkvom Gospe od Milosti, s neprocjenjivim kulturnim blagom. (Svaki sudionik našega Molitvenog izleta dobio je od fra Joakima Gregova knjigu: *J. Kovačić, Franjevački samostan i crkva u Hvaru*, Zagreb 2009.)

Nakon obilne večere, svi su članovi Molitvenog izleta smješteni u obližnji hotel **DALMACIJA**, osim fra Milana i Ivana Bešlića, koji su prenoćili u samostanu. Umorniji su, po običaju, otišli ranije leći, dok su drugi, svatko na svoj način, do dugo u noć „razgledali“ znamenitosti grada Hvara... Dogovoreno je da se nađemo opet u samostanu na doručku u 8,30 sati. Tako je i bilo, i započe drugi dan našega Molitvenog izleta.

Fra Joakim nas na doručku ne prestaje iznenađivati raznovrsnim jelima, od izvrsnoga otočkog pršuta, do sira, raznih otočkih „delicija“ i, da sve ne nabrajamo... Svi naši pokušaji da ga uvjerimo kako je hrane doista previše, nisu pomogli. Evo samo malo od njegovoga načina govora: „*Hajde, izvolite. Na stolu je jedan pršut i jedan nož, dva sira i dva noža, sto jaja i tri tave... Hajdete! Kratko se pomolite i dobar vam tek!*“

Na Misi smo u 10,00 sati u obližnjoj **Katedrali sv. Stjepana**. Katedrala je sagrađena na temeljima ranokršćanske crkve iz 6. stoljeća. Sadašnji izgled dobila je u 16. i 17. stoljeću. Na Misi je relativno malo svijeta, iako je početak školske godine. Lijepo pjevaju, a u obredu sudjeluje jedna bratovština s mnogo članova. Svi su obučeni kao fratri, s malom razlikom u kapuču. Misno slavlje predvodi don **Mili Plenković**, župnik. Pozdravlja „hodočasnike“ (tako smo se predstavili) iz Posušja na čelu s fra Milanom Lončarem. Riječi mu teku dosta ugodno i ne može se sakriti da je pravi Božji čovjek. Čujemo da povremeno organizira razna hodočašća i putovanja, pa i u Međugorje. Odmah smo se nekako prepoznali. U zahvalnoj riječi na kraju Mise fra Milan (koji je poželio da barem jedan dan bude *Mili*) ih je sve pozvao na hodočašće u Posušje, što su svi s aplauzom prihvatili. Obradovali smo se kada smo saznali da je mjesni biskup msgr. **Slobodan Štambuk** za vrijeme Mise bio u ispovjedaonici, a za vrijeme pričesti pomogao pričješćivati. Međutim, ni Biskup nas nije previdio. Nakon Mise ostao je s nama, poveo nas u biskupijske prostorije, pokazao nam mnoge vrijedne dokumente, sadržaje, umjetnine, dijelio darove, obilato nas častio ne samo riječima, nego neke i kronicama, a jednog izabranika (nije teško pogoditi kojega) i otočkom rakijom. Susret s Biskupom i Župnikom nismo dogovarali, ali smo ove darove prihvatili svim srcem. I njima zahvaljujemo do Neba. Bog ih blagoslovi!

Nakon Mise s našom vodičicom Dorotejom nastavljamo razgledati grad Hvar. Vremena nemamo mnogo jer je ručak, opet u samostanu, zakazan u 13,00 sati. Gospođa Doroteja nam priča o **Hvarskoj tvrđavi** iz 16. stoljeća, o **Arsenalu**, koji je sagrađen u 13. stoljeću. Iznad Arsenala sagrađeno je 1612. godine **kazalište**, jedno od najstarijih u Europi i najstarije javno kazalište na svijetu. Idemo do *Samostana benediktinki*, koje jedine na svijetu prave tzv. pašku čipku od agave. Vrijeme brzo prolazi, vraćamo se u Franjevački samostan i usput se upoznajemo s raznim znamenitostima.

Ručak u samostanu opet na način brata Joakima: izmišljena juha, razni priloz, pečeni odojak, pečeno janje, slatko i gorko, razna vina, sokovi i – kava sa slatkišima, ako sam dobro poredao. Nakon ručka dogovaramo se opet sresti u 17,00 sati, i opet u Samostanu. Mlađi iz naše skupine su otišli opet u grad, neki na gore spomenuti tvrđavu, ostali – tko bi znao, a fra Milan ostaje s fra Joakimom, kako bih ga

privolio da nam osim jela pokaže nešto od onoga što je sve uradio, ne samo u samostanu, nego i na mnogim drugim mjestima, i da se malo predstavi. Pristao je, ali s mukom.

Fra **Joakim Jaki Gregov** je jedinstvena pojava u Franjevačkomu redu. Rodio se 1952. godine u Pašmanu u obitelji kovača **Augustina Gregova**, tako da je od najranije mladosti udarao po željezu oblikujući neke jednostavne forme, i po svojoj prilici, to ga je odvelo u svijet kiparstva. Izrastao je u svestranoga umjetnika, akademski obrazovanoga. Radi skulpture u kamenu, bronci i drvu, slike na platnu, papiru i staklu, također radi reljefe i vitraje..., piše pjesme, prozu i kratke spomeničke natpise. Brojne su iza njega samostalne i skupne izložbe, a radovi su mu razasuti po cijelom svijetu. Mnogi su i njegovi radovi u gradu Hvaru. Za njega će napisati Slovenka **Ana Podhostnik** u povodu njegove izložbe skulptura u Ljubljani (2003.) da je fra Jaki najbolji svećenik među kiparima i najbolji kipar među svećenicima.

Bijaše nama hodočasnici doista zanimljivo što sve može izrasti u Franjevačkom perivoju. Da nije bilo vjere u obitelji, nikada ne bi postao fratar i svećenik, sam kaže. U obitelji su bila njih četvorica braće. Stariji brat mu je postao franjevac (fra Stipe, već pokojni). Sestara nije imao pa su pobožni roditelji usvojili „u ono vrijeme“ jednu curicu da brojni dečki imaju i jednu „seku“. I to je jedinstveno u njegovoj obitelji.

Vrijeme je brzo prolazilo. Pozdravljamo se i spremamo. Već smo u 19,00 sati svi u katamaranu (morsko vozilo samo za putnike, dok je trajekt za putnike i vozila). Mnogi od nas se prvi put vozimo katamaranom (i ja osobno). U Splitu smo već u 20,15 sati. Čeka nas na „naš“ autobus. I opet vožnja, već peta po redu. Nakon što smo po štošta prokomentirali i rekapitulirali, kako bismo doživljeno i viđeno što bolje upamtili, opuštamo se i započinjemo moliti Slavnu Gospinu kronicu. Peto otajstvo smo upravo završili kada smo došli svojoj Gospi Posuškoj. Jasno, da smo Bogu zahvalni, našoj Gospi, i svima onima koji su nam bili pri ruci.

Kako je staro pravilo, da svatko prima u svoju nutrinu ono što vidi, čuje, okusi na sebi svojstven način, tako sam i ja ovaj Molitveni izlet na Hvar doživio na svoj način i samo dio svega onoga što sam doživio – stavio na papir. Bilo bi dobro kada bi i svi drugi počeli pisati. Pa i objavljivati. Bilo bi dobro... Amen!

HODOČAŠĆE U SVETU ZEMLJU

Od 13. do 20. listopada 2015.

Hodočašće. Hodočašćenje je poznato u svim religijama. Spada u najstarije iskustvo čovječanstva, neovisno o kulturnoj ili vjerskoj pripadnosti. Praksa „putovanja u sveto mjesto“, iskazivanje časti hodom, putovanjem, uvijek je u konačnici traženje Boga i susret s njime u bogoštovnom ozračju. Kršćanima je poznat tekst iz Svetoga Pisma kako su „Roditelji Isusovi svake godine o blagdanu Pashe uzlazili u Jeruzalem. Kad mu je bilo dvanaest godina, ponovno su ušli po običaju“ (Lk 2,41sl.). Tako i kršćani kroz dugu povijest rado hodočaste...

Hodočašća u *Svetu Zemlju* nisu počela s našim vremenom koje raspolaže suvremenim prometlima... Postoji dovoljno dokaza da su već i prvi kršćani hodočastili u sveta mjesta.

Još prije *Konstantinovih vremena* (prva polovica IV. stoljeća) kršćani su posjećivali grob Isusov, kuću Posljednje večera i špilju Rođenja Isusova u Betlehemu... Ljubav prema svetim mjestima i običaj hodočašćenja naslijedili su židovski kršćani od svojih predaka, od židova. Osobito su rado boravili na grobu Isusovu, na Maslinskoj gori i u Betlehemu. Već u II. stoljeću hodočasti se i na tzv. grob Marijin podno Maslinske gore, tj. na *Djevičin prijelaz*... U *Kafarnaumu* su se vjernici skupljali u kući Petrovoj... Kršćani u Kafarnaumu postaju osobito brojni poslije pada Jeruzalema godine 70.

Vodiči hodočasnicima iz Europe bili su mahom Židovi kršćani... Kada je kršćanima dana sloboda (313.) mnoštvo hodočasnika hrlilo je u Palestinu gdje tada počinje gradnja veličanstvenih i lijepih bazilika, uz koje se obično dižu i samostani za muževe i žene koji ondje žele živjeti i obavljati službu Božju...

I sv. *Jeronim, Dalmatinac*, je bio hodočasnik; čak se naselio u špilji blizu špilje Isusova rođenja u Betlehemu... Mnogi su pobožni kršćani izabrali Palestinu kao svoju drugu domovinu...

Takvo stanje trajalo je kroz bizantsko doba (IV. - VIII. stoljeće), sve dok u zemlju nisu *nasilno ušli muslimani* i počeli proganjati i židove i kršćane...

Ljubav prema Svetoj Zemlji rodila je *križarski pokret*. Kršćani u Europi nisu mogli više trpjeti da Sveti grob bude u rukama nekršćana i da kršćanima prilaz Grobu bude zabranjen...

Kroz sve vrijeme muslimanske okupacije Svete Zemlje kršćani su neprestano dolazili na sveta mjesta. Među velikim i glasovitim hodočascima su sv. *Franjo Asiški*, sv. *Ignacije Lojolski*, *Ljudevit IX*, kralj francuski, kao i mnogi drugi.

Dokumenti Crkve o hodočašćima. Za Veliki jubilej Crkve, za 2000 godina, Crkva je objavila jedan dokument o hodočašćima (*Hodočašće u Velikom jubileju 2000.*). Tu se nalaze dragocjene upute. Spominjem samo podnaslove: Hodočašće Izraela, Kristovo hodočašće, Hodočašće Crkve, Hodočašće prema trećem tisućljeću, Hodočašće čovječanstva, Hodočašće kršćana danas.

Također je naša Biskupska konferencija objavila 2011. jedan dokument pod naslovom *Hodočašće u životu Crkve*.

Važno je spomenuti da se u ovom dokumentu odmah na drugoj stranici govori o *Zamkama u organizaciji hodočašća*. Kratko rečeno: nije svatko dorastao tom zadatku da organizira i vodi hodočašća... Neki ih organiziraju, citiram: „iz sumnjivih interesa i manipuliraju vjerskim osjećajima vjernika...“

Onaj tko vodi hodočašće on je 24 sata s hodočascima, a cijela skupina, koji put heterogena, njegova je obveza... Tko to ne zna, može na tako banalnim stvarima upropastiti hodočašće nekim osobama...

Sveta Zemlja. Sveta Zemlja je sveta jer je Božja zemlja. Sveta je jer je iznjedrila *Sveto Pismo*. Svako brdo, svaki brežuljak, svaka rijeka i izvor, svaka dolina i planina – sve govori o svetosti i o povijesti spasenja, o Božjoj ljubavi prema svakom čovjeku. Kustos Svete zemlje fra *Pierbattista Pizzaballa* ovako je to rekao: „*Srce svijeta je u Svetoj Zemlji, srce svijeta*“

kuca u Jeruzalemu... Sveta Zemlja je zemlja objave, utjelovljenja; to je zemlja Krista, gdje se sve želje i nade spajaju. Sveta Zemlja nije bilo koje mjesto, to je kolijevka naše vjere, tamo su naši korijeni.“ Ona je naša duhovna domovina. Ali ne samo naša. Sveta je i za židove jer je za njih zemlja obećanja, zalag Saveza. A njezino središte, Jeruzalem, sveti je grad i za muslimane.

Franjevci u Svetoj Zemlji. Franjevačka nazočnost u Svetoj Zemlji vezana je uz **Kustodiju Svete Zemlje** (*custodire* = čuvati), koja je jedna od najstarijih provincija Franjevačkoga reda. Kao godina njezinoga osnutka u širem značenju riječi uzima se 1217. Dvije godine nakon njenoga osnutka, tj. 1219., u Svetu Zemlju se zaputio i **sv. Franjo Asiški**. Poznat je njegov susret sa sultanom **Malekom al-Kamelom** u egipatskoj Damietti. Već tih prvih godina i drugi franjevci dolaze na područje Svete Zemlje i nastanjuju se u blizini današnje V. postaje Križnoga puta.

Svakako je najvažnija godina u povijesti Kustodije 1342., kada papa **Klement VI.** povjerava brigu za sveta mjesta Manjoj braći i isključivo njih priznaje kao jedine predstavnike Katoličke crkve u Svetoj Zemlji.

Kustodija vodi brigu o 65 svetih mjesta, od kojih su 62 na području koje se općenito zove Sveta Zemlja, a 25 glavnih samostana danas su i župe koje je jeruzalemski latinski patrijarh povjerio fratrima.

Kustodija Svete Zemlje je bitno *međunarodno bratstvo*. Broj fratara danas je nekih tristotinjak, iz preko trideset zemalja svijeta.

Kršćana u Svetoj Zemlji ima vrlo malo, tek 1,8 do 2% populacije. To konkretno znači da kršćana ima oko 160.000, i to svih kršćana: pravoslavni, katolika, armenaca, kopta. U Svetoj Zemlji su zapravo prisutne sve kršćanske konfesije. Većina kršćana danas su katolici.

Sv. Franjo je 1212. god., na putu prema Svetoj Zemlji, dospio u Hrvatsku. Može se reći da je upravo on prvi fratar koji je povezao Hrvatsku i Svetu Zemlju, i od tada su naše veze uistinu jake. Spomenimo nekoliko imena bez kojih bi ovaj kratki prikaz Kustodije bio nepotpun.

Na prvom mjestu spominjemo sv. **Nikolu Tavelića**. Rodio se oko 1340. godine u Šibeniku, u Dalmaciji. Postavši franjevac i zaredivši se za svećenika, poslan je u misije u Bosnu, gdje se zalagao za obraćenje „bosanskih krstijana“ (neka ih literatura naziva „bogumil“, „patareni“), zajedno s Deodatom iz Ruticinja. God. 1384. dolaze obojica u Palestinu i ovdje nalaze druga dva brata, Petra iz Narbone i Stefana iz Cunea, i zajedno se posvetiše propovijedanju Evanđelja muslimanima s velikom gorljivošću. Sva četvorica su živjela u samostanu Brdo Sion. U studenom 1391. pripremili su jedan govor u kojem je bio opovrgnut islam i izložena kršćanska vjera. Dana 11. studenoga 1391., s velikom hrabrošću, predstave se kadiji i pročitaju svoj govor. Pozvani su da to opovrgnu što odlučno odbijaju pa ih zatvore i daju mučiti tri dana. Zatim su ih doveli na trg i ponovno ih pozvali na opoziv svojih riječi. Njihovo odbijanje potvrdilo je osudu i odmah bijahu ubijeni. Kult sv. Nikole Tavelića i drugova mučenika

Kafarnaum

je posvjedočen od XV. stoljeća. Kanonizirao ih je papa Pavao VI. 1970. god. Sv. Nikola Teveliđ i njegovi drugovi su zaštitnici Kustodije.

Nakon 150 godina susrećemo drugoga velikoga našega sunarodnjaka: **fra Bonifacija Stjepovića**, u Kustodiji poznatiji po imenu Bonifacije iz Dubrovnika. Djeluje u vremenu kada Palestina trpi tursku invaziju (1517.). Teolog, pravnik, biskup, apostolski legat i vizitator, čovjek kulture i vlasti, pisac, fra Bonifacije je ostao poznat u povijesti Kustodije po mnogim, važnim djelima, među kojima je i restauracija kapele s Kristovim Grobom.

Treba spomenuti i ime **fra Jeronima Golubovića** (1865.–1941.) koji je gotovo naš suvremenik, veliki povjesničar Kustodije, kao i povijesti Franjevačkoga reda u Svetoj Zemlji. S potpunim se pravom fra Jeronima smatra ocem moderne palestinologije.

Današnji kustos Kustodije fra **Pierbattista Pizzaballa** Kustodija smatra potrebnim istaknuti i ime **fra Jeronima Mihaića**, Dalmatinca, koji je rođen 1873. na otoku Braču, a umro u Amanu 1960. On je prvi fratar pokopan na brdu Nebo, a u listopadu 2008. blizu njega je sahranjen veliki arheolog fra Michele Piccirillo.

I danas ima hrvatskih franjevaca u Svetoj Zemlji. Susret s njima prigodom ovoga hodočašća bio je više nego bratski. Spomenimo samo kratko njihova imena i mjesta služenja. U Nazaretu već godinama živi i radi **fra Siniša Srebrenđić**, član Zagrebačke franj. provincije. Na brdu Tabor sadašnji voditelj svetišna i gvardijan je **fra Bernard Barbarić**, također član Zagrebačke franj. provincije. U Samostanu sv. Katarine u Betlehemu naš je hercegovački franjevac **fra Jago Soče**: rođen u Australiji od roditelja iz Hercegovine, odrastao u Kanadi, prijavio se u našu Provinciju, studirao u Italiji, jedno vrijeme bio u Kanadi i USA, a onda je otišao u Svetu Zemlju i tu je već 15 godina. Trenutačno je orguljaš u Betlehemu. Uvijek ga rado predstavim hodočasnicima, jer je njegov poziv čudesna Božja priča.

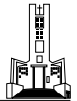
Organizator hodočašća. Organizator hodočašća je **fra Milan Lončar**, dugogodišnji organizator raznih hodočašća, a najviše ih je vodio upravo u Svetu Zemlju. Od prošle godine je i *povjerenik* za Svetu Zemlju Hercegovačke franjevačka provincije Uznesenja BDM. U domovini preuzima sve agencijske poslove, dok godinama, s uspjehom radi s agencijom u Izraelu **Jerusalem Tours**, Izhak Rabin Ave. 51/2, Modiin 71700, Izrael. Vlasnica agencije je gospođa **Berta Belson**.

Vodič. Naš vodič je bio **Srdjan Ratkovic Fuchs**, potomak slavonskih Židova. Kao mladić pobjegao je od rata na našim prostorima u Izrael... Studirao je na Američkom koledžu u Jeruzalemu biblijsku teologiju, a potom u Tel Avivu visoku školu za turizam. Specijalnost mu je monoteistička duhovnost. Govori tečno četiri jezika: hebrejski, engleski, ruski i hrvatski/srpski. Služi se još biblijskim grčkim, latinskim, aramejskim, te čita i razumije slovenski i makedonski. Živi na dvije adrese: u Novom Sadu i u Izraelu.

Duhovna pratnja. Hodočašće bez duhovne pratnje nije hodočašće, nego turističko putovanje ili nešto slično tome. Biti u Nazaretu, u Betlehemu, u Jeruzalemu..., a ne slaviti Sv. misu na najsvetijim mjestima naše vjere, ne slaviti najveći čin Kristove spasonosne ljubavi, ne čuti Božju Riječ, ne pričestiti se i Riječju i Tijelom Kristovim... Da, doista: bez duhovne pratnje odlazak u Svetu Zemlju može biti neko informativno ili turističko putovanje, ali ne i hodočašće.

Sva moja hodočašća redovno uključuju duhovito pratnju. Uključujem uvijek i hodočasnike po nekim kriterijima koji se po mnogočemu sami nameću. Razumljivo je, primjerice, da ćemo u Kani Galilejskoj obnoviti bračna obećanja parovima, ako ih ima – a mi smo ovaj put imali šest bračnih parova –, ili biti na rijeci Jordanu, a ne obnoviti krsna obećanja, ili biti sudionik Sv. mise, a ne prihvatiti ulogu čitača, pjevača, predmolitelja molitve vjernika, skupljača milostinje, ministranta itd., itd. Nema hodočašća koje ja vodim gdje ne sudjeluje cijela hodočasnička skupina. I ne moli se samo na Sv. misama, nego i u autobusu, na svim svetim mjestima, u posebnim zajedničkim zgodama..., pa i u pustinji... Osobno uvijek preuzimam tu ulogu i sve predvodim, jer je samo tako moguće podijeliti razna zaduženja... Kod ovog hodočašća imao sam sreću da je s nama bio **fra Ante Pranjčić**, gvardijan samostana

u Tomislavgradu, i **fra Antonio Šakota**, kapelan u Mostaru. Obojica su dali svoj nemjerljiv doprinos, fra Ante najviše svojim izvrsnim pjevanjem i povremenim animacijama, a fra Antonio, koji je tri godine studirao u Jeruzalemu, čitanjem odgovarajućih tekstova iz Svetoga Pisama i dodatnim tumačenjima nekih svetih mjesta gdje se snalazi jako dobro, „kao u svome džepu“, kako se ima običaj reći.

Sigurnosno stanje. Prostor Svete Zemlje nikada nije bio miran, kao što, uostalom, ni ovi naši prostori ne znaju što je dugotrajni mir. Povijest izabranja seže do nekih 2000 godina prije Krista. Bibličari smatraju da su Abraham, „*praotac naše vjere*“, i njegova žena Sara živjeli oko 1950. godine prije Krista. Od tih vremena, da ne idemo dalje u prošlost, osvajači su se samo smjenjivali. Tako je to bilo sve do 1948. godine, do osnutka države Izrael. No ni nakon osnutka ove države, nema trajnoga mira; kao što znamo, nema ga ni u okruženju. Povremeni su sukobi između Židova i Palestinaca, na žalost, redovita pojava. Tako je bilo upravo i u vrijeme našega boravka u Svetoj Zemlji. O tome smo stalno vodili računa, a posebno naša agencija *Jerusalem Tours* i naš vodič *Srdjan Fuchs*. Sklanjali smo se iz područja gdje je „mirisalo na zlo“. I svoj smo program hodočašća usklađivali s mogućnostima koje su nam stale na raspolaganju. Ipak, dobro je spomenuti, da nije poznato da je ikada od 1948. godine pa do danas napadnuta neka hodočasnička skupina. I Židovi i Palestinci ih štite, jer su im itekako potrebni i dobrodošli.

Vrijeme hodočašća. Vrlo je važno izabrati pravo vrijeme hodočašća u okviru godišnjeg razdoblja. Iz više razloga većina vjernika može samo jedanput u životu hodočastiti u Svetu Zemlju. Zato nije nebitno u koje godišnje doba se putuje. Treba izbjegavati prevelike vrućine, ali i kišna razdoblja, jer i jedno i drugo može u mnogočemu pokvariti mogućnosti doživljaja Svete Zemlje, a s tim i plodove hodočašća. Mi smo izabrali, prema mnogim pokazateljima, najbolje vrijeme u godini, sredinu listopada. Temperatura u Izraelu i Palestini u listopadu slična je temperaturi u Dalmaciji i Hercegovini u kolovozu. Budući da postoje tri klimatske zone, i klima je različita, ali uopćeno se može kazati da je suha i ugodna u ovo doba godine. Tako je to bilo i za vrijeme ovoga hodočašća.

Hodočasnici. Najviše ih je bilo iz Posušja odnosno iz Hercegovine, a zatim iz Zagreba, opet mnogi podrijetlom s ovih prostora. Jedan bračni par bio je iz Preloga, te po jedan hodočasnik/ca iz Njemačke, Zaprešića, Sarajeva, Donjeg Lapca i iz Obrovca.

Sveukupno nas je bilo 48. Pet hodočasnika je otkazalo hodočašće, neki po svoj prilici zbog pojačanih sukoba na bliskoistočnim prostorima, što je organizatoru znatno povećalo troškove. Najstarija hodočasnica rođena je 2. siječnja 1943., a najmlađa 20. siječnja 1998. godine. Obadvije su iz Posušja.

Plodovi hodočašća. Iako mnogi ne znaju ni izreći ono što doživljavaju u svetim mjestima, ipak se u svetištima susreću s nečim osobitim, nesvakidašnjim, s nečim što je iznimno, što ne mogu drugdje susresti, s nečim što u sebi krije jednu tajanstvenost, s nečim što ih privlači upravo na to mjesto. Da, vjernik hodočasnik se osjeća privučen... Privlači ga svetost: Sveti Bog, Sveta Djevica Marija, Sveti ljudi... Privlači ga nešto što mu nije jasno, ali što je snažno. A tu svetost i veličinu hodočasnika zapaža i u najobičnijim stvarima i stvarnostima s kojima se susreće: u starim i istrošenim stubištima po kojima su mnogi klečali tražeći milost, u staroj slici ili kipu... Ne odbijaju ga ni nakiti, ponekad pretjerani kič, koje su generacije ostavljale iz zahvalnosti. Sve mu priča da je na tom mjestu nešto osobito, drugačije nego u njegovu okruženju. Vjernik iz vanjskih obilježja ispravno zaključuje na duhovno obilježje. A njegov je zaključak: da su na tim svetim mjestima mnogi molili i da su bili uslišani. Zato su njemu svi vanjski znakovi samo dokaza onoga nečega velikoga duhovnoga... U takvim se mjestima hodočasnici, makar na čas, oslobađa tereta svakidašnjice. Snaga svetišta je u tome što na tim mjestima kao da postoji neka duhovna sloboda gdje se, bez poteškoće i bez ikakve zapreke, može sve izreći Bogu, pred njim se bez bojazni otkrivaju sve rane, ali i sve radosti, isto tako jednako.

Najveće se čudo dogodi kada se u moliti dodirne ono „Sveto“... Na svetim mjestima hodočasnici doživi veliku duhovnu radost. Često se ta radost odrazi u pojačanoj želji za molitvom, za postom, djelima milosrđa i spremnosti da se čini pokoru... Suze, pa i kod muškaraca, su vidljivi znak tog doživljaja, koji se, razumljivo, ne može riječima opisati. Postaje se „novi čovjek“. Ništa ne ostaje kao što je bilo prije. Ja ne poznajem hodočasnika koji se nije sretan vratio s puta... Posebno su hodočašća u Svetu Zemlju nešto jedinstveno, neusporedivo s drugim; ona zapravo daju smisao svim drugim hodočašćima. Mnogi doživljavaju Svetu Zemlju kao Peto evanđelje, kako se često ima običaj reći...

Hodočasnici u Svetu Zemlju ne prestaju pričati o svojim iskustvima. Čega je srce puno, toga su puna i usta. Neki, kako sami kažu, „ne zatvaraju usta“.

Zovu me, pišu mi, žele opet ići, šalju članove svoje obitelji... I tako se to događa već desetljećima. Mada sam nekako intimno mislio da je došlo vrijeme da ne organiziram više hodočašća, čini mi se da se neću moći ni ove godine obraniti, da tako kažem. Pa, ako Bog dadne potrebno zdravlje, „popustit ću“. Već ih ima petnaestak koje sam pribilježio, iako još ništa nisam oglasio. Ako budemo išli, to će biti od 18. do 25. listopada ove godine. Neka bude volja Božja, mogu samo reći.

Jedna usputna informacija. Jedna ortodokсна židovska obitelj ima prosječno 6,7 djece. Prosječna arapska obitelj ima 6,3 djece. Prosječna – liberalna – židovska, a i arapska obitelj ima 2,3 djece. Tu je odgovor na pitanje kakvu voditi pronatalitetnu politiku, o kojoj se u zadnje vrijeme kod nas učestalo govori. Djecu ne rađa novac nego ljubav i vjera, što ne znači da takvima ne treba i materijalno pomoći. Sličnih primjera vrijednih nasljedovanja ima jako mnogo i na drugim područjima.

Ostvareni program hodočašća. Mnoge pojedinosti vezane uz hodočašće, od točnog vremena odlaska i povratka, do termina za Svete mise, rada raznih ustanova na koje smo upućeni, žičara, taksija i sl. možemo znati tek sredinom rujna, a neke pojedinosti i kasnije. Uglavnom ostvarimo ono što je mnogo prije najavljeno u programu, ali je često redoslijed mjesta, pa koji put i programa za pojedine dane izmijenjen. Kako je to izgledalo ove godine (2015.), može se vidjeti iz priloženoga ostvarenoga programa.

Prvi dan, utorak, 13. 10.: Zagreb – Tel Aviv – Nazaret. Okupljanje hodočasnika u zagrebačkoj zračnoj luci **Pleso** u 15,15 sati. Polijetanje u **Tel Aviv** u 18,15 sati izravnim letom izraelske kompanije **Sun Dor**. Dolazak u 22,30 sati po lokalnom vremenu. U zračnoj luci **Ben Gurion** dočekala nas je vlasnica agencije **Jerusalem Tours** gospođa **Berta Belson**, koja nam pruža svu potrebnu pomoć pri ulasku u Izrael. Oko sat vremena treba nam za carinsku kontrolu i dok dođemo do svoga autobusa (*autobus ima posebnu oznaku: Jerusalem Tours / Fra Milan Lončar*). Nastavak putovanja autobusom u **Nazaret**. U Nazaretu smo oko jedan sat poslije pola noći po lokalnom vremenu. Smještaj u **Rimonim** hotel... Kuhinja zatvara u 21,00 sat, no nas, zbog dugogodišnje suradnje, topla večera čeka. **Večera... Noćenje.**

Drugi dan, srijeda, 14. 10.: Nazaret – Haifa – Kana Galilejska – Nazaret. Ustajanje i doručak... U 8,00 sati krećemo... Obilazimo **Nazaret** odnosno

Baziliku Navještenja, gdje slavimo Sv. misu. Zatim smo posjetili **Crkvu sv. Josipa**. U 11,15 odlazimo u **Haifu**, lijepi sredozemni lučki grad na padinama gore **Karmel**, treći po veličini izraelski grad. Obilazak karmelićanskoga samostana i crkve **Stella Maris** i **Ilijine špilje**. Panoramski obilazak Haife i posjet **Bahajskim vrtovima**. Nakon toga vozimo se u **Kanu Galilejsku** gdje obilazimo **Crkvu svadbe** (*obnova bračnih obećanja*). Povratak u hotel. **Večera, „svad-bena“... Noćenje...**

Treći dan, četvrtak, 15. 10.: Nazaret – Kafarnaum – Gora Blaženstava – Tabga – Yardenit – Tabor – Nazaret. Nakon **doručka** posjećujemo **Crkvu Marijina izvora u Nazaretu**. Zatim se vozimo u **Kafarnaum**, grad na Galilejskom jezeru, u kojem je Isus živio kad je napustio Nazaret. Nakon toga idemo na **Goru Blaženstava**, slavimo Sv. misu, opet se spuštamo do Galilejskoga jezera, do **Tabge**, i **Crkve čudesnoga umnažanja kruha**. Slijedi obilazak **Crkve Petrova primata**. Vozimo se dolinom rijeke **Jordan** do mjesta **Yardenit** (*obnova krsnoga obećanja i posjet „Posuškoj ploči“*). Poslije podne nastavak vožnje do Gore preobraženja, tj. do **Tabora** (*vozimo se taksijima do vrha*), posjećujemo **Crkvu preobraženja**. Panoramski pogled na okolna područja. Povratak u hotel. **Večera... Noćenje.**

Četvrti dan, petak, 16. 10.: Dolina rijeke Jordan – Jerihon – Brdo kušnje – Mrtvo more – Kfar HaNogtim – Arad. Ustajanje... Doručak... Nakon doručka uzimanje stvari, ulazak u autobus i polazak. **Napuštamo Nazaretu i Galileju**. Danas nas put vodi prema jugu. Najprije dolazak u **Jerihon**, najstariji grada na svijetu, 260 m ispod morske razine, zadržavamo se ispod **Brda kušnje**, kao i na drugim mjestima čitamo odgovarajuće biblijske tekstove... Vozimo se do **Mrtvog mora**, najnižega mjesta na Zemlji (*cca 400 m ispod razine mora*), kupanje (*plutanje*). U moru ima preko 30% soli i minerala i stoga je tisućama godina poznato po svom ljekovitom djelovanju. Kupamo se na jednoj od organiziranih plaža s tuš-kabinama i svlačionicama. U blizini je mjesto **Kumran**. Obilazimo ga. Nastavljamo vožnju do **Masade**, iz autobusa govorimo o Masadi i uspoređujemo je s našim **Gvozdanskim**... Nastavljamo vožnju prema jugu, u pravcu **Sodome i Gomore** (*ali ne do njih*), zatim u pravcu grada **Arada**, u **Negevskoj pustinji**, u **Kfar HaNokdim**, slavimo Sv. misu. Nakon Mise susrest s **Beduinima**, stanovnicima pustinje, dionici smo njihova gostoprimstva, ceremonijala pripremanja kave i čaja, slušamo o njihovu životu uz kavu i čaj... Nakon toga vozimo

se u Arad. Oko 19,00 s smo u hotelu. Smještaj u hotelu *Imbar* u pustinjском gradu *Aradu*. *Večera... Noćenje*.

Peti dan, subota, 17. 10.: Arad – Betlehem – Pastirska polja – Ein Karem –

Jeruzalem. Nakon *doručka* napuštamo *Arad* i vozimo se pustinjom do *Betlehema*, gdje obilazimo najstariju crkvu na svijetu, *Crkvu Isusova rođenja*, zatim *Samostan sv. Katarine*. Spuštamo se do *Spilje sv. Jeronima, Dalmatinca...* U Betlehemu, i Betlehenskoj bazilici, u Spilji Sv. Josipa, slavimo Sv. misu. Posjećujemo *Spilju mlijeka...* Vozimo se do *Pastirskih polja*. Zatim idemo u *Ain Karem*, rodno mjesto sv. Ivana Krstitelja. Obilazimo crkvu *Rođenja Sv. Ivana*, a prije toga crkvu *Pohođenje BDM*. Nastavljamo vožnju do *Jeruzalema*, smještamo se u *Rimonim Jerusalem Hotel*. *Večera... Noćenje...*

Šesti dan, nedjelja, 18. 10.: Jeruzalem: Maslinska gora..., stari grad Jerusalem... Doručak... Započinjemo dan s vrha *Maslinske gore*. Posjećujemo *Crkvu Isusova plača, Getsemanski vrt, Baziliku agonije*, tu slavimo Sv. misu, posjećujemo *Crkvu Uznesenja Marijina* („grob“ Marijin). Ulazimo u stari grad Jeruzalem. Tiho i pobožno obavljamo *Križni put (Via dolorosa)* i prolazimo svih 14 postaja koje je Isus prošao idući prema *Golgoti* gdje je bio razapet. Obilazimo crkvu *Isusova groba*, penjemo se na *Kalvariju*, ulazimo u *Isusov grob*, dotičemo *Ploču pomazanja* i negdje u crkvi Isusova groba *sabrano se molimo, za to svakako želimo imati dovoljno vremena*.

Sedmi dan, ponedjeljak, 19. 10.: Jeruzalem: Sionska gora, novi Jeruzalem – Yad Vashem – Betanija. Doručak... Obilazak *Kustodije Svete Zemlje, Sionske gore, Davidovoga groba*, dvorane *Posljednje večere, Crkve Usnuća Marijina (Dormition)*, gdje slavimo Sv misu. Prolazimo kroz *Armensku četvrt*. Dolazimo do Židovske četvrti, prolazimo rimskom i bizantinskom glavnom ulicom Jeruzalema *Cardo*. Razgledamo arheološke ostatke Jeruzalema iz 7. stoljeća prije Krista, arheološke ostatke iz vremena Makabejaca, kao i arheološke nalaze iz vremena Križara. Dolazimo do glavnoga trga Židovske četvrti, gdje smo vidjeli (*izvana*) nedavno obnovljenu sinagogu *Hurva* i promatrali neobičan svijet ortodoksnih Židova. Zatim idemo do *Zida plača* – najsvetijega mjesta na svijetu za Židove, i *Sinagoge* uz Zid plača. Posjećujemo *Crkvu sv. Petra* „in Gallicantu“... Zatim se vozimo u memorijalni centar Holokausta *Yad Vashem* i posjećujemo *Spomenik djetetu*. Povratak u hotel. *Večera...Noćenje*.

Osmi dan, utorak, 20. 10.: Jeruzalem – zračna luka Tel Aviv – Zagreb. Ustajemo i doručak po dogovoru. Napuštamo hotel... U zračnoj luci moramo biti 3 sata prije polijetanja. Na putu od Jeruzalema do Tel Aviva, još po štošta vidimo i čujemo... Navraćamo u mjesto *Latrun*, posvećeno Dobrom razbojniku i Gospi od Judejskoga Gorja. Svetište vode cisterciti. U Zagreb polijećemo u 14,25 sati, a u Zagrebu smo u 17,10 sati po lokalnom vremenu. Bogu hvala na svemu!

Maslinska gora

KRŠĆANIN I ODGOVORNOST

Poštovani čitatelji!

U listopadu 2015., naša župa organizirala je Tribine s nazivom „Kršćanin i odgovornost“. Ove Tribine pobudile su interes. Mnogi su željeli imati predavanja. Stoga, ih objavljujemo, vjerujući da će mnogima koristiti.

Posušje, 5. listopada 2015. u 19:00 sati

VJERA I ODGOVORNO DJELOVANJE

Don Mladen Parlov, Kbf Split

Uvod

Čitajući različitu nabožnu literaturu i slušajući vjerske TV i radio emisije lako je uočiti pogrešno shvaćanje kršćanskoga duhovnog života. Ponekad ga se izjednačuje s religioznim životom. No, religioznost je po sebi samo jedna komponenta duhovnog života. Štoviše može se biti veoma religiozan, a da se ne bude duhovan. Također, događa se poistovjećenje duhovnoga života s nutarnjim životom, što također ne mora biti istinito. Naime, netko može imati bogat nutarnji život, u smislu umjetničkih ili pjesničkih doživljaja (ljubav prema poeziji, glazbi, slikarstvu i sl.), a da ne bude istodobno i duhovan. Također je kod nekih vjerskih zajednica, osobito karizmatičkih, primjetna određena redukcija duhovnoga života na bogat osjećajni život, u smislu da proživljavaju bogat duhovni život ako se dobro osjećaju. No, ni to ne odgovara istini. Kršćanski je duhovni život život po Duhu Svetom, život u Duhu Svetom, sudjelovanje u životu koji je vlastit samome Gospodinu Bogu koji se objavljuje kao zajedništvo života i ljubavi. Taj nam je život darovan po posvetnoj

ŽUPA BEZGRJEŠNOG ZAČEĆA BDM POSUŠJE
ORGANIZIRA

TRIBINE

Kršćanin i odgovornost

5.10.2015.
Vjera i odgovorno djelovanje
Don Mladen Parlov, Kbf Split

12.10.2015.
Savjest - zdrava kršćanska odgovornost
Fra Josip Jozić, Ft Sarajevo

19.10.2014.
Božje djelovanje i ljudska odgovornost
Fra Stipo Kljajić, Ft Sarajevo

26.10.2015.
Odgovornost u govoru
Fra Ante Akrap, Kbf Split

Tribine se održavaju u vjeronaučnom centru s početkom u 19,00 sati

milosti te ulivenim krjepostima. U nadnaravnom nutarnjem organizmu središnje mjesto pripada teologalnim ulivenim krepostima koje postaju temelj kršćanskoga duhovnog života. U čovjeku postoji otvorenost, mogućnost primiti ono što Bog želi darovati, a Bog u konačnici dariva samoga sebe. Čovjek je sposoban spoznati i ljubiti Boga; sposoban je odgovoriti Bogu koji mu se približava i koji mu se daruje. No kako bi odgovorio na ispravan način, tj. kako to Bog očekuje Bog mu svojom milošću mora priteći u pomoć. To se danas događa u sakramentu krštenja, po kojemu nas Duh Sveti preporuča na nadnaravni život, suobličuje nas Isusu Kristu te nas čini djecom Božjom. Duh Sveti, u sakramentu krštenja, ulijeva u nas tri teologalne krjeposti po kojima nas povezuje s Bogom. Tako je, zahvatom Duha, ili bolje reći ulivenom krjepošću

vjere naš je razum obasjan i uzdignut u nadnaravnu sferu kako bi mogao spoznati Boga kako se on objavljuje; naša je volja, ukoliko se kao želja proteže ostvarenju obećanoga, okrijepljena krjepošću ufanja tako da u Bogu naslućuje najveću i konačnu nagradu; također naša volja, ukoliko je kao ljubav usmjerena dobru, usavršena ulivenom krjepošću ljubavi, u Bogu nalazi najveće i jedino istinsko Dobro koje želi ljubiti te mu pripadati.

Uloga krjeposti vjere u kršćankome životu

Za Sveto pismo vjera je izvor i središte svega religioznog života. Abraham, „otac svih koji vjeruju“ (Rim 4, 11), uzor je vjernika poslušna Božjim zahtjevima. Starozavjetno poimanje vjere usko je povezano s Božjim pozivom čovjeku, a taj je poziv u konačnici poziv na sudioništvo u onome što je vlastito Bogu. Tek će novozavjetna objava do kraja otkriti o kakvom je pozivu riječ te kako je taj poziv moguće ostvariti. U Isusu Kristu do kraja je objavljen Božji naum spasenja, Božja ljubav i savez koji su ponuđeni čovjeku. Budući da je Isus Krist „Početnik i Dopravitelj vjere“ (Heb 12, 2), novozavjetna vjera će biti neraskidivo povezana s osobom Isusa Krista. Vjerovati u Boga te vjerovati u Isusa Krista postat će jedno te isto (usp. Iv 12, 44). Vjera će za prvu kršćansku zajednicu postati odgovor na Božju milosrdnu ljubav iskazanu u slanju Sina i izlivanju Duha. Tijekom svoje dvadesetostoljetne povijesti Crkva se će hrvati i othrvati brojnim pokušajima da se vjeru drugačije shvati, izrazi i doživi. Naravno da u će u tom hrvanju, ovisno koji je vid vjere bio ugrožen, i sama preglasiti jedan ili drugi vid, gubeći iz vida cjeloviti govor o krjeposti vjere. Tako će, primjerice, Prvi vatikanski koncil, pred zahtjevima pretjeranog racionalizma, preglasiti intelektualni vid vjere. Vjera će se definirati kao pristanak razuma uz od Boga objavljene istine. Drugi vatikanski koncil, osobito *Katekizam Katoličke Crkve*, nastojat će predstaviti cjeloviti govor o vjeri kao nadnaravnoj krjeposti, od Boga darovanoj, slobodno prihvaćenoj i življenoj, kao temeljnoj krjeposti cjelokupne kršćanske egzistencije. *Katekizam katoličke Crkve* uči kako je „vjera Božji dar, vrhunaravna od Boga ulivena krjepost. Da uzvjerujemo, treba nam Božja milost, koja predusreće i potpomaže, i unutarnja pomoć Duha da srce pokrene i k Bogu ga obrati, da otvori oči duše i svima dadne ugodnost pristanka i vjerovanja istini“ (KKC 153). Kršćanska vjera svoj

temelj ima u Isusu Kristu, ne samo ukoliko je Isus Krist objekt vjere, nego ukoliko se vjera rađa iz susreta s Isusom Kristom. Bogu koji u Kristu prilazi te se dariva čovjeku valja odgovoriti „poslušnom vjerom“, tj. potpunim predanjem i prihvaćanjem Božjeg spasenjskog djelovanja. Novozavjetna je vjera povezana s Isusom Kristom, kako ga naviještaju evanđelja, dakle s Kristom zemaljskim, povijesnim, a istodobno i uskrslim. U enciklici *Lumen fidei*, u poglavlju *Punina kršćanske vjere*, papa Franjo veli kako je kršćanska vjera usredotočena na Isusa Krista, ona je ispovijedanje da je Isus Gospodin i da ga je Bog uskrisio od mrtvih. Vjerovati u Isusa Krista, nastavlja papa Franjo, ne znači „samo gledati Isusa, već gledati stvari s Isusove točke gledišta, onako kako ih on vidi, njegovim očima; ona je neko dioništvo u njegovu načinu gledanja“ (LF 18).

Premda crkvena Tradicija naglašava besplatnost dara vjere, ipak ne propušta istaknuti kako je vjera i ljudski čin. Ona je ljudski odgovor na Božje sebedarje. Taj će nauk *Katekizam Katoličke Crkve* izraziti sljedećim riječima: „Vjera je prije svega čovjekovo osobno prijanjanje Bogu, istodobno, neodvojivo od toga, jest i slobodan pristanak uza svu istinu što ju je Bog objavio. Kao osobno prijanjanje Bogu i pristanak uz istinu koju je on objavio, kršćanska se vjera razlikuje od vjere u neku ljudsku osobu. Dobro je i pravedno povjeriti se potpuno Bogu i posvema vjerovati ono što on kaže. Naprotiv, bilo bi isprazno i varljivo vjeru pokloniti nekom stvorenju“ (KKC 150). Vjera je dakle darovana i primljena, zadana i življena, božanska i ljudska, Božje djelo u čovjeku i ljudski odgovor Bogu. Zanima nas koja je dakle uloga te „vrhunaravne krjeposti“ koja nam je darovana milosnim djelovanjem Duha Svetoga.

Život u vjeri postaje trajna poslušnost prema Ocu nebeskom, predanje samoga sebe njegovoj istini i ljubavi, u sjedinjenju s Kristom Raspetim i Uskrslim. Takva poslušnost Ocu nebeskom čini kršćane uistinu slobodnima; slobodnima od zavođenja sa strane posjedovanja, „imati“, te opsesivnog traženja ljudskih jamstava i sigurnosti. U poslušnosti vjere živi onaj tko u vlastitim dubinama sluša Boga koji ga zove. Uistinu vjeruje onaj tko se ne zaustavlja na očevidnom, nego prihvaća paradoksalnost nevidljive Ljubavi te se otvara novosti njezina dolaska. Vjerovati stoga ne znači izbjegavati sablazan ili bježati od opasnosti; vjeruje se ne samo usprkos i sablazni i opasnosti, nego zapravo izazvani time. Vjeruje onaj tko ispovijeda Boga ljubavi usprkos nedostatku

ljubavi, onaj tko se nada protiv svake nade, onaj tko razapinje vlastita očekivanja na Kristov Križ, a ne tko razapinje Krista na križ vlastitih očekivanja. Onaj tko vjeruje približava se Bogu sa strahom i trepetom, skidajući obuću s nogu, spreman priznati njegovu nazočnost ne u vjetru, vatri i potresu, nego u tek zamjetnu lahoru; upravo onako kako je to prepoznao Ilija na Horebu te kao što su to učinili i svi ostali proroci (usp. 1 Kr 19,11-13). Proročki znak mogućnosti života u radikalno prihvaćenoj vjeri je poslušnost posvećenoga života, življena u duhu evanđeoskih savjeta, kao znak suobličenosti Kristu poslušnome, koji se bez pridržaja predaje ispunjenju Očeve volje. No, ne samo oni, nego je svim kršćanima dana milost da žive odvažnost vjere, no ta se milost ostvaruje tek kada se osoba u slobodi otvara riječi Božjeg obećanja te se iznad svega uzda u Boga, hodeći naprijed ne kao netko tko zna da je blizu cilja, nego u trajnoj potrazi za istinskom obećanom zemljom, tj. domovinom. Kako bi u nama mogla djelovati na savršen način vjeri je potrebno stanje posvetne milosti i života vođena krjepošću ljubavi. Premda je prva među teologalnim krjepostima vjeri je potrebno ufanje i ljubav, jer se bez njih ne događa savršeno sjedinjenje s Kristom.

Vjerovati znači dakle vidjeti i potvrditi da je Isus Krist Istina. Ne samo učitelj, pa čak i najveći u povijesti ljudskoga roda, ali ipak u nizu velikih učitelja čovječanstva, kako su to tvrdili filozofi i teolozi liberalnog protestantizma i moderne. On je Istina (usp. Iv 14, 6), a to znači da se istina o svakoj svetoj stvarnosti na neki način odnosi na njega. On je živa Istina, Logos/Riječ; vjerovati u njega znači upravo ga tako shvatiti i doživjeti, kao istinu koja svakom drugoj istini daje njezin nutarnji smisao, te se naravno dati od njega poučiti. U tom smislu vjera nije dio čovjeka, nego se samo čovječstvo izražava u činu vjere koja je predanje, povjerenje, poslušnost. To dalje znači da se vlastita vjera živi u trajnom propitivanju, u trajnom naporu sve većeg otvaranja Bogu i njegovu svijetu, shvaćajući da samo uz Božju pomoć može se u vjeri ostati i opstati te kako uvijek prijeti mogućnost pada. Pred nama je trajna opasnost ne da naša volja oslabi, nego da prestane biti kršćanska, a to prestaje biti kad postane presigurna u sebe i svoje snage. Sve nam je dano na način početka, prolaznog, na način postajanja, povjerenja, nade i molitve; baš poput pšeničnog zrna koje mora umrijeti kako bi donijelo obilan plod.

Vjera, darovana i zadana, na Krista usredotočena, u poniznosti uvijek iznova prihvaćana i življena, ima još jednu nužnu značajku koja je čini temeljem kršćanskoga življenja: to je njezina crkvenost. Vjera koja nas s Kristom sjedinjuje te pomaže usvojiti njegov način gledanja, darovana nam je u zajednici vjernika, onih koji tvore Njegovo Tijelo, Crkvu. Stoga vjera, piše papa Franjo u enciklici *Lumen fidei*, „nužno ima crkveni oblik, ispovijeda se iz unutrašnjosti Kristova tijela kao konkretno zajedništvo vjernika. Iz toga crkvenog mjesta ona otvara pojedinog kršćanina prema svim ljudima“ (LF 22). Papa Franjo potom ističe kako vjera nikada nije privatni čin pojedinca, individualističko shvaćanje. Vjera u kršćaninu postaje djelotvorna na temelju primljenog dara te nas čini dionicima hoda Crkve na njezinu putu kroz povijest do svršetka svijeta Crkva je majka koja nas uči jeziku vjere. Primajući dar vjere u Crkvi vjernikov „ja“, u dijalogu s božanskim „Ti“, otvara se „nama“, sjedinjuje se sa zajednicom braće i sestara s kojima dijeli zajedničku radost pripadanja Gospodinu. Zato, opet papa Franjo, onaj koji vjeruje nikada nije sam, i zato vjera teži svjedočanstvu, tj. dijeljenju radosti koja joj je vlastita. Onaj tko primi vjeru otkriva da se prostori njegova 'ja' proširuju i da se u njemu rađaju novi odnosi koji život čine bogatijim.

Po svojoj nutarnjoj dinamici, a ona se poistovjećuje s dinamikom duhovnoga života, vjera teži sve većem sazrijevanju i rastu; njoj je potrebna svakodnevna hrana. Vjera se, na prvom mjestu hrani čitanjem, slušanjem, osluškivanjem riječi Božje. Lako je shvatljivo zašto je to tako. Naime, ako nas življena vjera vodi sve većem suobličenju Isusu Kristu tada je jasno kako se duhovni život može predstaviti i kao sve bolje i bolje poznavanje Isusa Krista, kako bi ga se više ljubilo i nasljeđovalo. A to nije moguće bez dobrog, prisnog poznavanja riječi Božje. Krist se otkriva u i po svojoj riječi. Njegove su riječi „duh i život“ (Iv 6, 63), one su riječi života vječnoga (usp. Iv 6, 68). Stoga upoznavati te s ljubavlju slušati/primati Kristove riječi znači upoznavati i primati samoga Krista.

Najbolji način osluškivanja riječi Božje je molitveni susret s njome u molitvenoj metodi koju je iznjedrila monaška duhovnost, a naziva se *lectio divina* – *božansko čitanje*. U toj molitvenoj metodi riječ Božja postaje ne samo svakodnevna hrana, nego i zrcalo u kojem se nutarnji život ogleda te oštri mač koji dušu čisti od suvišnih i štetnih nanosa. *Lectio divina*

po svojoj nutarnjoj dinamici, kao uostalom i svaka druga molitva, vodi k onoj najuzvišenijoj i najsvetijoj – molitvi Euharistije, po kojoj se Krist uvijek iznova, po rukama svećenika prinosi i prikazuje, žrtvuje, umire i uskrisava, kako bi Boga Oca proslavio, a nas ljude otkupio, sobom nahranio te u sebe preobrazio. Euharistija pak sa svoje strane one koji je dostojno slave potiče da i sami postanu euharistija, tj. da žive na „hvalu Slave njegove“ (usp. Ef 1, 12), tj. ljubeći Boga iznad svega, a sve drugo u Bogu i poradi Boga. A ljubiti Boga znači vršiti njegova zapovijedi, hoditi Kristovim stopama u djelotvornoj ljubavi prema onima koje nam Krist stavlja na životni put. Na taj način naša kršćanska vjera postaje naše svjedočanstvo Kristove prisutnosti u ovome svijetu. A time se ispunja Kristov nalog da mu budemo svjedoci do na kraj svijeta (usp. Dj 1, 8).

Vjera, promatrana na ovaj način postaje stvarnost koja prožima čitavi život kršćana, sve njegove dimenzije. Vjera više nije sažeta samo na ispovijedanje osobnog stava prema Bogu, nego postaje sam život, životno svjedočenje nekoga tko je svjesno prihvatio Božje sebedarje te svjesno i slobodno želi svim životom Bogu pripadati. Na taj način vjera oblikuje sve životne odluke. Ne postoji ništa, ni jedna dimenzija ni jedna životna stvarnost koja ne bi bila vjerom obasjana i vjerom obilježena. Vjera postaje život, a sam život postaje življena vjera, ispovijest, svjedočanstvo, pripadnost. Kršćani koji ovako doživljavaju vjeru te nastoje u skladu s njom oblikovati vlastit život doista postaju „sol zemlje i svjetlo svijeta“, postaju kvasac novoga svijeta u kojemu ljudi doista mogu biti braća i sestre, povezani istom vjerom, istom nadom i ljubavlju. Takvi kršćani postaju „duša“ ovoga svijeta te svjesno preuzimaju i žive vlastitu odgovornost ne samo prema vlastitom životu i vlastitoj obitelji, nego i prema svijetu (društvu) u kojemu žive. Takvi kršćani čine razliku u društvu, bez obzira na njihovu naobrazbu, njihovo znanje, bogatstvo ili društveni položaj. Oni znaju da se svijet istinski mijenja jedino snagom ljubavi koja je u njima, a kojoj je drugo ime Duh Sveti kojega nose u svojim srcima. Tako se izgrađuje civilizacija ljubavi koja jedina može spasiti ovaj svijet koja polako, ali neumitno klizi raspadu i propasti. Zato su nam danas, više nego ikada potrebni istinski vjernici, istinski kršćani koji vjeruju i žive vlastitu vjeru kao osobni životni izbor, a ne kao kulturalno-tradicijsku pripadnost.

Zaključak

Vjera nam je darovana i zadana. Ona je u temelju našega kršćanskog življenja jer nas veže s našim Izvorom, Gospodinom Bogom. Po vjeri priopćava nam se spoznanje koje Bog ima sam o sebi. Darovana vjera po svojoj naravi teži sve većem rastu i sazrijevanju, jer kršćanski duhovni život nije drugo doli hod za Isusom, suobličenje Isusu Kristu, Bogu postalu čovjekom. To djelo suobličenja Kristu u nama izvodi Duh Sveti. Naša se suradnja s tim djelom događa prvenstveno po ulivenim krjepostima, i to ponajprije po teologalnim. Bez obzira na subjektivni osjećaj, koji može biti u rasponu od euforije do depresije, vjera nam kaže kako je Bog u Isusu Kristu stao na našu stranu, kako se nalazi s nama na našem životnom putu kao suputnik i supatnik, noseći s nama naše životne križeve. Bez obzira na religioznu nadarenost, u smislu izražavanja vlastite duhovnosti kroz različite obrede, vjera mi kaže kako je Bog prisutan u mom srcu te kako me nikada ne napušta, premda se može dogoditi da ja njega napustim. Bez obzira na bogatstvo ili siromaštvo nutarnjih doživljaja, vjera mi kaže kako u našoj nutrini žubori vječni Izvor čije se vode ulijevaju u vječni ocean ljubavi.

Posušje, 12. listopada 2015. u 19.00 sati

SAVJEST - ZDRAVA KRŠĆANSKA ODGOVORNOST

Fra Josip Jozić, FT Sarajevo

Govor o savjesti uistinu je težak. O njoj ne možemo govoriti kao što govorimo o pojavama u prirodi i društvu. U prirodi pronalazimo prirodne zakone ili opisujemo stanje određenih ljudskih odnosa koji nas se možda i ne tiču. Ali savjest

osjećamo kao nešto što je bezuvjetno u nama i što nas se bezuvjetno tiče. Iako je u nama, o njoj ne možemo govoriti ni kao o određenim zakonitostima koje vladaju u organizmu a koje medicina otkriva. Očito je međutim da ni one mjere, koje s medicinom zahvaćaju duboko u naš život, ne otkrivaju savjest. Medicina može pomoći čovjeku na organskoj razini, ali na toj razini ne pronalazi savjest. Savjest ne lociramo u ljudski organizam kao takav. Moguće je govoriti o savjesti kao nečemu što smještamo u ljudsku psihu, ali i psihologija svojim eksperimentima teži da otkrije psihičke procese, među kojima pak ne će pronaći savjest. Mentalni procesi poput onih bijesa ili ljutnje te radosti i veselja sasvim su drugačiji od savjesti. Ove bi se možda moglo i „izmjeriti“, ali savjest je teško staviti u psihički proces, iako postoje dodirne točke između savjesti i mentalnih procesa. Danas posebnu pažnju u svijetu bude istraživanja u tzv. neuro-znanostima, gdje se u mozgu čovjeka pokušava pronaći pojedina središta čak i za one elemente ljudske egzistencije koji se ne daju staviti u bilo koji determinirani proces kao što su sloboda, odluka i odgovornost. Neuro-znanosti govore o središtima za ravnotežu, za kretanje pa čak i o središtima za emocije i emotivne reakcije čovjeka, a ponegdje se dakle pokušava odrediti čak i središte za ljudske odluke. No, iznenađuje pak činjenica da se čovjek može odrediti čak i protiv svojega fizičkog imuniteta, tj. da može po savjesti donijeti odluku koja ne ide u korist njemu kao cjelini. Koliko ima slučajeva gdje su ljudi po savjesti prihvatili i vlastitu smrt. A to je neurološki neobjašnjivo. Očito da se savjest ne nalazi ni u prirodi, ni na organskoj razini, ni na psihičkoj, pa ni na neurološkoj razini čovjekove zbilje. Zato kada razmišljamo o savjesti, osobito tamo gdje ju „oslušujemo“, predosjećamo jedan paradoks ljudskoga života. Nema vanjskih mjerila savjesti, jer savjest često može ići protiv same prirode. Nema psihičkih mjerila, jer i čovjek koji je psihički izmaltretiran osjeća savjest. Ona nam progovara u trenucima odluke, pred neki čin i poslije čina. Ona ostaje vječnim zovom pred životom, ali i užasno teškom i nepodnošljivom tamo gdje bismo se rado odlučili protiv nje.

Savjest se, gledajući povijesno, različito opisivalo a ovdje želim donijeti tri možda najvažnija opisa: 1. Savjest je ponajprije svijest o nekom učinjenom djelu. Još od antičkog vremena o savjesti se govorilo kao o **svijesti** o nekom događaju, ili kao o su-znanju o nekom učinjenom djelu, a onda se izraz svijest

ili su-znanje prenijelo i na svijest o vlastitom djelu, bilo da se radi o dobrom ili lošem vlastitom činu. Savjest je dugo stoljeća shvaćana dakle kao svijest o moralnoj vrijednosti vlastitih djela. 2. Drugi oblik razumijevanja savjesti dolazi iz naše kršćanske tradicije u kojoj se savjest ne označava samo kao svijest, nego i kao čin – *actus conscientiae* – kao nešto što ima snagu koja prosuđuje dobra ili loša djela. 3. I treće razumijevanje savjesti dolazi iz modernijega vremena, a ono kaže da **savjest nije ideal**, nego ona i pored svih, pa čak i ostvarenih životnih ideala, uvijek ostaje iznad čovjeka.

Zato bih ovdje progovorio o savjesti kao **svijesti o dobrom i lošem**, koju mi često „zamağlimo“ nekim drugim mjerilima, o savjesti kao činu ili **kao snazi** u čovjeku, koju mi kršćani često znamo zatamiti tako što ostanemo paralizirani upravo tamo gdje trebamo pustiti savjest da progovori, te o savjesti kao nečemu što često **miješamo s našim idealima**, jer ideali se mogu ostvarivati, lagano i napredno, ali savjest ostaje i onda kada se ideali ne mogu ostvariti, ili kada su već posve ostvoreni.

Svijet o dobru i zlu i slijepo uvjerenje

Nekako mi je najbolji primjer za govor o svijesti nečega kao dobrog ili lošega onaj Isusov sukob s farizejima. Kako god mi to nazvali, očita je činjenica da Isus proziva farizeje zbog manjka svijesti o dobrome i zlome, zbog manjka svijesti o onome što čine, zapravo ih poziva na savjest.

I ovaj se „sukob“ ne tiče samo farizeja. Čest je slučaj da se zameće rasprava između Isusa i onih koji su imali neko vodeće mjesto u židovskom svijetu ondašnjega vremena, bilo da je riječ o pismoznancima, svećenicima ili velikom svećeniku i hramskim službenicima, bilo da je riječ o farizejima i saducejima, koji u opisanim scenama uvijek polaze od vjere, a cilj im je jedan drugi. Bilo da se radi o poimanju Boga, bilo da se radi o ritualnoj praksi, nečistim rukama i trganju klasja, bilo da se radi o svetom danu, suboti. Farizeji su međutim najupečatljiviji. Farizej polazi od Boga, a završava na nečemu što se izravno protivi Bogu. Očito je da Isusova savjest ne dozvoljava „ne-svijest“ o teretima koje farizeji tovari drugim ljudima u ime vjere, te je očito da Isus neprestance poziva farizeje na to da uvide da savjest nije čisto uvjerenje o tome da dobro činiš, jer i „zločinac“ može imati uvjerenje da ubijajući druge čini dobro djelo. Očito je također da Isus ovdje savjest kroz vjeru naglašava.

Farizeji su uvjereni da čine dobro, da poštuju Boga, uvjereni su da smiju tovariti terete drugim ljudima i da smiju druge procjenjivati na temelju svojih vlastitih stavova. To pak uvjerenje „zamagljuje“ svijest o dobru i zlu. To uvjerenje nije svijest o razlici između dobrog i lošeg, jer **savjest je svijest** i o tome da čovjek može pogriješiti, da čovjek može biti grješan, što je za farizeje, naravno, nemoguće.

Uvjerenje o tome „da si dobar“ često ne da progovoriti savjesti o tvojim vlastitim djelima. Ali uvjerenje u nešto ne mora biti i istina o tome u što se uvjereni. Uvjeren se može biti i u pogrešne stvari. To znamo iz vlastitog iskustva: kada dugo godina živimo s jednim uvjerenjem, a onda se osvijestimo ili saznamo pravu istinu, tada osjećamo da je moje uvjerenje cijelo vrijeme bilo nerealno i da sam možda u ime njega učinio pa i podosta nepravdanih, neistinitih, ponekad i jako apsurdnih stvari. Tu se često znamo pozvati na to da smo radili po savjesti. No, ostavljamo li u svojim uvjerenjima prostora za savjest? Isus ovu zbilju pokušava farizejima pokazati kroz vjeru.

Uvjerenje, kakvo god ono bilo, uvijek je zatvorenog tipa, dok vjera to nije. Znamo kada smo uvjereni u nešto, onda nam smeta svaka kritika koja je protiv tog uvjerenja, onda tražimo razloge na sve strane kako bismo naše uvjerenje potvrdili, kako bismo pokazali da ispravno mislimo, da je moj stav onaj pravi i istinski. Kada smo u nešto uvjereni, onda nam smeta kritika našeg uvjerenja. U takvim se situacijama često događaju i svađe, a i međuljudski odnosi se poremetu. U vjeri izgleda da toga nema. Vjera ostavlja prostor za druge mogućnosti, ne smeta joj dobronamjerna kritika, sposobna je preispitati svoj stav, naravno ne osjećajući pri tome naivnost. Ona ostavlja prostora i alternativama, osobito kada je u pitanju razumijevanje božanske zbilje. Vjera dakle ostavlja prostora ili, drugačije rečeno, stvara svijest o razlici između dobra i zla.

Uvjerenje ne voli patnju, dok je vjera uvijek spremna prihvatiti patnju. Kada je netko u nešto

uvjeren, on želi da njegovo uvjerenje ide dalje, da napreduje, da se pokazuje, da dođe do vrha, da pridobije druge ljude za svoje uvjerenje, da ga se pohvali. Ono ne voli gubiti i patiti, ne voli biti poniženo, ne voli da ga se napada – upravo ovo pokazuju farizeji – i time očito potvrđuju da „ne mogu pogriješiti“, a savjest nije samo svijest o dobru nego i o zlu, zapravo o razlici između dobra i zla, a to znači da je ona i svijest o tome da čovjek može biti i grješan, te uz to i patiti.

U konačnici, a to nije rijedak slučaj, uvjerenje je vezano i uz interes. Uvjeren sam u neku ideju, stranku, udruženje, ne zbog same ideje, stranke ili udruženja, nego zbog svoje koristi koja proizlazi iz same ideje. I ovo pokazuju farizeji, jer ne poštuju oni zakon poradi pravednosti i ljubavi Božje – u čemu im Isus najviše zamjeri – nego zbog prvih mjesta u sinagogama i pročelja na svadbama. Taj osjećaj nastaje na uvjerenju da je se „pravi vjernik“, ali ne na vjeri, jer vjera uistinu sa sobom ne nosi korist, pa ni onu konačnu – da se spasim – nego je spremna činiti dobro i pored tereta križa. Vjera je dakle u određenom smislu nešto što pomaže uviđaju razlike između dobra i zla.

Zasigurno smo i mi kršćani oni koji imaju svoja uvjerenja, počevši od uvjerenja u ljubavi do uvjerenja u politici, ali uvijek ostaje pitanje koliko je moje uvjerenje jednako vjeri, te koliko upravo ono zamagljuje moju savjest i briše granicu uviđanja onog što je uistinu dobro i onog što je uistinu loše.

Savjest kao snaga osobnog stava i odluke

Rekao sam da iz naše kršćanske tradicije vuče i razumijevanje savjesti kao jedne posebne snage u čovjeku, kao čina koji dolazi iz ljudskog duha. Zato se savjest i gleda kao pokretača ljudskog djelovanja. Prema sudu savjesti čovjek se odlučuje i svoju odluku pretače u djelo. Zato i govorimo o djelovanju prema savjesti kao o moralnom djelovanju. Prema onome što mi savjest nalaže, tako djelujem. Ovdje bih se rado pozvao na jednoga američkog profesora, Harryja Gordona Frankfurta, koji istražuje ljudske želje te je došao do jednoga zanimljivog zaključka: Čovjek može imati različitih želja, one se mogu ostvariti ili ne ostvariti, ali postoji jedna želja *drugog ranga* u samom čovjeku, a to je zauzimanje stava prema svojim vlastitim željama. Ovo ne bi bilo ništa drugo nego savjest. Pogledajmo to na dva obična primjera.

Ljudi koji su radili s narkomanima kazat će vam da su uživo doživjeli kako savjest progovara. Ako i kod koga postoji želja, onda je to vidljivo kod narkomana u želji za drogom. Ali postoje trenutci u kojima kod ovakvih ljudi gotovo nemilosrdno proradi druga želja, a ona se sastoji u tome da se jednostavno ostave toga suludog uživanja. Stoga ovdje kao da imamo dvije želje: želju za uzimanjem droge i želju za slobodom od tog otrova i tereta. Pazite, u istoj osobi.

Nešto slično može se vidjeti i na različitim psihičkim procesima. Ako nam netko, recimo, u autobusu stalno staje na nogu, to će izazvati u nama psihički proces ljutnje, te ćemo reagirati. No, ako uvidimo da je osoba slijepa i uz to još gluha, te je izgubila orijentaciju u vremenu i prostoru, te da to što nam čini ne čini namjerno, onda ćemo promijeniti pravac našeg psihičkog procesa. Ovo „uviđanje“ jest u određenom smislu viša razina od samoga psihičkog procesa ljutnje, ona je viša instanca koja može kontrolirati naš psihički proces. Dakle, tek kada sam uvidio o čemu se radi, progovara mi nešto iz mog duha da ta ljutnja prestane, i u tom smislu čak spremni ići do najvišeg oblika milosrđa – da toj osobi pomognemo da iziđe iz autobusa, da je uputimo tamo gdje treba ići i ako je još štogod potrebno, učinit ćemo za tu osobu. I tu ćemo se osjetiti kršćanima, jer ćemo draga srca zanemariti sve svoje obveze i rado ćemo reći da je to djelo savjesti. Ovaj drugi rang, ili želja drugoga ranga, jest zasigurno nešto što dolazi iz duha, ne iz psihe, te bi se njoj u životu trebalo posvetiti podosta pažnje. U onim momentima kada osjećamo da su možda stvari uzele takav tijek i odvijaju se bez puno moje vlastite odgovornosti, potrebno se prisjetiti toga da je moja savjest uistinu snaga, koja će nadići svu nužnost tjeka današnjega vremena. A tu želju drugoga ranga, uvjeren sam, svi smo osjetili barem jednom, samo je pitanje ostvarujemo li je ili ne. Savjest je snaga – čin kojeg ne treba zanemariti upravo tamo gdje je osjetimo: u trenucima odluke u životu mladoga čovjeka, u onim momentima kada osjećamo da drugome možemo pomoći, ili u onim trenucima kada vidimo da se oko nas širi laž, a iz nas progovara snaga koja je protiv takvog stanja.

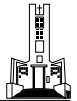
Nepotkupljiva savjest i ljudski ideali

Progovorimo o još jednom momentu, zapravo o su-igri savjesti naših životnih ideala. Kada govorimo o svome vlastitome životu neizbježan je spomenuti

i ideale za kojima čovjek u životu teži. U ostvarivanju ideala – u želja da se postane svećenik, dobar otac, dobar vojnik, dobar umjetnik ili dobra domaćica – često čovjek poseže za različitim sredstvima. Ta sredstva međutim ne moraju odmah nositi i materijalni karakter. U ostvarivanju ideala može se koristiti i duhovnom zbiljom, svojim idejama, svojim mislima i nakanama. Uzmimo samo primjer Isusovih učenika: Petar je mislio da je Isus Mesija koji će vojno osloboditi Izrael, a to je bio njegov ideal. Braća Zebedejevi su namjeravali s Isusom u njegovu kraljevstvu biti veliki ljudi, kao činovnici jedan s lijeve drugi s desne strane, a to je bio jedan. Juda je možda imao ideal, koji je u onoj siromašnoj i potlačenoj situaciji bio vezan uz novac, pa se onda razočarao, uvidjevši da Isus za tim ne ide. I mi sebi danas postavljamo životne ideale. Ideali nisu po sebi loši: oni nas tjeraju na akciju, na traženje, na razmišljanje, ali uvijek ostaju ideali i mislim da se nijedan ideal ne može u potpunosti ostvariti. Toga treba biti svjestan.

Međutim, nastojanje da se ideali ostvare donosi sa sobom dvije velike opasnosti: prva je razočaranje tamo gdje ih ne uspijevamo ostvariti a druga je korištenje i nedozvoljenih sredstava tamo gdje nam ostvarivanje ideala dobro ide. Razočaranje sa sobom uključuje bijeg od sebe, od drugoga, pribjegavanje u alkohol i druge vrste ovisnosti. A korištenje nedozvoljenih sredstava može uključivati sve što nam pomaže u ostvarivanju svojih životnih želja. I jedno i drugo je pogrešno. I jedno i drugo zatumljuje savjest. I jedno i drugo bježi od savjesti, jer se na nju u takvim slučajevima ne želimo pozivati, nju ostavljamo po strani i često se „izvlačimo“ tako što ćemo reći: „nisam mogao drugačije“. Sve ideale treba ostvarivati u skladu sa zovom koji je u nama i iznad naših ideala.

Na koncu smo ipak dotakli samo neke momente savjesti. Ona je zasigurno tajna, puno veća od ovog što smo ovdje rekli, ali tajna koja zove. Čini mi se da odgovornost naš kršćana dobrim dijelom leži u ovdje naglašenim trenucima savjesti: odgovoran je kršćanin svjestan ne samo dobra nego i zla i takvu bi svijest trebao očuvati; odgovoran kršćanin prepoznaje svoju savjest kao snagu koja nas potiče na odluke; odgovoran kršćanin zna da je savjest nešto puno više od njegova životnoga ideala. Kršćanska odgovornost osjeća razliku u dobru i zlu, ona ne bježi od čina – od djelovanja i angažmana, i ona je mjesto u kojem je vjera jača od svakog ideala.

Posušje, 19. listopada 2015. u 19.00 sati

BOŽJE DJELOVANJE I LJUDSKA ODGOVORNOST

Fra Stipo Kljajić, FT Sarajevo

Esej o biblijskom dinamičnom odnosu Boga i čovjeka

Uvod: Tema o kojoj ćemo večeras – nadam se zajednički – promišljati nosi naslov *Božje djelovanje i čovjekova odgovornost*. Premda se sama tema u biti sastoji od dvije teme (od teme Božjeg djelovanja i one čovjekove odgovornosti), ipak je se može smatrati temom koja govori o odnosu Boga i čovjeka i koja bi se možda mogla prereći u pitanje: Gdje je Bog u čovjekovom životu? Pitanje odnosa Boga i čovjeka je nesporno teško i složeno, ali istovremeno i životno. Čovjek je tajna a Bog još veća, neusporedivo veća. Bog je tajna i svaka bi teologija, kako dobro primjećuje Tomáš Halík, trebala počinjati i završavati s ovom rečenicom. Odnos između dvije tajne, dvije velike tajne, također je ovijen velom tajnovitosti i stoga bih odmah na početku upozorio kako promišljanje koje slijedi nije nikakav gotov, završen govor koji nudi jasna i točno određena rješenja ove višestruko važne tajne.

Potrebno je također reći kako tematiziranje Božjeg djelovanja, s jedne strane, i čovjekove odgovornosti, s druge strane, spada u područje filozofije, i kako se brojne filozofske grane bave upravo i ovom temom (prvenstveno teodiceja). Ipak, nesporno je kako je pitanje odnosa Boga i čovjeka zapravo prvenstveno teološka tema i kao takvu ćemo je ovdje i tematizirati.

Danas su i pitanje Božjeg djelovanja, osobito u konkretnom životu vjernika, i pitanje čovjekove

odgovornosti prema Bogu, svijetu i samome sebi jedna od najčešće postavljanih i tematiziranih pitanja. Dovoljno je samo prisjetiti se nekoliko pitanja koja si često postavljamo: gdje je bio Bog dok se događala neka velika tragedija, na primjer zemljotresi, tsunami, poplave; gdje je bio Bog i zašto nije djelovao dok su ljudi u bezočnim ratovima krvnički ubijali jedni druge; zašto Bog nije spriječio Auschwitz, Vukovar, Srebrenicu; zašto Bog ne spriječi svakodnevno, upravo *svakominutno* ubijanje nevinih, osobito djece; zašto je Bog dopustio smrt majke brojne malene djece ...? Ili s druge strane: ima li današnji čovjek ikakvu odgovornost prema svijetu u kojem živi; je li čovjek odgovoran za drugog čovjeka i u kojoj mjeri; gdje prestaje Božja a počinje čovjekova odgovornost u bratoubilačkim ratovima; gdje se izgubila odgovornost životu kao takvom; na koncu je li moderni čovjek uopće odgovoran za zlo koje čini i za dobro koje propušta činiti ...? Pitanja bi se mogla redati u nedogled.

Da bismo pokušali odgovoriti (s naglaskom na pokušali) na navedena i druga pitanja današnjice potrebno je barem letimično predstaviti povijest odnosa Božjeg djelovanja i čovjekove odgovornosti. Stoga ćemo u nastavku početi doslovno od početka, od Božjeg stvaranja svijeta i čovjeka, da bismo potom „preletjeli“ odnos između Boga i patrijarha, izabranog naroda, proroka sve do odnosa između Božjeg Sina Isusa Krista i drugih (svih) ljudi. Govoreći o ovim temama pokušat ćemo (ponovno pokušati!) povući paralele s današnjim svijetom, odnosno aktualizirati biblijske poruke i posuvremeniti ih.

Počeci Božjeg djelovanja i čovjekove odgovornosti, odnosno biblijska slika stvaranja

Prema biblijskoj slici stvaranja svijeta Bog je stvorio čitav svijet, sve što postoji i kao apsolutni i jedini sveltadar svega, na koncu, kao krunu stvaranja stvorio čovjeka: muškarca i ženu. Odmah je potrebno naglasiti kako se radi o slici, o mitu stvaranja a ne egzaktnoj, provjerljivoj činjenici. Naime, biblijski opis nastanka svijeta, kao na koncu i svaki drugi, jest mit, slikovit govor o stvarnosti koja neupitno postoji a za koju nijedan čovjek, ali baš nijedan, ne može znati kako je točno nastala. Zato i govor o Božjem stvaranju u šest odnosno u sedam dana treba shvatiti kao simboličan, a ne doslovan. Ono što je ovdje važno jest da je Bog prvi djelovao, da je on stvorio čovjeka, a ne obratno. Dakle, čovjek

jest kruna stvaranja, nešto najbolje što je Bog stvorio i on je u određenom smislu Božji partner, no ipak samo i uvijek stvorenje a nikako stvoritelj, nikako ravnopravni i jednakovrijedni partner. Potrebno je ovo naglasiti već ovdje na početku, budući da će povijest čovječanstva sve do naših dana biti obilježena pokušajem izjednačavanja čovjeka i Boga, stvorenja i stvoritelja i ne tako rijetkim čovjekovim p(r)ozivanjem Boga na odgovornost.

Jedna od stvari po kojoj se čovjek kao najsavršenije stvoreno biće razlikuje od svih drugih, pored mogućnosti razmišljanja, govorenja i slobode, jest svakako odgovornost. Prvi čovjek, kao slika svih ljudi, jest odgovorno biće i to na višestruk način. Adam je stvoren od zemlje, praha – dakle nije Bog, no premda je stvoren od zemlje, on je također odgovoran za sve što na zemlji postoji. Čovjek je dio prirode, njoj pripada i za nju se brine. On je po svom imenu dio zemlje (*adam* – zemljani). S druge strane tom čovjeku pripada posebno, povlašteno mjesto u prirodi. On je vrhunac svega stvorenoga i ima zadaću upravljanja svim stvorenjima na zemlji. Upravo prema Božjoj zapovijedi čovjek ima pravo sebi podložiti zemlju, njome upravljati. Ima pravo, ali i obvezu, odgovornost! Čovjek treba upravljati svim stvorenjima i sebi podložiti zemlju (u prvom redu obrađujući je), no ne kao gospodar, nego upravitelj jer je i sam stvorenje. I za njega i za sve stvoreno postoji samo jedan gospodar: Bog. Zadaća je čovjeka, dakle, da se prirodi istovremeno divi, da s njom i od nje živi, i da njome upravlja, odgovorno upravlja, a ne vlada!

Ta čovjekova odgovornost ne završava s prvim ljudima, nego se dakako proteže na sve buduće generacije; na sve do današnje. Obećana zemlja, kao primjer, koju će izraelski narod primiti iz Božje ruke, jest baština koju on mora čuvati i prenijeti svojim sinovima: jedini pravi vlasnik obećane zemlje jest Bog, a pojedine generacije izraelskog naroda samo njezini privremeni upravitelji. Stoga su i postojale Božje zapovijedi o sabatskoj i jubilarnoj godini: na sabatsku godinu, koja se slavila svake sedme godine, bilo je zabranjeno obrađivati zemlju, slično kao i na jubilarnu godinu koja se slavila nakon sedam sabatskih. Time se želi reći da je ljudsko upravljanje zemljom i njezinim blagodatima vremenski ograničeno, a ono vječno pripada samo Bogu.

Dakle, čovjek je od samog početka odgovoran za prirodu, za svijet u kojem živi. I ta odgovornost

nije samo etičke naravi, nego vjerske, upravo kršćanske. Jesmo li mi, današnji kršćani uopće toga svjesni? Jesmo li svjesni i koliko da pred Bogom, pred svojim stvoriteljem odgovaramo za prirodu i sva stvorenja? Ako jesmo, kako objasniti činjenicu da se onda tako neodgovorno odnosimo prema prirodi i to godinama, stoljećima, tisućljećima? Kako objasniti današnju situaciju u kojoj je odgovornost za prirodu gotovo nikakva? I to ne tamo nekih dalekih moćnika i izrabljivača zemlje – ona je bjelodana i neupitna – nego nas ovdje, u ovom mjestu i u ovoj zemlji. Možemo pokušati sve „svaliti“ na državu, na općinu na nebrigu onih koji bi se trebali brinuti, no ne smijemo zaboraviti da sami pred Bogom odgovaramo za prirodu. Svatko za sebe. Jer nitko drugi osim nas nije kriv, na primjer, za smeće kojim trujemo bogomdane rijeke, za nebrigu oko okoliša kao takvoga, za onečišćavanje izvora vode, za bezočno iskorištavanje šuma, za krvnički odnos prema životinjama (i divljim i domaćim), na koncu za zrak koji udišemo i za zemlju na kojoj stojimo. Nitko nas od te odgovornosti ne može deobligirati odnosno osloboditi, jer je ona duboko ljudska i kršćanska.

Pored brige odnosno odgovornosti za stvorenja prvi je čovjek, a time i svi ljudi, dobio od Boga još jednu puno važniju odgovornost: odgovornost slobode. Ponovno kao niti jedno drugo stvorenje čovjeku je darovana sloboda: najveći ali vjerojatno i najteži Božji dar. Sloboda je uistinu Božji dar, no ona uvijek ide u paru s dogovornošću: sloboda i odgovornost čine jednu cjelinu. Nakon što mu je sve stvorio, Bog je čovjeku dao slobodu ponašanja, slobodu djelovanja s tim da je odgovoran za svoja djela. Da bi čovjek mogao ostvarivati, odnosno prakticirati slobodu potrebna mu je mogućnost izbora: samo slobodan čovjek se može odlučiti za nešto, može izabrati nešto. Zato se, između ostaloga, u slici o stvaranju svijeta govori se o stablu spoznaje dobra i zla koje je simbolično (a ne doslovno!) tradicionalno predstavljeno kao jabuka. I to će, kao što znate, biti prvi poraz čovjekove slobode, odnosno prvi grijeh i prvi poziv na odgovornost. Nakon što je čovjek počinio prvi grijeh, nakon što je jeo sa zabranjenog stabla, prvo što Bog čini jest poziv čovjeka na odgovornost: zašto si to učinio? Njegov je odgovor više nego zanimljiv: žena me nagovorila. Žena zatim svoju odgovornost prebacuje na zmiju. Ni čovjek ni žena ne niječu da su to učinili, nego pokušavaju

svoju odgovornost prebaciti na drugoga ili na nešto drugo. I tako čine drugi grijeh: nepriznavanje vlastite krivnje, vlastite odgovornosti. Ova slika prebacivanja odgovornosti s jednoga na drugo jest slika, no slika koja govori dosta toga. Upravo prebacivanje vlastite odgovornosti na drugoga postat će, nažalost, osobina svih ljudi, zapravo čovjekova trajna negativna osobina. Prebacivanje vlastite odgovornosti i pred Bogom i pred ljudima postalo je jedno od čovjekovih najvećih zala. S time se susrećemo svakodnevno, ali baš svakodnevno. Od malenih dječjih nestašluka za koje je u pravilu kriv netko drugi: *nisam ja, brat je; nisam ja, sestra je*. Sve do onih puno ozbiljnijih nepriznavanja odgovornosti odraslih osoba: ako pitate muža za svađu u obitelji je kriva žena, ako pitate ženu onda je to muž. Za ovo loše, upravo katastrofalno stanje u društvu i državi krivi su političari ako pitate narod, ili narod ako pitate političare. Koliko bi nam svima bilo bolje kada bismo imali više hrabrosti priznati vlastite odgovornosti! Priznanje vlastite odgovornosti, odnosno grješnosti, jest osnovni i neizostavni preduvjet svakog obraćenja, svakoga dobrog odnosa s Bogom, na koncu svakoga dobrog i zdravog ljudskog odnosa. Hoćemo li ikada toga postati svjesni ili ćemo i dalje prebacivati odgovornost jedni na druge: nisam ja žena je, nisam ja zmiya je i tako beskonačno? Ambrose Gwinett Birce (1842.-1914.), američki novinar, basnopisac i satiričar je s pravom primijetio kako je „odgovornost teret lako prenosiv na Boga, sudbinu, sreću ili susjeda“.

I još nešto vezano za izbjegavanje odgovornosti. Adam i Eva su prebacivali odgovornost jedno s drugoga, a njihova su djeca otišla još korak dalje. Jasno u negativnom smislu. Nakon što je Kajin ubio Abela Bog ga pita gdje mu je brat, a on odgovara: „zar sam ja čuvar brata svoga?“. Ovdje se više, nažalost, ne radi o prebacivanju odgovornosti nego o njezinom apsolutnom nijekanju. Dakle, Kajin niječe da uopće išta ima sa svojim bratom, da nije njegov čuvar, a već smo rekli da je jedna od osnovnih odgovornosti prvih ljudi briga za sve stvoreno, za druge ljude pogotovu. Ovu Kajinovu neodgovornost, odnosno potpuno nijekanje odgovornosti mi smo dobrim dijelom usavršili. Kako se danas često može čuti da mi nismo nizašto odgovorni! Vlastito nijekanje odgovornosti često zaodijevamo „celofanom“ lijepih odnosa i finoće: mi se, kao, ne želimo miješati u tuđe živote i u odnose drugih ljudi. Jasno, ne želim

reći da trebamo „zabadati nos svagdje“, no drugi čovjek nas se bezuvjetno tiče. I nas, kao i Kajina, Bog svakih malo pita za ovoga ili za onoga: prvenstveno, za naše najbliže, jer smo za njih najodgovorniji. Dakle, u bit kršćanstva spada odgovornost čovjeka za njegovog bližnjega, za druge ljude. U samu bit kršćanstva: promatrano iz Isusove perspektive još kudikamo više! Mi smo – svadjelo se to nama ili ne – odgovorni jedni za druge; mi smo, svi a ja ponajviše, kako to lijepo reče Levinas, odgovorni za sve. Životna praksa, nažalost, pokazuje kako se tako baš i ne ponašamo. Zato je uvijek iznova potrebno ponavljati kako smo mi, odnosno ja i ti, odgovorni ako je netko u mome mjestu gladan i žedan, ako se nad nekim vrši nepravda, ako je netko izrabljivan i tlačen, ako je nekomu možda i bez moje izravne krivnje teško i loše. Ako nismo odgovorni jedni za druge onda teško da se uopće možemo zvati kršćanima, pogotovu ne dobrim kršćanima.

O preuzimanju odgovornosti drugih da i ne govorim. Kršćanski ideal bi bio preuzeti odgovornost drugog čovjeka, založiti se za njega. Upravo onako kako je to uradio Isus Krist: dragovoljno uzeo na sebe krivnju i odgovornost svih ljudi. Taj je ideal kroz povijest često pretvoren u njegovu suprotnost. Tako se danas, nažalost, većinom odgovornost preuzima samo za zlodjela. Svakih malo slušamo kako je, na primjer, odgovornost za podmetnutu eksploziju u kojoj su stradali deseci nedužnih, preuzela ova ili ona teroristička skupina. Toliko o odgovornosti jednih za druge!

Zaključak: Prema biblijskoj slici stvaranja, odgovornost za prirodu, za vlastita djela i za druge osobe spada na samu bit čovjeka. Svakog čovjeka, kršćanina pogotovu.¹

Povijesni prikaz Božjeg i čovjekovog odnosa

Iako je pogriješio, iako je počinio grijeh zbog kojeg mora ispaštati posljedice (slikovito govoreći izgon iz edenskog vrta i smrt), čovjek će i dalje ostati prvotni, glavni objekt Božjega djelovanja i Božje brige. Bog će čovjeku stalno i uvijek iznova

¹ Slika grijeha prvih ljudi jest u biti pokušaj odgovora na vrlo važno pitanje: tko je odgovoran za surovost života, za smrt odnosno za postojanje zla u svijetu? Biblijski odgovor je jasan: za to nije odgovoran Bog, nego čovjek odnosno Sotona ili Napasnik. Premda je zlo, prema Bibliji, došlo od Sotone, ipak se ne može zanijekati čovjekova odgovornost sudjelovanja u zlu. I doista, od prvog do zadnjeg (današnjeg) čovjeka svatko pred Bogom odgovara za vlastito sudjelovanje u zlu.

oprašati grijehе i pokazivati milosrđe. Stalno, kroz čitavu povijest čovječanstva, kako je lijepo primijetio sv. Augustin govoreći kako će Bog prema čovjeku lakše suspregnuti svoju srdžbu nego milosrđe. I upravo tako bi se mogla u najkraćem i opisati biblijska povijest odnosa čovjeka i Boga: čovjek se svakih malo Bogu iznevjeruje, svakih ga malo napušta i odlazi od njega, dok Bog ostaje čovjeku vjeran, kori ga i odgaja, ponekad i kaznama i raznim progonstvima, no ipak uvijek milosrdno i vjerno. Bog je čovjeku zaista i otac i majka: i strog i nježan; i pravedan i milosrdan.

Nakon prvih ljudi Bog nastavlja biti djelatan u čovjekovom životu stalno ga pozivajući na odgovornost i istovremeno mu nudeći slobodu izbora. Tako Bog vodi životne putove prvo pojedinaca, odnosno patrijarha (Abrahama, Izaka, Jakova ...), pa potom čitavog naroda: izabranog izraelskog naroda. Slično kao i s prvim ljudima, odnos između Boga i pojedinaca odnosno čitavog naroda bit će obilježen Božjim djelovanjem, njegovim direktnim ili indirektnim zahvatima i njihovim odgovornim ili neodgovornim ponašanjem. Upravo zbog slobode, tog jedincatog i neponovljivog Božjeg dara, Bog će pred ljude stalno stavljati život i smrt, blagoslov i prokletstvo i tražiti od njih da sami odaberu, da se sami odluče ali i da snose posljedice za svoje odluke. Ljudi će, kao što je poznato, često birati smrt i prokletstvo, no Bog će im uvijek iznova opraštati i ukazivati milosrđe, ali i zasluženu kaznu i

pokoru. U tom svjetlu treba gledati na Božju kaznu četrdesetgodišnjeg lutanja pustinjom. Nakon što je Bog čudesnim djelovanjem izveo iz egipatskog ropstva izraelski narod – koji je svojom vlastitom krivnjom zapao u ropstvo – narod se ponovno ponaša neodgovorno i napušta Boga. Bog djeluje i primjenjuje kaznu (lutanje pustinjom) no ne napušta svoj narod i stalno ga poziva na odgovornost, na promjenu tj. na obraćenje. Slično se događa i nakon ulaska u obećanu zemlju. Po ustaljenom scenariju narod je ponovno neodgovoran odnosno nevjeran Bogu i Bog mu prvo daje Zakon da ga odgaja, potom s njim sklapa Savez kao garant trajnosti Božjih obećanja i Božje dobrote pa mu potom kroz više stoljeća šalje proroke. Proroci su neumorni u pozivanju čovjeka na odgovornost: osobito one najodgovornije, kraljeve i svećenike, upozoravajući ih kako su mnoge nesreće i zla upravo posljedica njihovog neodgovornog ponašanja.

Na koncu, u punini vremena – kako to kaže Biblija – Bog se više ne zadovoljava time da djeluje samo preko drugih, da ljudima govori preko drugih ljudi i čina, nego sam dolazi u čovjekov život: u osobi Isusa iz Nazareta, Boga i čovjeka. To je vrhunac Božjeg djelovanja! To je trebao biti i vrhunac čovjekove odgovornosti. Trebao biti.

Isus je čovjeka, svakog čovjeka, prvo pozivao na ODGOVORNOST PREMA SAMOME SEBI, na odgovornost za ono što u sebi ima odnosno za ono što jest. Zato je stalno upozoravao ljude, osobito farizeje,

da se ne zadržavaju samo na površinskom, na vanjskom niti samo na propisanom nego da se vrate sebi, svojoj nutrini, da otiđu korak dalje. Isus je doista bio neumoran u naglašavanju bitnoga i raskrinkavanju nebitnoga koje se predstavljalo, „serviralo“ kao bitno. Tako je Isus sa odgovornosti za vanjsku čistoću prelazio na odgovornost za čisto srce, sa pravednosti na milosrđe, sa propisa na ljubav... Čovjek je odgovoran za ono što je od Boga primio, za život i posebno za talente, darove. U mnogim prisposodobama Isus govori upravo o ovoj čovjekovoj odgovornosti, odgovornosti prema darovima koje posjeduje i jasan je u tome da nije važno što, koliko čovjek posjeduje, odnosno koliko je darova primio od Boga, nego je puno važnije što je s njima učinio. Poznata prisposodba o talentima ima, između ostalih, i poruku da je najgore ne činiti ništa, odnosno pustiti da darovi stoje, propadaju. Kršćani su odgovorni za Božje darove u samima sebi a oni se samo djelovanjem, samo djelatnim i konkretnim djelovanjem mogu razviti. Prevedeno u našu stvarnost to jednostavno znači da smo stalno u opasnosti da nam život „prođe onako“, da zakopamo darove i da se njima drugi u najširem smislu te riječi ne okoriste. Sjećam se jednog starijeg profesora koji nam je, govoreći upravo o vlastitoj odgovornosti za darove, ispričao kratku anegdotu. Naime, kaže kao je u javnom toilet-u na željezničkoj postaji, zapazio mladića, obučenoga u mladelačko, pinkersko odijelo, prilično neurednoga odnosno zapuštenoga, kako nešto crta po vratima. Nakon što ga je mladić zapazio odjurio je vani, odnosno pobjegao svjestan da čini nešto što ne bi smio. Crtež je bio erotski, no vrlo umjetnički i stručno napravljen. Profesor zatim nastavlja kako će većina ljudi reći da je mladić neodgovoran jer uništava javnu imovinu, jer crta grafite tamo gdje im nije mjesto. I to je točno. Neki će primijetiti kako je neodgovoran jer širi nemoral i bezobrazluk; što je također točno. No, malo će tko – prema profesoru – zapaziti kako je u biti mladić neodgovoran prema samome sebi, prema daru crtanja kojeg očito ima, i to u velikoj mjeri. Pogreška ili grijeh ovog mladića iz priče nije dakle samo niti prvenstveno u tome što je crtao, „šarao“ po vratima, nego prije svega u tome što „nije upisao likovnu akademiju“. Jasno, može se i treba raspravljati je li mu to uopće bilo moguće, no ipak je za pretpostaviti da će taj očiti i prelijepi dar crtanja koji mu je Bog darovao ostati zakopani talent, talent koji se ne će nikada primjereno razviti.

Ne postupamo li i mi – možda i nesvjesno – slično mladiću iz priče, odnosno kako razvijamo svoje talente? Kod samih sebe, ili na primjer kod vlastite djece. Možemo se pokušati ispričavati kako ovo nije dobro vrijeme, kako nemamo mogućnosti za to, kako su nam druge stvari poput čistog preživljavanja ipak važnije, no i dalje ostaje činjenica odgovornosti prema primljenim darovima. Jer ako ih doista želimo razviti, ako stvarno osjećamo odgovornost – ljudsku i kršćansku – za svoje talente, onda ćemo pronaći i načina, po poznatoj izreci „ako hoću, lako ću, ako ne ću, kako ću“.

Druga vrsta odgovornosti na kojoj je Isus stalno inzistirao jest ODGOVORNOST ZA DRUGOGA, za čovjeka pored mene. Toj vrsti odgovornosti Isus je zaista posvećivao puno prostora. Dovoljno je samo prisjetiti se njegovih govora o tome kako smo odgovorni jedni za druge, kako nas se drugi bezuvjetno tiče i to tim više što je taj drugi slabiji i manji od mene. Pored toga što je Isus sam pomagao drugima, stalno je upozoravao druge da i oni tako trebaju činiti. Sjetite se samo koliko je puta – ponekad vrlo oštrim i nimalo lijepim riječima – upozoravao druge, osobito odgovorne da pred Bogom odgovaraju za potlačene, ugnjetavanje, obespravljene, ukratko za zaboravljene i odbačene. U svojoj je kritici Isus otišao još dalje od proroka, upozoravajući kako je Bog na strani slabih i kako neće ostaviti nekažnjenim njihovo odbacivanje. Isus je sam drugima činio dobro i samo dobro, i to ostavio kao trajnu zapovijed kršćanima svih vremena i prostora. Važno je to naglasiti i zbog toga što smisao kršćanskog života nije i ne može biti mirovanje, pa bilo ono motivirano i „pobožnim strahom“ da se ne počini grijeh, zlo. Smisao kršćanskog života, prema Isusu Kristu, nije izbjegavanje zla, nego naprotiv činjenje dobra. Kršćani ne bi smjeli postati „skrupulozni bezgriješnici“, oni koji će se samo moliti i šutjeti da ne bi što pogriješili, da se ne bi okaljali grijehom, jer se jednostavno smisao kršćanstva ne sastoji u tome. Smisao Isusovog života jest bio činjenje dobra drugom čovjeku, dobra koje ga je u konačnici odvelo na križ: Isus je otišao na križ da bi na zemlji bilo manje križeva, da bi ljudi jedni drugima činili više dobra, a manje zla.

Već smo rekli nešto o čovjekovoj odgovornosti za drugoga čovjeka koja potječe još od stvaranja. Ova je odgovornost u Isusu Kristu dosegla svoj vrhunac. Sukladno tome kršćani, više od svih drugih,

su odgovorni za druge, za sve ljude. Vidi li se to iz našeg svakodnevnog, konkretnog života? Što za nas danas znači Isusova *da je Bog na strani slabih i malenih*, odnosno kako se mi ponašamo prema tim istim slabima i malenima? I to ponovno ovdje, u sredini u kojoj živimo: u svojoj kući, zgradi, naselju, gradu, općini. Tiču li se oni uopće nas? Odgovor prepuštam svakom od vas ponaosob.

Treća odgovornost na koju Isus upozorava jest često prešućivana a još češće zaboravljena: ODGOVORNOST ZA DRUŠTVO, za društvenu situaciju, odnosno za sve vrste društvenih (zajedničkih) nepravdi. Isus je bio vrlo odrješit i oštar u upozoravanju na društvenu nepravdu zbog koje su mnogi patili. Tu je bio „bez dlake na jeziku“ i imao je hrabrosti napadati one najodgovornije: društvene i vjerske poglavare. Njima, ali i drugima, je riječima i slikama stalno dozivao u pamet da su upravo oni odgovorni za toliko zla koje se čini drugim ljudima. Čovjek nije odgovoran samo za sebe niti samo za čovjeka pored sebe nego i za društvo u cjelini. Osobito ako je to pokvareno društvo, ako u društvu vlada nepravda, izrabljivanje, nejednakopravnost, nesolidarnost, ugnjetavanje, nemoral... Isus je imao hrabrosti zbog toga imenom prozvati odgovorne, osobito prvake, i to mu je pribavilo dosta mržnje, mržnje koja će ga na koncu poslati na križ.

O Isusovom pozivanju na odgovornost za društvo i društveno uređenje u cjelini bi se moglo govoriti *nadugo i naširoko*, no čini mi se važnijim vidjeti imamo li mi uopće tu vrstu odgovornosti i u kolikoj mjeri. Posve mi je jasno da se politika na našim prostorima (gotovo sva politika, odnosno politika svih naroda i stranaka), koja u biti dobrim dijelom „kroji“ društveno uređenje, pretvorila u nešto vrlo loše i da se ona u doslovnom smislu riječi gadi mnogima. No, također je posve jasno da smo prvo svi mi odgovorni za „izvitoperenje politike“, i drugo da nije nikakvo rješenje reći da nam se gadi i ne raditi ništa. Činjenica je da se vrlo malo borimo protiv društvenih nepravdi protiv kojih se Isus borio. Nema dvojbe da to danas nije lako i da smo uvjetovani mnogim stvarima, no zar doista mislimo da nitko od nas ništa ne može učiniti? Ne mislim pri tome da se situacija – nedvojbeno vrlo loša i teška, upravo katastrofalna – može i hoće promijeniti preko noći. Ne. No, kada će se i kako promijeniti ako ne činimo ništa? Da bi se bilo kakva promjena dogodila potrebno je prije svega priznati vlastitu odgovornost, odnosno reći da me se tiče nepravda

koja se događa u mom društvu, u mojoj sredini i da sam i ja za nju odgovoran, svojim djelovanjem ili još češće nedjelovanjem. Tek kada to priznamo sami sebi, tek tada ćemo moći pokušavati nešto i promijeniti. Put od našega sadašnjeg nedjelovanja do Isusovog izričitog i otvorenog kritiziranja odgovornih (i to prvenstveno svojih odnosno naših!) za društvenu nepravdu jest dug, trnovit i zahtjevan. No nije li davno bilo vrijeme da krenemo tim putem? I to ne samo zbog ljudske, nego još više zbog kršćanske, zbog Isusove odgovornosti.

I na koncu, četvrta Isusova odgovornost jest ODGOVORNOST PREMA BOGU. (Ona bi se, jasno, mogla navesti i kao prva budući da Isusove odgovornosti nisu poredane prema važnosti.) Sam čovjek, i nitko drugi za njega, pred Bogom odgovara za svoje djelovanje, za svoj odnos s njim odnosno za svoj život. Čovjek prvenstveno odgovara za ono što jest, za ono što je postao. Zato će Isus tako često govoriti o čovjekovom srcu kao središtu njegove osobe. Srce može biti izvor božanskih darova poput milosrđa i ljubavi, ali također i najgorih opačina i zala. Čovjek Bogu odgovara za svoje srce i za Božje mjesto u njemu. Isus to više puta spominje kao izričitu kritiku zarobljavanja Boga na određena mjesta i vremena, na vanjštinu i na pokušaje da se Boga iz srca premjesti negdje drugdje. Opasnost o kojoj Isus govori doista nije malena: od formalizma do sve prisutnijeg legalizma. Naime, čovjek je u stalnoj napasti da svoj odnos s Bogom svede samo na jedno mjesto i vrijeme. Na primjer, mjesto bi moglo biti hram/crkva, a vrijeme molitva. Ukoliko se tako radi onda se u biti živi podijeljen, dvostruki život: jedan s Bogom i drugi bez njega. U opasnosti smo da Boga izbacimo iz odnosa s drugim ljudima, iz prirode, uopće iz svijeta i svedemo ga samo na „practiciranje vjere“. Boga se jednostavno ne smije ograničavati samo na nešto, samo na hram ili crkvu niti – što Isus također oštro kritizira – samo na vlastiti narod ili na vlastitu vjeru. Nema privatiziranja Boga, ili ga barem ne bi smjelo biti.

Druga važna stvar u odgovornosti prema Bogu jest činjenica da smo mi sredstava njegovog djelovanja u svijetu. To bi se jednostavno moglo reći da smo mi vidljive Božje ruke u ovom svijetu. Isus stalno poziva svoje učenike da čine ono što je on činio, da ga nasljeđuju. Prevedeno u današnju stvarnost to znači da i mi činimo ono što je Isus činio, da budemo njegove ruke i noge. Možda još više njegova usta. Opasnosti je ovdje više: od onih

da to shvatimo prebanalno pa se onda razbacujemo Isusovim riječima i djelima, do onih da ostanemo potpuno tupi na ovu vrstu odgovornosti.

O našoj današnjoj odgovornosti pred Bogom moglo bi se dugo govoriti. Ograničit ćemo se ipak samo na nekoliko stvari. Odgovaram li ja doista Bogu za ono što jesam, za ono što sam postao? Svoj odnos s njim temeljim na srcu, na svojoj nutrini, ili sam i ja Boga sveo samo na „crkvu i Misu“? Drugim riječima gdje mi idemo susresti Boga i gdje dopuštamo da on nas susretne: samo u crkvu i samo na Misi? Ne svodimo li i mi – barem ponekad – Božju ljubav samo na sebe, odnosno na nas: na naš narod, na našu naciju, na našu vjeru? I na koncu jesam li uopće svjestan da se Bog očituje ili neočituje preko mojih riječi i djela, prema mojih ruku i nogu?

(Neka mi ovdje bude dopušteno upozoriti još na jednu stvar. Upravo smo rekli da čovjek sam i nitko drugi za njega odgovora pred Bogom za svoje riječi i djela. I to je doista tako. U zadnje se vrijeme, osobito od nekih karizmatika, može čuti kako je kao nužno potrebno da čovjek okaje grijehe svojih roditelja i praroditelja, da se „očisti u korijenu“ i da će kao tek tada moći biti blagoslovljen. Pomalo grubo, no posve iskreno, to jednostavno nema neke bitne veze za kršćanskim poimanjem odnosa između Boga i čovjeka. Čovjek, ponavljam, za sebe odgovara pred Bogom a ne za grijehe svojih predaka. Na koncu, grijesi i njegovi i njegovih predaka su otkupljeni smrću i uskrsnućem Isusa Krista, jasno ukoliko to čovjek želi, odnosno vjeruje.)

Za kraj: Sve do sada smo govorili o Božjem djelovanju i čovjekovoj odgovornosti. Pri tome smo ispustili jedno životno važno pitanje: što je s Božjim nedjelovanjem, s Božjom šutnjom, što je s onim trenutcima i situacijama u životu kada Bog zaista ne djeluje, ili se barem čini da ne djeluje? Na početku ovog izlaganja smo spomenuli neke teške ljudske situacije (nesreće, ratove ...) kada se čini da Bog šuti, da ne djeluje. Kako njih objasniti i razumjeti? Prije svega treba reći kako je pitanje zla i Božjeg „odobravanja“ odnosno šutnje, nikada do kraja rješivo pitanje, jer uvijek – i nakon svih promišljanja – ostaju tajna, čovjeku nedohvatna tajna. Ipak bi se moglo reći kako postoje zla za koja nije krivo Božje nedjelovanje nego ljudski faktor, odnosno čovjek. Upravo zato što Bog poštuje ljudsku slobodu, što je beskonačno poštuje, on dopušta da čovjek izabere i čini i zlo. Na primjer, ako odrastao

čovjek sam sebi učini zlo teško je očekivati da će ga Bog zaustaviti. Istina, nekada hoće, no njegovo poštivanje čovjekove slobode je toliko da će Bog pod navodnicima dopustiti da si čovjek učini ono što želi. Ili, još radikalniji primjer, ukoliko se ljudi toliko mrze da žele ubiti jedan drugoga i to stalno, uvijek iznova pokušavaju, teško je očekivati (možda i nepravedno!) da će ih Bog svaki put odvratiti od toga.

Zatim postoje situacije kada priroda čovjeku čini zlo: potresi, vulkani, poplave. Priroda jednostavno „ne prašta“ i ima svoje zakonitosti. Treba odmah reći kako je čovjek dobrim dijelom kriv za prirodne katastrofe. Nedavne poplave koje su nas zadesile jesu prirodna nepogoda, no one su dobrim dijelom uzrokovane čovjekovim neodgovornim djelovanjem. Priroda *pamti i vrati*. Postoje također i prirodni procesi koji se događaju neovisno o čovjekovom djelovanju i ne može se uvijek za svaku prirodnu katastrofu optužiti čovjeka, kao što su na primjer vulkani. No, danas čovjek zna toliko toga o zakonima prirode; zna i opet radi protiv njih. Jasno da bi bilo nerazborito u navedenim i drugim situacijama optuživati Boga (ili prirodu!) za njegovo nedjelovanje.

Nadalje, neosporno je kako doista postoje situacije kada Bog stvarno šuti. Ona najpoznatija jest Isusov krik na križu: *Bože moj, Bože moj, zašto si me napustio?* To je stvarna situacija Božje odsutnosti, Božje šutnje. Takve, ili slične, situacije doživio je – ili će doživjeti – svaki ozbiljniji vjernik. One, zacijelo, nisu nimalo lake i ne rješavaju se jeftinim pobožnim frazama o potrebi prihvaćanja Božje volje. Doista postoje situacije pred kojima možemo jedino zašutjeti, situacije u kojima se čini da i sam Bog šuti i tada bismo doista trebali biti obazrivi i jobovski strpljivi. S Bogom doista treba imati strpljenja. Istina, puno manje nego ga on ima s nama. Razumljivo je da se u takvim situacijama množe i čovjekove sumnje, one iskrene i dubinske. Na koncu, upravo su sumnje sastavni dio ozbiljne vjere. Trenutci Božje šutnje i čovjekove sumnje znak su ozbiljno shvaćene i življene vjere, nasuprot kojoj stoji umišljena vjera u kojoj je zapravo vrlo malo i Boga i čovjeka. Trenutke Božje šutnje potrebno je uvijek sagledavati u svjetlu tajne, tajne pred kojoj *strepimo i kojoj se divimo*.

Završit ću s početnim pitanjem: Gdje je Bog u čovjekovom životu? Mom i tvom. Ima li ga i u trenutcima kada je njegova šutnja „opipljiva“?

Posušje, 26. listopada 2015. u 19.00 sati

ODGOVORNOST U GOVORU

Fra Ante Akrap, KBF Split

Znamenitoga starogrčkoga pripovjedača Ezopa, siromašnog roba, jednoga dana gospodar je poslao k trgovcu rekavši mu: "Kupi mi najbolju stvar koju tamo nađeš." Ezop ode i kupi jezik. Gospodar mu začuđeno reče: "Pa zar je to od svega najbolje što ima na tržnici kupiti?" "Da" odgovori Ezop, "jezik je najbolja stvar od svega, jer čovjek jezikom hvali božanstvo i pobožno moli, uči istinu i krjepost, unosi mir među ljude, tješi žalosne, savjetuje one koji sumnjaju, brani pravdu i čini mnoga druga dobra." "Bravo, Ezope", klikne gospodar, "sutra ćeš mi kupiti najgoru stvar!" Ezop sutradan ponovo ode k trgovcu i opet kupi jezik. Gospodar vrlo uznemiren uzvikne: "Kako jezik može biti najbolja i najgora stvar?!" Ezop protumači: "Jezik je i najgora stvar, jer njime zle osobe preziru vjeru, uče zlo, govore laži, ogovaraju i kleveću, siju svađu, bližnjega nepravedno žaloste, varaju druge, izdaju pravdu i čine još mnoga druga zla." Jezik, organ koji se može upotrijebiti i zloupotrijebiti.

Poznati talijanski pisac Vittorio Gassman napisao je: "Riječ je bolesna i želio bih je izliječiti". Riječ koju nudimo bolesna je, okovana trgovačkim mentalitetom, zatočena sebičnim interesima pojedinca koji nas gura u područje *magičnih formula gledanja svijeta*. Određujemo osobe po kategorijama, etiketiramo po socijalnome statusu, po rasi, vjeri, jeziku, kulturi. Govor mržnje prisutan je na svakom koraku, a on podrazumijeva svaki oblike izražavanja kojima se šire, raspiruju, potiču ili

opravdava mržnja koja se temeljeni na netoleranciji, diskriminacija i neprijateljstvo prema drugima i drugačijima. Lako je prepoznatljiv jer se očituje u izražavanju mrzilačkih i uvredljivih sadržaja kojima je nakana izrugivati, omalovažavati, ponižavati, dehumanizirati i obezvrijediti. To je jedna vrsta napadačkoga govora koji je produkt čovjekove mržnje i zaslijepljenosti jednodimenzionalne optike promatranja u kojoj se kod drugoga i različitoga ne uočava ništa dobro nego ga se promatra kroz univerzalizaciju kategorije zla. Ne kontempliramo misterij osobe, njezinu originalnost. Osoba nije svijest, nego se ostvaruje kao socijalni problem. Naš odnos prema takvima je bez topline, riječi su prazne, birokratske, ne prepoznaju osobu pod vidom njezine osobnosti nego pod vidom slučaja ili problema koji treba riješiti. U svemu tome zaboravljamo činjenicu da riječ manifestira osobu, da shvaćanje riječi govori o shvaćanju osobe i da nas treba voditi susretu i dijalogu koji je specifično sredstvo ljudske komunikacije gdje se jezik pojavljuje kao medij u međuljudskom susretu. Govor kao hermeneutički fenomen prožima sve čovjekove odnose; stoga je za židovskog filozofa Martina Bubera "veliki znak i spomenik ljudskoga zajedništva". Uloga jezika i svakoga našega govora jest stvoriti zajedništvo (communio), osjetiti blizinu. Zar to nije temelj i osnova svake komunikacije? No, čini se da je ovaj pojam s vremenom postao protuslovan u sebi jer smo svakodnevno svjedoci razarajuće moći čovjekova jezika i govora. Problem praznih riječi i obećanja, zavaravanje ili zavodjenje ljudi riječima trajno je prisutan. Puno je praznih i besadržajnih riječi, a premalo mudrosti i suvisloga govora. „Ljudi samo brbljaju i ja nikada nisam susreo čovjeka koji ne bi radije govorio više nego manje od onoga što treba“, riječi su francuskoga filozofa i književnika iz 16. stoljeća Michela Eyquema Montaignea.

Među "bolestima" suvremenoga društva posebno mjesto zauzima problem neodgovornosti. Kad se govori o sreći i uspjehu kao ključna vrlina ističe se upravo odgovornost koja se obično definira kao "svjesno, valjano obavljanje dužnosti", a dužnost je moralna obveza prema kojoj čovjek mora nešto učiniti ili propustiti. Kao ljudi, dakle, imamo dužnost prema sebi, drugima, zemlji, obitelji, poslu... Najlakše se opravdavati govoreći: "Što ja mogu, takav sam, kakav sam" ili pak "ne mogu ja protiv sebe". Većina živi ulogu žrtve ne želeći se osvijestiti

pred stvarnošću ili pak realnošću života i odnosa koje žive. Odgovornost je na nama samima koliko sami sebi dopuštamo ili pak do koje smo mjere popustljivi ili nezainteresirani da se izgrađujemo kao odgovorni ljudi. Nepobitna je činjenica da ono što sijemo da ćemo to i žeti. Bježanjem od odgovornosti ili pak raspravama i kalkuliranjem o podijeljenoj odgovornosti svjesno napuštamo područje odgovornosti i zalazimo u područje krivnju, koja uvijek završava kaznom. Svi smo mi sto posto odgovorni za svoja iskustva. Stoga je odgovornost svijest da smo sami uzrok svega što nam se događa u životu. Na kraju krajeva i sam nas pojam odgovornosti vodi zaključku da je to jedini ispravan način na koji odgovaramo na konkretnu situaciju. Odgovornost pred svojom riječju je odgovornost pred samim sobom, odgovornost pred svojom istinom. Nažalost, živimo u vremenu inflacije riječi, zaraženi smo "političkom bolesti", neodgovornosti za izgovorenu riječ, koja je postala općenita pojava, pa nam je i princip odgovornog djelovanja u potpunosti stran - "djelovati tako da učinci tvojih čina ne budu razarajući za buduću mogućnost ovakvog života" (Hans Jonas)

Naš govor i naše riječi postale su izvorom svih nesporeda, mržnje i sukobljavanja. Ako dosadašnji stil komunikacije nije bio učinkovit, onda nešto treba mijenjati. "Nijedan se problem ne može riješiti s iste razine svijesti na kojoj je bio stvoren". (Albert Einstein). Šutnja na koju smo prisiljeni u strahu od posljedica, pod obmanom vrline samosvladavanja samo je zavaravanje, obmana i jedna velika laž. Mrak ne može protjerati mrak: samo svjetlo to može. Mržnja ne može protjerati mržnju: samo ljubav to može. (Martin Luther King)

Ništa čovjeka ne može opravdati niti osloboditi odgovornosti pa ni pozivanje na neznanje. U ovom smislu opomena su nam riječi Jahvine upućene Izabranom narodu: "Moj narod propada jer nema znanja" (Hošea 4,6). Obmana i laž su prisutni na svakome koraku. Tvoje čete riječi opravdati i tvoje čete riječi osuditi (Lk 6, 43-45).. Boga se psuje, okrivljuje, proklinje. Riječ Bog je "najopterećenija od svih ljudskih riječi. Nijedna druga nije tako popljuvana i poderana. Pokoljenja ljudi natovarila su na tu riječ teret svoga tjeskobnoga života i spljoštila je zemlji: ona leži u prašini i nosi teret svih njih. Pokoljenja ljudi rastrgala su tu riječ svojim religijskom strančarenjima, ubijali su i ginuli za tu ideju i ime Božje nosi otiske njihovih prstiju

i njihove krvi ... Oni prave karikature i pod njima pišu „Bog“, jedni druge ubijaju i govore „u ime Božje“. Ali kada nestane sva ta mahnitost i prijevara, kad mu budu stajali sučelice u najdubljoj tami i ne budu više govorili „On, On“, nego uzdisali „Ti, Ti“ i zazivali „Ti“ ... Ne možemo oprati riječ „Bog“ tako da bude čista, mi je ne možemo iscijeliti. No, mi je možemo uprljanu i poderanu kakva već jest, podići s tla i uspraviti je iznad ure jedne velike brige ... (M. Buber). Jednostavno rečeno - Bolestan je naš narod! Opravdanje je uvijek isto, navika, društvo. Treba jednom shvatiti i razabrati da grijeh ljude ne zbližava nego ih čini sličnima. - Što izlazi iz čovjeka to onečišćuje čovjeka (Mt 15, 1-20) Psovke su uvrjedljive riječi ili rečenice koje nisu prihvaćene u općim načelima bontona te se smatraju nepristojnima i neprimjerenima. Sam pojam dolazi od staroslavenske riječi "psovati" koja ima svoje korijene u riječi pas, stoga bi psovati doslovno značilo "govoriti ili obraćati se nekome kao psu". One su neizostavni dio našega rječnika. Toliko su duboko ukorijenjene u našem narodu da su jednostavno postala sastavni dio pozdravljanja, česta poštapalica, jezik naših emocija. Njima izražavamo svoju ljutnju, bijes, strah, tugu, ali isto tako radost i oduševljenje. No, ne možemo se oteti dojmu da osoba koja psuje ostavlja dojam agresivne i nekulturne osobe čije je siromaštvo rječnika onemogućuje da se drugačije izražava S obzirom na predmet grdnje psovka se može odnositi na profano ili sakralno područje. Kad se hula odnosi izravno na Boga riječ je o bogohuli. U Starome Zavjetu kažnjavala se smrtnom kaznom: "Izvedi psovača iz tabora. Potom svi oni koji su ga čuli, neka stave svoje ruke na njegovu glavu. A onda neka ga sva zajednica kamenuje. Poslije toga ćeš ovako prozboriti Izraelcima: 'Tko god opsuje Boga svoga, neka snosi svoju krivnju; tko izgovori hulu na ime Jahvino, neka se smakne, neka ga sva zajednica kamenuje; bio stranac ili domorodac, ako pohuli ime Jahvino, mora mrijeti.'" Budući da psovač osobi ili svetinji nanosi uvrjedu osuđuje se u svim društvima i kulturama.

Laž je kao i psovka postala dio čovjekove svakodnevnice. A ona je svjesno izrečena neistina ili obmana s ciljem da se nekoga zavara i dovede u zabludu. No, postalo je društveno prihvatljivo, vlastita apologija, obrambeni mehanizam koji me ponajprije štiti od istine koja je bolna za mene ali i za druge. Ali zaboravljamo da je ona grijeh. Sudbina

lažljivaca je na kraju takva da im se ne vjeruje ni kada govore istinu (Aristotel).

Za razliku od laži, kletva je posredno ili izravno izrečena želja kojom se priziva zlo na nekoga. Papa je Franjo u svojoj propovijedi održanoj u Domu svete Marte govoreći o ogovaranju rekao : *“Ogovaranje ima kriminalnu dimenziju, jer uvijek kada govorimo loše o svojoj braći, oponašamo Kainovu ubilački gestu.”* Jezik je vatra, svijet nepravde... jezik - zlo nemirno, pun otrova smrtonosnog nitko od ljudi ne može ukrotiti. (Jakovljeva 3, 6-8)

U staroj Grčkoj je Sokrat bio poznat po tome da je vrlo visoko cijenio znanje. Jednog dana veliki filozof je sreo poznanika, koji mu je rekao:

- Znaš li što sam upravo čuo o tvom prijatelju?

- “Samo trenutak - zaustavio ga je Sokrat.- Prije no što mi bilo što kažeš, želio bih da napraviš kratak test. Ime mu je test Tri sita

- Test Tri sita?

- Tako je - nastavi Sokrat. - Prije nego što mi govoriš o mom prijatelju, možda bi bilo dobro da razmisliš o tome što mi želiš reći i propustiš svoje riječi kroz posebna sita. Zato se i zove Test tri sita.

- Prvo sito je sito *istine*.

Jesi li posve siguran, da je to što mi želiš ispričati, istina?

- Ne - odgovori čovjek. - U stvari, upravo sam čuo i ...

- U redu - reče Sokrat. - Dakle, ne znaš sigurno je li to istina ili nije. Probajmo s drugim sitom, sitom *dobrote*.

. Želiš li mi ispričati nešto dobro o mom prijatelju?

- Ne, upravo suprotno...

- Znači tako - nastavi Sokrat, - želiš mi ispričati nešto loše o njemu, ali ne znaš je li to istina. No, još uvijek možeš napraviti test, na raspolaganju ti je još jedno sito, sito *upotrebljivosti*. Hoće li mi koristiti to što bi mi želio ispričati o mom prijatelju?

- U stvari, ne...

- Dakle - zaključio je Sokrat, - Ukoliko mi želiš ispričati nešto, za što ne znaš je li *istinito, nije dobro a niti korisno*, zašto bi mi uopće morao išta ispričati?

Ogovaranje nije ništa drugo nego plašt kojim se pokrивamo kako bismo pred drugim sakrili svoje mane i nedostatke.”Ne ogovarajte braću jedni druge! Tko sudi ili ogovara brata, sudi i ogovara Zakon. A sudiš li Zakon nisi obnašatelj nego sudac. Jedan je Zakonodavac i Sudac. Onaj koji može spasiti

i pogubiti, a tko si ti da sudiš bližnjega svoga?” (1 Ivanova 4, 11-12)

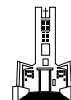
Danas je velika opasnost da i na religioznom planu ne budemo proklamatori praznih riječi, bez ostvarenog života. Kršćanstvo koje živi od mnoštva riječi nikada ne će naučiti govoriti. - Božja riječ se instrumentalizira, koristi se kao sredstvo obračuna s neistomišljenicima ili onima koji postaju stvarna opasnost za preuzimanje određenoga položaja u društvu ili nam odnose trenutak prolazne slave.

Izraelski narod poznaje Boga kao onoga koji govori, ne kao Boga koji se zatvorio u osamu, u šutnju, nepoznatog Boga, nego kao Boga koji mu se obraća i upoznaje ga sa svojom namjerama i voljom. Božja riječ se obraća i nama. Ona je zahtjev, ali i obećanje. Specifičan odnos Riječ s ljudima je okarakteriziran riječima život i svjetlo. U starom zavjetu se potvrđuje *„Tvoja riječ nozi je mojoj svjetiljka i svjetlo mojoj stazi“* (Psalam 119,105). *„U nevolji sam velikoj Jahve, po riječi me svojoj poživim“* (Ps 119,107). Riječ je punina života, i upravo posredstvom ovoga postaje za čovjeka svjetlo koja rasvjetljava, koji sve razjašnjava i omogućava čovjeku živjeti i orijentirati se.

Pažljivim proučavanjem Svetoga pisma shvaćamo da je *Božja riječ Božja zakletva*. Božja obećanja nisu kao promjenljiva ljudska obećanja; ona su istinita i sigurna. Božje obećanje i zavjet ničim se ne mogu pokvariti. Bog je rekao: *“Ne ću pogaziti zavjeta svojega, i što je izašlo iz usta mojih ne ću poreći.”* (Ps 89,34).

Naša je snaga u jeziku i riječima koje izgovaramo stoga moramo biti odgovorni prema svakoj izgovorenoj riječi, jer *“Riječi su ponor rubom kojeg hoda onaj koji govori. Riječi se moraju izgovoriti tako kao da se u njima otvara nebo. Ne kao da ti uzimaš riječ u usta, nego ti ulaziš u nju”* (Martin Buber). Zato, *“razgovarajte među sobom psalmima, hvalospjevima i duhovnim pjesmama! Pjevajte i slavite Boga u svom srcu “* kako piše sveti Pavao u poslanici Efežanima.

Riječi treba prevesti u govor, a to nije tek izgovoreno slovo. Umorni smo od demagogija koje grade ideologiju. Vratimo se lijepim riječima koje otvaraju srca kako Boga tako i čovjeka, živeći odgovorno pred drugima i Bogom, svjesni u svakome trenutku moći i snage svoga govora prema riječima starozavjetnog mudraca Siraha:”Mnogi su pali od mača, ali ne toliki kao od jezika! (28,19)

FESTIVAL RELIGIOZNE DRAME

U ponedjeljak navečer, 1. ožujka pred ispunjenom kriptom, dramska sekcija Frame Posušje izvela je predstavu "Pogledi se susreli" i time otvorila Festival religiozne drame. Glumci, framaši prikazali su život svete Klare, autentično i uvjerljivo, stavljajući osobit naglasak na njezin susret sa svetim Franjom koji joj mijenja život. Klara odlučuje ostaviti život koji joj je obećavao ugled i slavu te nasljeđuje Krista po Franjinom primjeru, služeći gubavcima i potrebnima. Evanđelje u konačnici potpuno osvaja njezino srce.

Jelena Jukić utjelovila je lik svete Klare, a ujedno je napisala i osmislila ovu predstavu. Svetoga Franju glumi Mate Zlomislić. Marija Bešlić je u ulozi Klarine majke, a Valerija Bago glumi sestru Katarinu. Uz njih u predstavi sudjeluje još 15 glumaca, njih najviše u drugom dijelu predstave koji je glazbeno-plesnoga karaktera.

U ponedjeljak 16. ožujka, nastupili su bosanski bogoslovi i studenti teologije iz Sarajeva s predstavom «Poncije Pilat». Prikazali su susret Poncija Pilata s Isusom i njegov kasniji život pun previranja. Predstava nosi snažnu poruku dvojnog ljudskog karaktera, koja je sjevremenska.

Festival su zatvorili glumci HNK-a iz Mostara s predstavom "Križevac", 23. ožujka. U predstavi je prikazan početak gradnje križa na brdu Križevac u Međugorju. Uz glumce nastupili su i članovi *KUD-a Vionica* iz Vionice, župa Međugorje. Vjerodostojno je prikazan mentalitet ljudi ovoga kraja, sva previranja, nesuglasice, prkos, ponos, ali i zajedništvo, solidarnost, vjera i snaga običnog malog čovjeka s

**7. FESTIVAL
RELIGIOZNE DRAME
Posušje 2015.**

02.03.2015.
"POGLEDI SE SUSRELI"
Frama Posušje

10.03.2015.
"MAJKA TEREZIJA-SVETICA TAME"
Međunarodna nezavisna
grupa glumaca

16.03.2015.
"PONCIJE PILAT"
Franjevački
bogoslovi Sarajevo

23.03.2015.
"KRIŽEVAC"
Glumci HNK Mostar

Predstave se održavaju u kripti nove crkve u Posušju s početkom u 19,30 h.

hercegovačkoga krša. Priča je to na duhovit način ispričana, ali i istinito zahvaljujući zapisima fra Bernardina Smoljana koji se i danas čuvaju u župnim knjigama. Predstavu je pratilo preko 300 gledatelja, koji su toplim pljeskom nagradili izvođače. Na kraju je župnik, fra Mladen Vukšić, zahvalio svima koji su nastupili na ovom Festivalu, a i svima koji su svojim dolaskom, podržali ovaj projekt.

VELIKA GOSPA

Naša župa svečano je proslavila svoju nebesku zaštitnicu, Veliku Gospu. Za ovu svetkovinu župa se pripremala kroz Devetnicu. Ove godine u središtu našega razmišljanja i slavljenja bile su krjeposti: ljudske i božanske. Pošto je ovo i godina posvećenoga života, jednu večer smo posvetili i toj temi. Gosti svećenici su nam približili ove teme, dok su domaći fratri predmolili Devetnicu. Misna slavlja su uljepšali naši glazbeni zborovi i sastavi.

Posebno je svečano bilo na uočnicu svetkovine. Devetnica se molila na Martića križu, a nakon toga bila je procesija kroz grad. Vjernici su pobožno i dostojanstveno sudjelovali. Svetu Misu predvodio je don Tonči Matulić, dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. U svojoj propovijedi, don Tonči, naglasio je važnost slušanja Božje riječi. Jer po toj Riječi, svijet je stvoren, Bog postaje čovjekom, BDM vjeruje Božjoj riječi... Na koncu Mise bio je blagoslov djece.

Na sam dan svetkovine Mise su slavljene u 7,00; 9,00; 11,00 i 19,00 sati. Svečanu sv. Misu u 11,00 sati predvodio je don Tonči Matulić. Sv. Misa

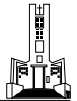
započela je procesijom kroz crkveno dvorište. U svojoj nadahnutoj i sadržajnoj propovijedi, don Tonči, nastavio je govor o Božjoj riječi. Odgovor na tu Riječ jest: vjera. Vjera je krasila život BDM. Živeći s tom vjerom i po toj vjeri; BDM, je posvetila svoj život Božjoj riječi, koja joj je pomogla da na koncu života bude uznesena na nebo. Stoga smo i mi pozvani, naglasio je propovjednik, vjerovati Isusu Kristu i Njegovoj riječi. Jer, povijest nas uči i dokazuje da sve drugo propada i odlazi u zaborav.

Bogu i Gospi smo zahvalni za ove lijepe trenutke našega zajedništva i lijepo vrijeme. Nakon svete Mise slavlje se nastavilo u obiteljskim domovima i gradskim ulicama.

TIJELOVO

U četvrtak, 4. lipnja, proslavljena je svetkovina Tijelova, Sv. Misom na Martića križu, a zatim procesijom sve do stare crkve. Bilo je svečano i lijepo, čemu je doprinio velik odaziv vjernika posuške župe, kao i onih iz okolnih župa. Sveto misno slavlje predslavio je fra Josip Serđo Čavar, a zatim je uslijedila procesija niz dvije glavne posuške ulice. U procesiji su, između ostalih, sudjelovali ovogodišnji prvopričesnici, mješoviti zbor, brojne obitelji, mladi i framaši te su svojom molitvom i pjesmom uljepšali ovu večer. Sve je završeno svečanim blagoslovom na samom kraju procesije.

PRVA SVETA PRIČEST U NAŠOJ ŽUPI

Na blagdan Duhova, 24. svibnja 2015., u našoj župi upriličeno je slavlje Prve svete Pričesti koju je primilo 154 prvopričesnika. Nakon višemjesečne vjeronaučne pripreme i osobne Ispovijedi, pod Misom u 11.30 sati, prvopričesnici su prvi put primili sakrament svete Euharistije. Slavlje je počelo svečanom procesijom. Svetu Misu je predslavio župni vikar fra Josip Serđo Čavar.

On se u prigodnoj propovijedi obratio prvopričesnicima i pozvao ih da u svom životu nose

Krista i donose ga tamo gdje borave. Prvopričesnici su sudjelovali u slavlju čitanjima i molitvom vjernika.

Na kraju Mise fra Josip Serđo se zahvalio Bogu i svima koji su doprinijeli ovoj svečanosti, posebno s. Nadi i fra Anti koji su djecu pripremali za sakramente, s. Marini i Dječjem zboru koji je svojim skladnim pjevanjem uzveličao Misno slavlje. Nakon svečanog blagoslova učitelji su prvopričesnicima podijelili spomen slike i knjigu „Bog govori svojoj djeci“ s kojima su se prvopričesnici uputili pred crkvu i zajedničkim slikanjem završili ovu svečanost.

ZLATNA MISA DON IVANA PENAVE

U subotu 18. srpnja 2015., na groblju u Batinu, don Ivan Penava proslavio je svoju „Zlatnu misu“. Na ovo slavlje došla je mnogobrojna don Ivanova rodbina, prijatelji iz župa gdje je služio i mještani Batina. Don Ivan je predvodio misno slavlje uz suslavlje trinaest svećenika. Na početku mise pozdravio ga je fra Mladen Vukšić, župnik. Slavljenik se u svom obraćanju prisjetio svoga poziva, zahvalio

Bogu i svojim roditeljima. Nakon sv. Mise slavlje se nastavilo kod Bagušića.

Don Ivan Penava rođen je 5. veljače 1938. godine u Batinu. Za svećenika Dubrovačke biskupije zaređen je 27. lipnja 1965. godine. Djelovao je u župi Žuljani, kapelaniji Trstenik, župama Putnikovići, Orebić, Cavtat. Obavljao je i još uvijek obavlja službe katedralnog ispovjednika i kapelana Doma umirovljenika.

Želimo Bogu zahvaliti za don Ivana i sve ono što je učinio u Gospodnjem vinogradu. A, don Ivan ne odmara, nego nasatavlja svoj rad kao katedralni ispovjednik.

mir vama

Sarajevo
6. lipnja 2015.

PAPA, SARAJEVO

Papa Franjo je pohodio BiH 6. lipnja. Naša se župa odazvala tome povijesnom događaju u velikom broju. Hodočastilo je oko 450 naših župljana, odnosno devet autobusa. Polazak je bio u ranu zoru. Po dolasku vjernici su se uputili do stadiona Koševo gdje je održano veličanstveno misno slavlje s preko 60 000 vjernika. Papa Franjo uputio je snažan apel za mir u svijetu i slogu među narodima, rekavši: „Draga braćo i sestre, molimo danas Gospodina po zagovoru Blažene Djevice Marije, milost da imamo jednostavno srce, puno strpljivosti, želje i zalaganja za pravednost. Molimo ga da budemo

milosrdni, da se zalažemo i da stvaramo mir, a ne rat i neslogu. Jedino je to put koji nas čini sretnima, koji nas čini blaženima.“

Više puta je papa, kao i vjernici, uskliknuo zaziv: „Mir vama“, a pod tim geslom odvijao se njegov cjelokupni pohod. Nakon misnog slavlja vjernici naše župe krenuli su put Posušja, ispunjeni zbog ovoga radosnog događaja. Framaši su se pak uputili do Nadbiskupijskog centra za pastoral mladih “Ivan Pavao II.“ gdje je papa imao susret s mladima. Tamo su naši mladi imali čast i zapjevati.

20 GODINA SVJETLA

Još jedan značajan događaj je obilježio našu framašku godinu. Naime, 19. rujna smo proslavili 20 godina naše Frame. Tih 20 godina mi framaši volimo nazvati 20 godina svjetla, jer je svatko tko je prošao kroz Framu uistinu Kristovo svjetlo. Program je započeo ispred vanjskog oltara s pjesmom, a nakon toga je bila Misa koju je predvodio provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Miljenko Šteko. Fra Miljenko je u propovijedi poručio da trebamo bit sol zemlje i svjetlo svijeta. Na misnom slavlju su sudjelovali i naši bivši duhovni asistenti, kao i stariji framaši-studenti koji su, svatko na svoj način,

također ostavili svoj trag u ovim godinama svjetla. Nakon završetka misnog slavlja, bila je premijera filma „20 godina svjetla“ gdje se pokušalo reći nešto o povijesti ovoga bratstva i njegovu značaju za ovu župu. Film se dugo stvarao i to s ljubavlju pa je tako i odisao, te, svi koji su ga gledali, mogli su osjetiti što zapravo znači biti u ovakvom zajedništvu, u Frami. Poslije toga, druženje se nastavilo uz pjesmu, razgovor i pun stol u gornjem dijelu kriptе. Sada, kada je 20 plodnih godina iza nas, svatko od framaša može s ponosom reći: I ja sam dio te priče!

FESTIVAL HERCEGOVAČKIH FRAMA

1. svibnja bio je doista poseban dan za našu Framu koja je organizirala predivan događaj, kao i za brojne druge koji su bili uključeni. Naime, održan je prvi Festival hercegovačkih frama u Posušju, koji je oduševio publiku i sudionike. To potvrđuje prepuna športska dvorana u našem gradu. Festival je započeo u 19:30 sati, no kao zahvalu Bogu na svim darovima i na ovom danu, prije Festivala, slavili smo svi zajedno sv. Misu u 18 sati.

Uz vrhunsku organizaciju, uspješnosti ovom događaju pridonijeli su naši pjevači iz čak osam Frama, koje su nastupale na Festivalu. To su glazbene sekcije Frama: MOSTAR, ŠIROKI BRIJEG, SEONICA, DRINOVCi, GORICA-SOVIĆI, ČITLUK, ROŠKO POLJE I POSUŠJE. Festival je uistinu jedno divno i nezaboravno iskustvo, i vjerujemo da ne će ostati tek lijepa uspomena nego postati tradicija.

SVEČANO OTKRIVENA BISTA FRA PETRA BAKULE U BATINU

Na svetkovinu sv. Petra i Pavla 29. lipnja 2015., u Batinu je svečano otkrivena bista najvećem i najsvestranijem prosvjetitelju Hrvata u BiH, fra Petru Bakuli, u organizaciji Mjesne zajednice Batin.

Početak svečanoga programa započeo je himnom koju je izvela posuška klapa *Zvzdan*. Uvodnim govorom, pozdravom i zahvalom, nazočnima se obratio predsjednik Mjesne zajednice Batin Petar Penava, koji je, između ostalog, rekao kako se postavljanjem biste

Mjesna zajednica Batin želi barem djelomično odužiti fra Petru te da se nikada ne zaboravi kako je jedno malo posuško mjesto dalo najvećega prosvjetitelja Hrvata u BiH.

O fra Petru Bakuli, kao jednom od najvećih pokretača i nositelja mnogih pothvata u provinciji i Apostolskom vikarijatu u Hercegovini, tijekom svečanog programa, više je rekao provincijal Hercegovačko-franjevačke provincije fra Miljenko Šteko, koji nije krio oduševljenje idejom postavljanja biste. „Fra Petar Bakula je najsvestraniji hercegovački franjevac u 19. stoljeću i najplodniji hrvatski pisac u ono doba u našoj Hercegovini. Po Europi je skupljao pomoć, proseći za ovaj narod. Ovdje je fra Petar rođen i drago mi je da je odavde sve krenulo, zato hvala vam za ovu ideju. Hvala u ime naše Hercegovačke provincije“, rekao je fra Miljenko.

Nakon fra Miljenka Šteke, nazočnima se obratila i rektorica Sveučilišta u Mostaru prof. dr. sc. Ljerka Ostojić. „Kada danas pogledate fra Petrova djela, vidite čovjeka koji je u svakom pogledu bio ispred

svoga vremena. Ne smijemo zaboraviti vrijeme i mjesto u kojem je fra Petar djelovao. Dragi Posušani, dragi Batinjani, zahvaljujem što ste nas okupili ovdje danas i što podsjećate time na fra Petrovu veličinu“, riječi su rektorice Ostojić.

A nazočnima se obratio i generalni vikar Mostarsko-duvanjske biskupije don Željko Majić, koji je svima prenio pozdrave biskupa Ratka Perića, u čije ime je došao, te izrazio veliku zahvalnost organizatorima na ovako značajnom događaju za cijeli naš narod.

Pred kraj programa slijedio je najsvečaniji čin večeri, otkrivanje biste fra Petra Bakule, autorskog djela vrsnog kipara Marija Mihalja.. Bistu su otkrili zajedno rektorica Ljerka Ostojić i provincijal fra Miljenko Šteko, a blagoslovio ju je posuški župnik fra Mladen Vukšić.

Otkrivanju biste nazočili su: rektorica Sveučilišta u Mostaru i predsjednica Matice hrvatske Mostar prof. dr. sc. Ljerka Ostojić, provincijal Hercegovačko-franjevačke provincije fra Miljenko Šteko, generalni vikar Mostarsko-duvanjske biskupije don Željko Majić, vikar Hercegovačko-franjevačke provincije fra Ivan Ševo, posuški župnik fra Mladen Vukšić, predstavnici općinske vlasti predvođeni Općinskim načelnikom Brankom Bagom te ostali predstavnici crkve, kulturnih institucija kao i mještani Batina te ostali mnogobrojni gosti.

Svečanu večer u glazbenom dijelu programa uljepšala je muška klapa *Zvzdan* i HKUD fra Petar Bakula, a program je vodio Velimir Begić.

FRA VLADO LONČAR PREDSTAVIO KNJIGU

U srijedu, 7. listopada 2015., fra Vlado Lončar predstavio je knjigu poezije, *Isus u Hercegovini*. Voditelj programa bio je gosp. Ljubo Kovač. Skupu se obratio fra Mladen Vukšić, župnik. Knjigu su predstavili don Ilija Drmić i prof. Stjepan Galić. Na koncu se obratio sam autor, fra Vlado Lončar. Ovaj iznimni kulturni događaj, svojim pjevanjem, uljepšali su Frama Posušje i fra Marin Karačić. Unatoč velikoj kiši, ovom predstavljanju prisustvovao je velik broj zaljubljenika u poeziju.

Fra Vlado Lončar je rođen 13. kolovoza 1944. g. u hercegovačkim Vinjanima. Za svećenika je zaređen 13. 6. 1970. Kao svećenik franjevac djelovao je u Drinovicima, Posušju, Rakitnu, Vitini, Mostaru, Širokom Brijegu i sada na Humcu kod Ljubuškog.

KRŠTENI U NAŠOJ ŽUPI

od 1. 1. 2015. do 1. 1. 2016.

Sveukupno je kršteno 125 djece/osoba. Ovdje donosimo popis krštenih u našoj župi.

Prezime	Ime	Roditelji
Bago	Ivan	Branko i Ivana r. Žulj
Bago	Lana	Vedran i Mrijana r. Martić
Bakula	Filipa	Ivan i Marija r. Biško
Bakula	Iva	Zoran i Gloria r. Begić
Bakula	Jozo	Petar i Vinka r. Karamatić
Bakula	Marija	Petar i Katarina r. Lasić
Bakula	Marko	Ivan i Božena r. Jurković
Bakula	Mihaela	Petar i Martina r. Vukšić
Bakula	Ivan	Ivica i Ivana r. Šućur
Bakula	Ivan	Zoran i Angela r. Sesar
Bakula	Karlo-Josip	Ivan i Tanja r. Kovač
Bakula	Petar	Damir i Valentina r. Čutura
Barać	Martin	Dražen i Marija r. Protrka
Bašić	Ana	Stjepan i Ivana r. Oreč
Bašić	Marta	Tomislav i Ivana r. Sušac
Bašić	Nikolina	Slaven i Anela r. Zlopaša
Bašić	Sara	Tomislav i Marina r. Stjepanović
Begić	Gabriel	Ante i Blaženka r. Bešlić
Begić	Iva	Petar i Anđelka r. Mikulić
Begić	Jelena	Tomislav i Josipa r. Jukić
Begić	Josip	Velimir i Željka r. Lončar
Begić	Josipa	Josip i Antonela r. Lončar
Begić	Katarina	Ante i Ivana r. Mitar
Begić	Nikola	Petar i Anja r. Budimir
Begić	Petra	Ljubo i Ivona r. Budimir
Bešlić	Ivana	Slavko i Marija r. Čutura
Bešlić	Marija	Nediljko i Emila r. Grubišić
Bešlić	Niko	Marinko i Ivana r. Bešlić
Bešlić	Sara	Josip i Ana r. Ostojić
Biško	Ante	Željko i Marijana r. Česić
Biško	Ivan	Željko i Marijana r. Česić
Biško	Marko	Stanko i Ivana r. Pavković
Biško	Petra	Tomislav i Marija r. Gudelj
Boban	Iva	Marijo i Marijana r. Martinović
Bošnjak	Andela	Danijel i Tina r. Čortuka
Bošnjak	Mate	Tomislav i Josipa r. Jukić
Budimir	Bruna	Mate i Iva r. Bago
Crnogorac	Ivan	Mario i Marijana r. Bešlić

Čamber	Noa	Želimir i Marijana r. Koštro
Čamber	Ivana	Denis i Ana r. Brečić
Čamber	Marina	Josip i Renata r. Rezo
Čutura	David	Oliver i Josipa r. Marević
Čutura	Filip	Ante i Nikolina r. Hrkać
Čutura	Matea	Vinko i Violeta r. Šimić
Česić	Slaven	Mario i Ivana r. Jukić
Đerek	Tin	Ivica i Josipa r. Čuk
Galić	Ante	Marko i Marija r. Mandurić
Galić	Luka-Ljubo	Paul i Matea r. Kožul
Galić	Stipe	Danijel i Ljubica r. Galić
Gavran	Dolores	Ljubo i Marija r. Bekavac
Gavran	Linda	Ante i Bojana r. Lukić
Grabovac	Ivan	Vladimir i Andrijana r. Ereš
Jakšić	Marko	Igor i Marijana r. Ramljak
Jović	Ana	Mijo i Ivona r. Karamatić
Jović	Lea	Mijo i Ivona r. Karamatić
Jukić	Ante	Ivan i Ana r. Galić
Jukić	Josip	Andrija i Marijana r. Penava
Jukić	Klara	Željko i Antonija r. Rezo
Jukić	Luka	Darko i Mirela r. Grubišić
Jukić	Sara	Stipe i Gracija r. Musić
Jurišić	Petra	Ante i Marija r. Nevistić
Knezović	David	Zoran i Mira r. Bešlić
Kolobarić	Marko	Stanislav i Blaženka r. Čuk
Kovač	Ana	Ivica i Blaženka r. Sesar
Kovač	Doris	Mate i Katarina r. Grubišić
Landeka	Karlo	Drago i Josipa r. Duspara
Landeka	Mate	Mario i Nada r. Slišković
Lebo	Luka	Anđelko i Marina r. Lasić
Lebo	Luka	Frano i Petra r. Tomić
Lebo	Marko	Ante i Marija r. Perko
Lebo	Matea	Vlado i Ružica r. Logara
Lončar	Mia	Tomislav i Kristina r. Begić
Mandurić	Ivona	Ante i Danijela r. Čutura
Mandurić	Ljubo	Damir i Marijana r. Galić
Mandurić	Marija Ena	Josip i Ivana r. Zlomislčić
Mandurić	Šime	Krunoslav i Katarina r. Sentić
Maras	Borna	Slaven i Marija r. Sopta
Marić	Ivna	Ivan i Katarina r. Jukić
Marić	Ljubo	Matej i Ivana r. Vukšić
Marić	Marija	Zdenko i Adrijana r. Biško
Marić	Šime	Branimir i Štefica r. Lončar
Markota	Ana	Zvonimir i Marija r. Lukić

Markota	Antonela	Željko i Mirjana r. Nenadić
Markota	Elena	Antonio i Ivana r. Pavković
Markota	Martina	Antonio i Ivana r. Pavković
Martić	Frano	Pere i Andrea r. Sentić
Martić	Josip	Damir i Marija r. Hamza
Martić	Lea	Tomislav i Anamarija r. Bašić
Martić	Marija	Stjepan i Ivona r. Mlinarević
Mitar	Jerko	Ivica i Marina r. Kovač
Mitar	Lucija	Miro i Verica r. Grubišić
Mitar	Marko	Mate i Kata r. Grgić
Mitar	Valentina	Zoran i Katarina r. Oreč
Mrvelj	Ante	Josip i Marijana r. Marić
Oreč	Bartol	Ivan i Milena r. Džalto
Penava	Ante	Zvonimir i Ružica r. Lončar
Penava	Ivano	Antonio i Andrea r. Bašić
Penava	Ivano	Mario i Irena r. Palinić
Penava	Lovre	Josip i Anna r. Martić
Penava	Šimun	Ante i Željka r. Palac
Petric	Emanuela	Ivica i Zdravka r. Rezić
Petric	Željko	Mario i Helena r. Budimir
Pirić	Valentina	Ivan i Andrijana r. Petric
Pišković	Jure	Frano i Marija r. Tokić
Pišković	Marija	Mate i Andrea r. Mandurić
Protrka	Teo	Ivan i Katarina r. Zlopaša
Ramljak	Iva	Juka i Ljubica r. Tomić
Ramljak	Petra	Željko i Mila r. Gavran
Rezo	Josip-Noa	Jure i Antonija r. Mandurić
Rezo	Marko	Ante i Marija r. Kraljević
Rezo	Leonarda	Blažen i Katarina r. Bešlić
Srebrović	Sara	Ivan i Ivana r. Stipić
Šego	Karlo	Tomislav i Andrijana r. Čutura
Širić	Iris	Jure i Ana Marija r. Penava
Šušnjar	Patrik	Mario i Martina r. Penava
Šušnjar	Rita	Marin i Antonija r. Jezidžić
Šušnjar	Zvonimir	Ivan i Maja r. Bjelajac
Tokić	Mihaela	Damir i Marina r. Hrkać
Tokić	Petra	Mate i Marijana r. Bešlić
Tomić	Ema	Zoran i Ivana r. Begić
Tomić	Ivan	Vjekoslav i Marina r. Grubišić
Vican	Ivan	Ivica i Ana r. Filipović
Vranjković	Ivan	Mladen i Mirna r. Kovač
Zovko	Ana	Ivica i Tereza r. Lebo
Žulj	Lana	Srećko i Kristina r. Ramljak

UMRLI U ŽUPI

od 1. 1. 2015. do 1. 1. 2016.

Umrlo je 89 osoba. Donosimo popis umrlih u našoj župi.

Prezime	Ime	Godište
Bago	Iva	1924.
Bago	Ivan	1946.
Bago	Jozo	1926.
Bago	Ljubica	1934.
Bakula	Barbara	2001.
Bašić	Ivan	1936.
Bašić	Matija	1941.
Bešlić	Ante	1954.
Bešlić	Iva	1942.
Bešlić	Kata	1947.
Bešlić	Marinko	1961.
Bešlić	Matija	1937.
Biško	Zvonko	1957.
Bošnjak	Iva	1923.
Bradarić	Anica	1911.
Bradarić	Jerko	1930.
Budimir	Ivan	1944.
Budimir	Jozo	1934.
Budimir	Mara	1934.
Crnogorac	Zdravka	1932.
Čuljak	Jerko	1958.
Čutura	Kata	1925.
Čutura	Ljubo	1946.
Čutura	Petar	1930.
Čutura	Stipan	1929.
Čutura	Zdenko	1975.
Duspara	Mate	1936.
Duspara	Zdenka	1946.
Đerek	Boris	1961.
Galić	Ana	1937.
Galić	Ante	1936.
Galić	Milan	1941.
Gavran	Jerko	1968.
Grbeša	Dragica	1933.
Hrkać	Ivan	1927.
Ivanković	Ivan	1938.
Jažo	Tadija	1949.
Jukić	Anica	1924.
Jukić	Ante	1946.
Jukić	Iva	1930.

Jukić	Petar	1933.
Jurišić	Stjepan	1965.
Karamatić	Ivana	1973.
Kovač	Anđelka	1920.
Kovač	Anica	1935.
Kovač	Branko	1941.
Kovač	Draga	1955.
Kovač	Jerko	1913.
Kovač	Manda	1940.
Kovač	Milan	1932.
Kovač	Petar	1942.
Kovač	Slavka	1971.
Kovač	Slavo	1939.
Kovač	Zvonko	1931.
Landeka	Jerko	1931.
Landeka	Mate	1936.
Lebo	Ana	1935.
Lebo	Ruža	1945.
Lončar	Miroslav	1954.
Lončar	Zvonko	1950.
Mandurić	Dragica	1926.
Mandurić	Križan	1947.
Mandurić	Matija	1934.
Maras	Jerko	1939.
Maras	Rajko	1945.
Marić	Ana	1926.
Martić	Anđa	1928.
Martić	Jozo	1936.
Mitar	Ante	1989.
Mitar	Branko	1932.
Mitar	Marija	1961.
Mrvelj	Mario	1996.
Oreč	Anica	1927.
Oreč	Vlado	1935.
Penava	Iva	1927.
Penava	Veselko	1941.
Petric	Anđa	1924.
Petric	Branko	1941.
Petric	Frano	1922.
Petric	Ljuba	1924.
Petric	Miro	1953.
Ramljak	Jerko	1933.
Rezo	Ante	1932.
Suton	Ruža	1916.
Šego	Ivan	1941.
Šego	Milan	1940.
Zlopaša	Jadranko	1959.
Zlopaša	Zlatko	1954.
Zovko	Živko	1941.

VJENČANI U ŽUPI

od 1. 1. 2015. do 1. 1. 2016.

Ukupno je vjenčano 66 parova. Donosimo popis vjenčanih parova s mjestom njihova stanovanja nakon vjenčanja. Ovdje su vjenčanja koja su obavljena u našoj crkvi.

Prezime	Supružnici
Bagarić	Marko i Andrijana r. Martić
Bagarić	Miroslav i Martina r. Ćorić
Bago	Drago i Katarina r. Oreč
Bakula	Mario i Ivona r. Jukić
Banušić	Petar i Antonija r. Ćorić
Bašić	Franjo i Helena r. Tomić
Bazina	Franjo i Antonija r. Landeka
Bebek	Marijan i Andrijana r. Bakula
Begić	Ivan i Marija r. Martić
Biško	Ante i Matilda r. Lučić
Biško	Mladen i Marijana r. Čuljak
Bošnjak	Marijo i Vedrana r. Kutleša
Bukmir	Zrinko i Matilda r. Markota
Buntić	Boris i Ana Marija r. Ramljak
Bušić	Dubravko i Katarina r. Marić
Crnogorac	Miroslav i Ljubica r. Galić
Čović	Bojan i Matea r. Međugorac
Čutura	Miro i Marija r. Leko
Čutura	Vladimir i Katarina r. Vican
Ćuk	Marko i Andrea r. Bakula
Ćutuk	Josip i Martina r. Musa
Đurišić	Vlado i Dajana r. Budimir
Erkapić	Denis i Ivana r. Martić
Galić	Mario i Maja r. Maras
Gavran	Jerko i Josipa r. Kolobarić
Glavaš	Stipe i Kata r. Jukić
Ivanković	Mislav i Ida r. Crnogorac
Jukić	Željko i Mirjana r. Bakula
Jurišić	Ante i Žana r. Galić
Jurišić	Josip i Josipa r. Čutura
Jurišić	Josip i Maja r. Crnogorac
Jurišić	Josip i Ružica r. Jukić
Karamatić	Draženko i Kristina r. Galić
Katura	Josip i Ivana r. Tomić
Kelava	Dragan i Josipa r. Kovač
Kolobarić	Željko i Marija r. Marić
Koštro	Marko i Željka r. Filipović

Kriste	Matej i Martina r. Bušić
Landeka	Davir i Ivona r. Begić
Lebo	Darko i Marijana r. Čamber
Lebo	Josip i Andrea r. Ripić
Lončar	Zdravko i Vesna r. Širić
Malenica	Ante i Jelena r. Tolušić
Marušić	Dragan i Marija r. Jurišić
Mihalj	Marin - Marinko i Marijana Crnogorac
Mikulić	Danijel i Ana Marija r. Kutleša
Misir	Jure i Anita r. Bošnjak
Musa	Joško i Katarina r. Šego
Nikolić	Dario i Antonija r. Karamatić
Oreč	Josip i Andrea r. Jukić
Pejić	Mile i Anela r. Penava
Penava	Petar i Ivana r. Bešlić
Petric	Ivan i Božana r. Begić
Pisković	Mate i Andrea r. Mandurić
Rotim	Marin i Ivna r. Kovač
Ryzhkovskiy	Volodymir i Ivana r. Bago
Soldo	Ante i Mira r. Mandurić
Soldo	Daniel i Marijana r. Kovač
Šćrbec	Marko i Ana r. Bradarić
Šego	Tomislav i Andrijana r. Čutura
Širić	Ivan i Josipa r. Lovrić
Šušnjar	Jozo i Andrijana r. Babić
Tokić	Mate i Marijana r. Bešlić
Tomić	Franjo i Lidija r. Jukić
Vekić	Miroslav i Kristina r. Čutura
Zlomislić	Ivica i Andrea r. Oreč

Broj obitelji i vjernika u župi Posušje

Mjesto	Broj obitelji	Broj vjernika
Batin	100	403
Čitluk	243	829
Konjovac	2	4
Nuga	4	5
Osoje	158	572
Posušje	1621	6418
Rastovača	332	1344
Sobač	9	26
Tribistovo	17	68
Vinjani	75	280
<i>Grad:</i>	1621	6418
<i>Sela:</i>	940	3531
Zajedno:	2561	9949

UPUTE ZA MLADENCE

1. Prije sklapanja kršćanskog braka potrebno je najaviti ženidbu i dogovoriti zaruke. Za zaruke potrebno je imati:

- Potvrda o sudjelovanju na tečaju.
- Krsni i slobodni list (ne stariji od 6 mjeseci ako ste kršteni izvan župe u kojoj se želite zaručiti. Ako ste kršteni u župi u kojoj se i zaručujete, spomenuto vam nije potrebno.)
- Dokument o civilno sklopljenoj ženidbi. Ne trebate nositi prstene.

2. Prije vjenčanja potrebno je obaviti ispovijed.

3. Kod vjenčanja u crkvi nakon pozdrava počinje sveta misa, te iza propovijedi sam čin vjenčanja.

Svećenik dolazi pred mladence i govori:

Predragi, došli ste u ovaj crkveni dom... Stoga vas pred crkvom pitam o vašoj namisli:

I. i I., jeste li ovamo došli bez prisile da potpuno slobodno sklopite ženidbu?

Mladenci govore: Jesam!

Jeste li spremni da se u braku za svega svoga života uzajamno ljubite i štujete?

Mladenci govore: Jesam!

Jeste li spremni s ljubavlju primiti od Boga djecu i odgajati ih po zakonu Krista i njegove Crkve?

Mladenci govore: Jesam!

Svećenik: Kad ste dakle naumili sklopiti sveti ženidbeni savez, pružite jedno drugom desnu ruku te pred Bogom i njegovom Crkvom izrazite svoju privolu.

Mladenci pružaju jedno drugom desnu ruku (mlada preda buket kumi i ako ima rukavice desnu neka svuču).

Svećenik uzima obrazac ❶ ili ❷ prema vlastitom odabiru ili želji mladenaca!

❶ *Mladoženja izgovara: Ja I. uzimam tebe I. za svoju ženu i obećavam ti vjernost u dobru i u zlu, u zdravlju i bolesti. Ljubiti ću te i poštivati u sve dane života svoga.*

Mladenka izgovara: Ja I. uzimam tebe I. za svoga muža i obećavam ti vjernost u dobru i u zlu, u zdravlju i bolesti. Ljubiti ću te i poštivati u sve dane života svoga.

Svećenik uzme raspelo i kaže: Stavite desnu ruku na raspelo te svoju privolu potvrdite zakletvom.

Najprije mladenac a zatim mladenka kaže:

Tako mi pomogao Bog, Blažena Djevica Marija i svi sveci Božji!

Svećenik kaže: Gospodin vam bio dobronam, ... Što Bog združuje čovjek neka ne rastavlja.

Mladenci odgovore: Amen.

Svećenik zatim blagoslivlja prstenove: Blagoslovi Gospo- din ove prstenove što ćete ih jedno drugome predati u znak ljubavi i vjernosti.

Mladenci odgovore: Amen.

Mladoženja uzima prsten i stavlja mladenki na desnu ruku govoreći:

I., primi ovaj prsten u znak moje ljubavi i vjernosti. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. (Isto čini i mladenka).

4. Nakon obreda u crkvi mladenci će sa svojim kumovima doći u župni ured potpisati potrebne dokumente i izmiriti obveze prema Crkvi i Župi. Tko želi pjevanje na vjenčanju neka se javi vodstvu Frame. Sve druge grupe koje žele pjevati trebaju dozvolu! Raspored tečajeva pronađite na stranicama ovih novina.

IZVIJEŠĆE O RADOVIMA NA NOVOJ CRKVI

URAĐEMIM TIJEKOM 2015. GODINI

U prošloj godini završeno je oblaganje kamenom svih dijelova zvonika predviđenih projektnom dokumentacijom i uputama prof. Hržića.

Nakon završetka oblaganja kamenom pristupilo se postavljanju skele za izradu fasade zvonika. Najprije je završen zapadni zvonik i onda je skela premještena na istočni zvonik. Skelu su postavili Marko Čamber Džigi i Frano Bašić sa svojom ekipom skelara. Zvonici su visoki 47 m. Oni su imali hrabrosti za to. Prilikom rada na fasadi, urađeno je pokrivanje vrhova zvonika dvostruko falcovanim limenim pokrivačem. Lim je titan cink koji ima veliku trajnost. Ispod je urađena čelična pod konstrukcija na koju je postavljena drvena obloga. Na otvorima gdje su smještene zvona napravljeni su i postavljeni stupovi koji upotpunjuju arhitekturu zvonika. Površina žbuke na zvoncima je 2.000 m².

Svi metalni dijelovi na zvoniku, kao i konstrukcija od zvona, su uzemljeni.

Bogu hvala, nikom nije bilo ništa!

Na istočnom dijelu nastavljeno je uređenje oko vanjskih WC-a. Napravljena je betonski vaza koja ujedno služi kao potporni zid budućeg puta oko crkve. Izbetonirana je rampa za bočni izlaz.

Prilikom ovih radova obavljeno je saniranje kanalizacije. Sve kanalizacijske cijevi su spojene bez prekida s ostavljenim revizijama. Do sada su šahtovi s kinetama stvarale problem i začepljenje WC-a.

Odavno je bila predviđena izgradnja Lurdske špilje kod nove crkve. U prošloj godini se to i realiziralo. Napravljen je još jedan betonski zid koji je obložen kamenom obrađenim kao i na zvoncima. Sama špilja je urađena lomljenim kamenom iz Bosiljne. Ispred špilje je napravljena fontanica. Nakon postavljanja kamena dopremljen je i postavljen Gospin kip.

Kip je rad akademskoga kipara Ante Jurkića.

Kamen za zvonik je isporučila i ugradila tvrtka „MRVELJI“ d.o.o. Posušje.

Fasadu je uradila tvrtka "MARMORIT" Ljubuški.

Materijal za zvonike je dostavila tvrtka KROR d.o.o. Posušje.

Oblaganje limom zvonika napravila je LIMARIJA KVESIĆ Kočerin.

Kamen oko špilje i špilju je uradio Andrija Bešlić sa svojom ekipom. Kamen za špilju je darovala tvrtka LAGER d.o.o. Posušje.

Betone je uradila tvrtka KROR d.o.o. Posušje.

Stupove je napravila i postavila tvrtka BRAVAR d.o.o. Ljubuški.

POPIS DAROVATELJA ZA IZGRADNJU NOVE CRKVE

od 1. 1. 2015. do 1. 1. 2016.

Darovatelji su doneseni po mjestima i abecednim redom. Posebno smo izdvojili darovatelje prigodom vjenčanja, krštenje i sprovoda, te darovatelje u ime organizacija i poduzeća. Neki su davali priloge u više navrata pa su, poneki, pojedinačno za svaki put napisani. Ako je bilo što krivo napisano, ili ste možda izostavljeni svakako nam to javite!

DAROVATELJI IZ POSUŠJA

Prezime	Ime	Otac / majka	Nadimak	Iznos
Anić	Mladen	+ Stjepana		100 KM
Arapović	Boro	+ Frane		100 KM
Arapović	Mara	ud. Ljube		100 KM
Arapović	Nikola	+ Franje		100 KM
Bagarić	Ivan	+ Jerke		100 KM
Bago	Branko	+ Jerke		100 KM
Bago	Drago	+ Vinka		100 KM
Bago	Mate	+ Joze		100 KM
Bago	Slaven	Matin		100 KM
Bago	Stjepan	+ Ivana		100 KM
Bago	Šima	ud. Jerke		100 KM
Bago	Vedran	Matin		100 KM
Bakula	Anđa	ud. Stanislava		100 KM
Bakula	Blago	+ Pere		500 €
Bakula	Blago	Petrov		100 KM
Bakula	Branko	+ Stjepana		100 KM
Bakula	Bruno	Vjekin		500 KM
Bakula	Dalibor	+ Ante		100 KM
Bakula	Frano	+ Ilije		200 KM
Bakula	Iće	+ Mirka	Apotekar	200 KM
Bakula	Jerko	+ Mate		100 KM
Bakula	Marinko	+ Petra	Žile	100 \$
Bakula	Milan	+ Slave		100 KM
Bakula	Milan	+ Stjepana		200 KM
Bakula	Miro	+ Milana		100 KM
Bakula	Pero	Vinkov		200 KM
Bakula	Petar	+ Mate		100 €
Bakula	Slava	ud. Ante		100 KM
Bakula	Veljko	+ Mate		200 KM
Bakula	Vjekoslav	Vinkov		300 KM
Bakula	Zoran	+ Ante		500 KM
Barišić	Iva	ud. Joze		100 KM
Barišić	Josip	+ Mate		100 KM

Barišić	Stipe	Stankov		100 KM
Bašić	Ante	+ Ivana		100 KM
Bašić	Ljuba	ud. Branka		100 KM
Bašić	Ljubica	ud. Jerke		50 KM
Bašić	Radoslav	+ Petra	Pešić	300 KM
Bašić	Veljko	+ Cvitana		1,000 KM
Begić	Ante	Ljubin		100 KM
Begić	Dragica	ud. Ljube		100 KM
Begić	Ivan	+ Ljube	Ćićo	100 KM
Begić	Jerko	Jozin		100 KM
Begić	Jerko	Ljubin		100 KM
Begić	Jure	+ Petra		200 KM
Begić	Marin	Veselkov		100 KM
Begić	Mate	+ Pere	Stipić	100 KM
Begić	Mijo	Marijanov		400 €
Begić	Miroslav	Tomislavov	Đuđanović	100 KM
Begić	Oliver	Jurin		1,000 KM
Begić	Vinko	Franin		100 KM
Begić	Vinko	Ljubin		50 €
Begić	Vlado	Ivanov		100 KM
Begić	Zdenko	Brankov		200 KM
Bešlić	Ana	ud. Periše		50 €
Bešlić	Frano	Ivanov	Juragić	50 €
Bešlić	Ivan	+ Ante	Martinović	300 KM
Bešlić	Ivan	+ Joze	Ćorušić	100 KM
Bešlić	Ivan	Jurin		100 KM
Bešlić	Ivan	Maćanov		100 KM
Bešlić	Jozo	+ Joze	Ćorušić	100 €
Bešlić	Jure	+ Mate		150 KM
Bešlić	Mario	+ Mate		100 KM
Bešlić	Nediljko	Antin	Pandžić	100 KM
Bešlić	Petar	Jurin		100 KM
Bešlić	Tomislav	+ Joze		100 KM
Bešlić	Vinka	ud. Mirka		100 KM
Bešlić	Vlado	+ Jerke	Amenović	500 KM
Bešlić	Zdravko	+ Ivana		200 KM
Bešlić	Željko	Jurin		200 KM
Biočić	Jakov	+ Ante		100 KM
Biško	Blago	+ Mate		200 KM
Biško	Petar	+ Mate		100 KM
Bogut	Branko	+ Petra		100 KM
Bogut	Branko			100 KM
Boras	Branko	Vladin		100 KM
Boras	Janja		Boškanović	100 €
Boras	Stjepan	+ Bože	Boškanović	100 KM
Boras	Tomislav	+ Ante		100 KM
Bošnjak	Ante	+ Jure	Singić	100 KM
Bošnjak	Mate	+ Ante	Jovušić	50 €
Bošnjak	Mate	+ Jure	Smiljić	100 KM
Budimir	Ante	+ Marijana		50 €

Budimir	Ivanka	+ Jage		100 €
Budimir	Mara	ud. Milana		50 €
Budimir	Mirko			50 €
Budimir	Miroslav		Jerkić	50 €
Budimir	Tomo	+ Stanka		1,000 €
Budimir	Tomo	+ Stanka		100 €
Budimir	Željko	Vjenceslavov		100 KM
Buntić	Mario	+ Josipa		100 KM
Bušić	Ivan	+ Stipe		200 KM
Crnogorac	Anica	ud. Ike		100 KM
Crnogorac	Ante	+ Martina		200 KM
Crnogorac	dr. Goran			200 KM
Crnogorac	Draga			100 KM
Crnogorac	Ikan		Matijošić	50 €
Crnogorac	Ivica	+ Petra		900 KM
Crnogorac	Ljubo	+ Joze	Dević	50 €
Crnogorac	Marin	Antin		100 KM
Crnogorac	Slobodan	+ Ivana		100 KM
Crnogorac	Tomislav	+ Milana		200 KM
Crnogorac	Želimir	+ Petra		50 €
Čamber	Ivan	+ Vatroslava		200 KM
Čamber	Vlado	+ Milana		100 KM
Čamber	Žarko	+ Vatroslava		200 KM
Čerkez	Bože	Josipov		500 HRK
Čuić	Ante	Marijanov		100 KM
Čuljak	Dominik	+ Tome		100 KM
Čuljak	Franjo	Dominov		100 KM
Čuljak	Marija	ud. Dane		100 KM
Čuljak	Mario			100 KM
Čutura	Anđelko	Stipešev		50 €
Čutura	Blago	+ Nikole		1000 HRK
Čutura	Dinka	ž. Mate		100 KM
Čutura	Iva	+ Jerke		300 KM
Čutura	Mate	+ Martina		50 €
Čutura	Mate	+ Petra	Penavušić	100 KM
Čutura	Petar	Janjin		100 KM
Čutura	Stjepan		Miće	50 €
Čutura	Vinko	+ Pere	Gajtanović	100 KM
Čutura	Vinko	+ Petra		100 KM
Čutura	Zoran	+ Šimuna		200 KM
Čutura	Jerko	+ Vinka		500 KM
Česić	Dominik	+ Mate		150 KM
Čočkalović	Janja	ud. Slavka		100 KM
Čortluka	Ante	Ivanov		50 €
Čuk	Katica	ud. Tomislava		100 KM
Dodig	Ivan	+ Milana		100 KM
Duspara	Josip	+ Frane		400 KM
Đerek	Veljko	+ Ante		200 KM
Đurišić	Miro	+ Slavka		100 €
Ereš	Anđa	ud. Rude		100 KM

Filipović	Jakov	+ Ante		100 KM
Filipović	Veselko	+ Mile		50 €
Galić	Ante	+ Joze		200 KM
Galić	Ante	+ Mije		150 KM
Galić	Ante	Stjepanov	Galić	150 KM
Galić	Ante		Gujić	100 KM
Galić	Bože	+ Ivana	Adamović	100 €
Galić	Bože		Bobić	100 KM
Galić	Ivan	+ Ante		400 HRK
Galić	Ivan	+ Mije		100 KM
Galić	Jadranka	ud. Mirka		100 KM
Galić	Mario	+ Stjepana		50 €
Galić	Milan	+ Mate	Sokolović	100 KM
Galić	Milan	+ Stipe	Škotić	500 HRK
Galić	Milan	Bonin		100 €
Galić	Mirko	+ Ante		100 KM
Galić	Petar	+ Marka	Pepa	100 KM
Galić	Stipe	Mirkov		100 KM
Galić	Vinka	ud. Mirka		600 HRK
Galić	Vinko	+ Ante		100 KM
Galić	Vlado	+ Ivana		300 KM
Galić	Zdravka	ud. Ivana	Vicić	200 KM
Galić	Zoran		Bobić	250 KM
Gavran	Josip	Matin		100 KM
Gavran	Jozo	+ Ante		100 €
Gavran	Petar	+ Jerke		200 KM
Grabovac	Ante	+ Filipa	Pezo	100 €
Grubišić	Domin	+ Petra		150 KM
Grubišić	Dražan	+ Ljube		200 KM
Grubišić	Marinko	+ Ivana		100 KM
Hrkać	Anica	ud. Vinka	Škilić	100 KM
Hrkać	Miro	+ Ivana		50 €
Hrkać	Slavka	ud. Branka		100 KM
Jakovljević	Branko	+ Žarka		100 KM
Jazvo	Tereza	+ Ante		100 €
Jažo	Petar	+ Mije		100 KM
Jažo	Toma	+ Bože		200 CHF
Jukić	Ante	+ Domina		100 KM
Jukić	Ante	+ Franje		100 KM
Jukić	Ante	+ Ivana	Janković	100 KM
Jukić	Antun	+ Grge		100 KM
Jukić	Branko	+ Đole	Širušić	200 KM
Jukić	Dragica	ud. Grge		100 €
Jukić	Grgo	+ Petra	Vrankić	200 KM
Jukić	Iva	ud. Pere	Tomičića	400 KM
Jukić	Iva	ud. Slave	Cvitanović	100 KM
Jukić	Ivan	+ Ante		100 KM
Jukić	Ivan	+ Mate	Zokanović	300 KM
Jukić	Ivan	Zvonkin		50 €
Jukić	Ivan		Vranjkić	200 KM

Jukić	Jerko	+ Jakova		100 KM
Jukić	Jerko	+ Petra	Blažinović	100 €
Jukić	Jerko	+ Petra	Vranjkić	200 KM
Jukić	Jerko		Matišić	100 KM
Jukić	Jozo	+ Cvitana	Zokanović	100 KM
Jukić	Ljubica	ud. Jerke		100 KM
Jukić	Ljubo	+ Milana	Brkica	100 KM
Jukić	Ljubo	+ Milana		100 KM
Jukić	Ljubo	+ Šite		200 KM
Jukić	Marija	ud. Jerke	Blažinović	100 KM
Jukić	Mario	Ivanov	Dukešić	100 KM
Jukić	Mate	+ Zvonke	Krešić	100 KM
Jukić	Matija	ud. Jerke		100 KM
Jukić	Matko	+ Šimuna		100 €
Jukić	Miro	+ Cvitana	Zokanović	600 KM
Jukić	Nada	ud. Mire		100 KM
Jukić	Pere	+ Cvitana	Zokanović	200 KM
Jukić	Petar	+ Jakova		100 KM
Jukić	Slavo	+ Ivana	Itana	100 KM
Jukić	Slavo		Zekić	100 KM
Jukić	Slobodan	Jerkin	Vranjkić	200 KM
Jukić	Stjepan		Šitić	100 KM
Jukić	Tomislav	+ Ikana		100 KM
Jukić	Vinko		Cvitanović	100 KM
Jukić	Vlado	Milanov	Toljkić	100 KM
Jukić	Željko	+ Šimuna		100 KM
Jukić	Željko	+ Tome		150 KM
Jukić	Željko	Vinkov	Cvitanović	100 KM
Jukić	Željko			200 KM
Jurišić	Ante	+ Mije		50 €
Jurišić	Jerko	Karlov		250 KM
Jurišić	Jozo	+ Bože		300 €
Jurišić	Jozo	+ Ićana		100 KM
Jurišić	Karlo	+ Stjepana		100 €
Jurišić	Mira	ud. Milana		100 KM
Jurišić	Robert	+ Ivana		50 KM
Jurišić	Stipe	+ Petra		100 €
Jurišić	Zdravka	ud. Ivana		50 €
Jurišić	Zvonko	Mirkov		500 KM
Karamatić	Ante		Aračušić	500 HRK
Karamatić	Darko	Svetin		50 €
Karamatić	Ljubo	+ Petra	Tairović	100 KM
Karamatić	Mara	+ Ante		50 €
Karamatić	Mate			400 HRK
Karamatić	Miro	+ Mate		100 KM
Karamatić	Robert	+ Ivana		100 KM
Karamatić	Sveto			100 KM
Karamatić	Tin	Ivanov		100 KM
Kevilj	Jure	+ Ivana		100 KM
Knezović	Anđa	+ Ivana		100 KM

Knezović	Jerko	+ Petra		100 KM
Knezović	Ljubo	+ Petra		50 €
Knezović	Pero	+ Ivana		100 KM
Knežević	Ana	ud. Mirka		50 €
Knežević	Miljenko	+ Mirka		100 KM
Kolobarić	Ferdo	+ Ilije		100 KM
Kolobarić	Hrvoje			100 KM
Koštro	Darko	+ Ilije		400 KM
Kovač	Ana	ud. Marinka		100 KM
Kovač	Anđa	ud. Stanka		50 €
Kovač	Ante	+ Ivana		100 KM
Kovač	Ante	+ Petra	Jukasović	150 KM
Kovač	Blago	+ Stanka	Sivaljević	100 KM
Kovač	Branko	+ Mate		200 KM
Kovač	Eugen	+ Slobodana		50 KM
Kovač	Frano	+ Mate	Barić	400 HRK
Kovač	Frano	Stjepanov	Jukasović	100 €
Kovač	Ivan	+ Čire		100 KM
Kovač	Ivan	+ Petra	Busarušić	100 KM
Kovač	Ivan		Mostić	100 KM
Kovač	Ivan		Barić	100 €
Kovač	Joka	ud. Petra		50 €
Kovač	Ljubo	+ Joze		100 KM
Kovač	Ljubo	+ Stjepana		150 KM
Kovač	Marija	ud. Slave		100 KM
Kovač	Marinko	+ Mate	Barić	100 KM
Kovač	Mate	+ Ante	Jukasović	100 €
Kovač	Nada	ud. Mate	Grganović	100 KM
Kovač	Slavo	+ Ivana	Bilošević	100 KM
Kovač	Stjepan	+ Frane	Jukasović	100 €
Kovač	Vladimir		Barić	100 €
Kovač	Vlado		Barić	50 €
Kovač	Zlatko	+ Čire		100 KM
Kovač	Željko	+ Mate		500 KM
Krištof	Petar	+ Franje		100 KM
Kukić	Slavo			100 KM
Kutleša	Ante	+ Marijana		50 €
Landeka	Jozo	+ Ivana		50 €
Landeka	Jozo	+ Ivana		100 KM
Landeka	Leopold	Jozin		100 €
Landeka	Marinko	+ Ante		100 KM
Landeka	Mate	+ Ivana		50 €
Landeka	Miroslav	+ Mate		50 €
Lebo	Jerko	+ Nikole		400 HRK
Lebo	Jozo	+ Petra		100 KM
Lebo	Mate	+ Stipana	Šaćir	100 KM
Leko	Anđa	+ Petra		100 €
Leko	Ante	Matin		100 KM
Leko	Branko	Matin		150 KM
Leko	Domin	+ Cvitana		150 KM

Leko	Florijan	Nenadov		100 €
Leko	Ivica	+ Jerke		200 KM
Leko	Petar			100 KM
Leko	Veselko	+ Petra		100 €
Leventić	Alen	Franjin		50 €
Leventić	Franjo	+ Andrije	Caja	200 KM
Lončar	Branko			50 €
Lončar	Cvita	ud. Jerke		100 KM
Lončar	Damir	+ Dane		100 KM
Lončar	Drago	+ Dane		50 €
Lončar	Ivan	Perin		100 KM
Lončar	Ivan		Šimić	100 €
Lončar	Josip	Danin		200 KM
Lončar	Mario	+ Joze		100 €
Lončar	Mate	+ Ivana		100 KM
Lončar	Milan	+ Mije	Bilić	100 €
Lončar	Oliver	Perin	Juketinović	200 €
Lončar	Pero	+ Jerke	Bazinović	300 KM
Lončar	Robert	Antin	Bilić	100 €
Lončar	Tonka	ud. Ante	Bazinović	100 KM
Lončar	Veljko	+ Dominika		500 KM
Lovrić	Ante	+ Bože		100 €
Lovrić	Dragan	+ Ante		200 KM
Ljubo	Jukić	+ Šite		100 KM
Mandurić	Domin	+ Mije		400 HRK
Mandurić	Gordan	+ Zvonke		100 KM
Mandurić	Ivan	+ Stjepana		100 KM
Mandurić	Ljuba		Špičić	100 KM
Mandurić	Mila	ud. Marinka		150 €
Mandurić	Milica	+ Zvonke		100 KM
Mandurić	Miljenko	+ Stjepana		100 KM
Maras	Anđa	ud. Cvitana		50 €
Maras	Dragica	+ Petra		100 €
Marić	Ante	+ Joze		100 €
Marić	Dragica	ud. Mile		50 €
Marić	Ivan	+ Ivana		200 KM
Marić	Jakov	+ Rajka		1,200 KM
Marić	Jeronim	+ Jerke		200 KM
Marić	Joka	od. Šimuna		150 KM
Marić	Slavka	ud. Viktora		100 KM
Marić	Veselka	ud. Ljube	Tubić	100 KM
Marić	Zorka	ud. Pere		50 KM
Markota	Ante	Stankov		100 KM
Markota	Blago	+ Mate		250 KM
Markota	Ivica	Vinkov		50 €
Markota	Jerko	+ Ivana		50 €
Markota	Stjepan	+ Križana		600 KM
Martić	Branko	+ Branka		100 KM
Martić	Darko	Alojzije		100 KM

Martić	Iva	ud. Petra		100 KM
Martić	Miljenko	+ Ane		100 KM
Marušić	Andrija	+ Konstantina		100 KM
Maurer	Iva			50 €
Mihalj	Mario	+ Ivana		200 KM
Mikulić	Ana	ud. Milana		100 KM
Milas	Ana	ud. Milana		50 €
Milas	Dragomir	+ Tomislava		100 €
Milas	Mirko	+ Mije		50 €
Miličević	Veronika	ž. Ivana		100 KM
Miličević	Ante	Ivanov		100 KM
Miličević	Marinko	Ivanov		200 KM
Miličević	Slobodan	+ Bože		100 KM
Miličević	Sofja			100 KM
Miličević	Tomislav	Jerkin		100 KM
Mišetić	Vlatko			100 KM
Mitar	Ana	ud. Jerke		100 KM
Mitar	Blaga	ud. Kreše		400 HRK
Mitar	Darijo	Dominov		100 KM
Mitar	Dražan	Dominov		100 KM
Mitar	Ivan	+ Bože		100 KM
Mitar	Mario	+ Stipe		100 €
Mitar	Petar	+ Petra	Prnjatović	100 KM
Mnadurić	Mila	ud. Marinka		100 KM
Musa	Jozo	+ Mate		100 KM
N.	N.			1,000 KM
Nenadić	Vjekoslav	+ Ante		300 KM
Oreč	Bosiljko	Jozin		50 €
Oreč	Branka	ud. Damjana		50 €
Oreč	Branko	Franjin		500 KM
Oreč	Darko	Jerkin		200 KM
Oreč	Ivan	Franin		100 KM
Oreč	Jerko	+ Ante		100 KM
Oreč	Jerko	+ Ljube		100 KM
Oreč	Jozo	+ Andrije		100 €
Oreč	Mladen	+ Ferdinanda		150 KM
Oreč	Vinko	+ Andrije		100 KM
Paponja	Zoran	Jozin		100 KM
Pašalić	Marko	Vinkov		100 KM
Pavković	Mate	+ Pere		100 KM
Pavković	Miro	Perin		500 KM
Pavković	Pere	+ Ilije		100 KM
Pavković	Stipe	+ Slavka		400 KM
Penava	Branko	+ Ante	Jakinović	1,000 KM
Penava	Branko	+ Martina		100 KM
Penava	Branko	+ Stjepana	Baja	200 KM
Penava	Frano	+ Pere	Kargić	100 KM
Penava	Ivan	+ Slavka		100 KM
Penava	Ivan		Jakinović	100 KM

Penava	Nikola	Ljubin		100 KM
Penava	Petar	+ Ante		200 KM
Penava	Tomislav	+ Branka		100 KM
Penava	Željko			100 €
Petović	Stojan	+ Dobroslava		200 KM
Petric	Berislav	+ Mate		100 KM
Petric	Borislav	+ Jakova		800 KM
Petric	Cmilijan	+ Marinka		100 KM
Petric	Cmilijan			400 HRK
Petric	Davor	Brankov	Pilić	300 KM
Petric	Ivica	Cmilijanov		100 €
Petric	Jela			50 €
Petric	Marinka	+ Petra		100 KM
Petričušić	Ivan	+ Ljube		100 KM
Petričušić	Veronika	ud. Stjepana		100 KM
Pišković	Blagica	+ Jure		100 KM
Pišković	Katarina	+ Frane		100 KM
Polić	Drago	+ Mate		100 KM
Polić	Zdravko	+ Joze		200 HRK
Polić	Zoran	+ Mate		50 €
Prlić	Nevenko	+ Stjepana		100 KM
Protrka	Ante	+ Leona	Zečo	100 KM
Protrka	Ante	Petrov		100 KM
Protrka	Augustin	+ Zvonka		200 €
Protrka	Petar	+ Ambroža		100 KM
Ramljak	Ana	ud. Frane		100 KM
Ramljak	Dinko	+ Stanka		100 KM
Ramljak	Miroslav	+ Juke		100 €
Ramljak	Mladen	+ Ante		100 KM
Ramljak	Slava	ud. Petra		100 KM
Ramljak	Zdravka	+ Ivana		100 KM
Ramljak	Zoran	+ Ike	Perčinović	100 KM
Rezo	Dalibor	Jurin		100 KM
Rezo	Ivan	+ Stjepana	Ice	50 €
Rezo	Ivan	Stjepanov		100 KM
Rezo	Jure	+ Stjepana		100 KM
Rezo	Nevenko	+ Vladimira		100 KM
Rezo	Pero			100 KM
Rezo	Stanko	+ Stjepana		100 KM
Ripić	Stipo	+ Ivana		200 KM
Sabljo	Ivan	+ Šimuna		100 KM
Senjak	Mila	ud. Petra		100 KM
Senjak	Milan	+ Marijana		100 KM
Senjak	Radica	ud. Ivana		100 €
Senjak	Vinko	+ Slavka		100 KM
Serdarušić	Ante	+ Mirka		100 KM
Sesar	Dario	Adamov		100 KM
Skoko	Slavka	ud. Marijana		100 €
Spajić	Stjepan	+ Ivana		200 KM

Srebrović	Miljenko	+ Josipa		100 KM
Stipić	Ivan	+ Jure	Ivić	100 KM
Suton	Frano			100 KM
Šarić	Božo	+ Josipa		150 KM
Šego	Darko	+ Jerke		100 KM
Šego	Miro	+ Ivana		100 KM
Širić	Anđa	+ Frane		100 €
Širić	Branko	+ Jure	Ljubičić	100 KM
Širić	Franjo	+ Jure		1,000 KM
Širić	Iva	ud. Mirka		200 KM
Širić	Ivan		Vukojušić	100 KM
Širić	Marinko	+ Ivana		100 KM
Širić	Mijo	+ Ivana		50 €
Šušnjar	Anđa	ž. Zvonimira		100 €
Šušnjar	Ivan	+ Pere		300 KM
Šušnjar	Jagoda	ud. Ivana		100 €
Šušnjar	Nedjeljko	+ Joze		100 KM
Tolić	Dino	Nedjeljkov		100 KM
Tolić	Luca	ud. Nikole		50 €
Tolić	Nedjeljko	+ Mate		100 KM
Tolušić	Ante	+ Jure		100 KM
Tolušić	Zdenko	+ Jure		250 €
Tomasović	Ljeposlava	ž. Ivana		100 KM
Tomić	Ivica	+ Petra		200 KM
Tomić	Slavko	Zvonkin		100 KM
Vican	Blago	+ Petra		100 KM
Vican	Damir	Vinkov		500 KM
Vican	Darko	+ Vinka		100 €
Vican	Željko	Mirkov		200 KM
Vila	Anđa	ud. Vase		100 KM
Vila	Gordan	+ Vase		100 KM
Vlašić	Iva	ud. Stjepana		100 KM
Vlašić	Iva			50 €
Vranjković	Gabro	+ Ivana		100 KM
Vranjković	Jozo	+ Nikole		100 KM
Vranjković	Mario	Jozin		100 €
Vranjković	Mladen	Jozin		1000 HRK
Vranjković	Vlado	+ Frane	Zeke	150 €
Vukoja	Stanko	+ Joze		50 €
Vukoja	Vinko	+ Grge		100 KM
Zakrajšek	Goran	+ Alojza		100 KM
Zlopaša	Andelko	+ Ike		100 €
Zlopaša	Ante	+ Petra		100 KM
Zlopaša	Ivan	+ Pere		100 KM
Zlopaša	Jerko	Stipin		100 KM
Zlopaša	Ljubo	+ Pere		100 KM
Zlopaša	Mila	ud. Zvonke		100 KM
Zlopaša	Stipe	+ Jerke		100 €

DAROVATELJI IZ RASTOVAČE

Prezime	Ime	Otac / majka	Nadimak	Iznos
Bakula	Ivan	+ Milivoja		50 €
Bakula	Ivan		Šiva	100 KM
Bakula	Marko			100 KM
Bakula	Zorka	ud. Nikole		100 KM
Bašić	Jerko	+ Marinka		100 KM
Bešlić	Andrija		Šušović	100 KM
Bešlić	Ante	+ Mate	Šušović	100 KM
Bešlić	Ante	Ljubanov	Martinović	100 €
Bešlić	Ante	Velimirov		100 KM
Bešlić	Ferdo	+ Ante	Vidić	100 KM
Bešlić	Filip	+ Jure		100 KM
Bešlić	Frano	+ Petra	Kaplarov	100 KM
Bešlić	Ivan	+ Ante	Bajević	200 KM
Bešlić	Ivan		Ikara	100 KM
Bešlić	Ivan		Juragić	100 KM
Bešlić	Jerko	+ Zdravka	Šimetović	100 KM
Bešlić	Jozo	+ Ivana		50 €
Bešlić	Jozo	+ Mate		50 €
Bešlić	Jozo	+ Petra	Šušović	100 KM
Bešlić	Jure	+ Mate		150 KM
Bešlić	Ljubica	+ Čive		100 KM
Bešlić	Ljubica	ud. Ivana	Božića	150 KM
Bešlić	Ljubo	+ Ante	Šimatović	100 KM
Bešlić	Ljubo	+ Ante	Martinović	100 KM
Bešlić	Marijan	+ Andrije		500 HRK
Bešlić	Marinko	+ Blage		100 KM
Bešlić	Marinko	+ Jerke		100 KM
Bešlić	Marinko	Mirkov		100 €
Bešlić	Mate	Pećinov		100 KM
Bešlić	Nevenka	ud. Stjepana		100 KM
Bešlić	Nikola	+ Ivana	Begušić	200 KM
Bešlić	Petar	+ Mate	Šušović	100 KM
Bešlić	Petar	Maćanov		100 KM
Bešlić	Ruža	+ Andrije		100 KM
Bešlić	Slobodan	+ Petra		50 €
Bešlić	Stjepan	Velimirov	Vidić	100 KM
Bešlić	Tomislav	+ Petra		100 KM
Bešlić	Tomislav	Jozin		150 KM
Bešlić	Vlado	+ Ante		100 €
Bešlić	Vlado	Ikare		100 KM
Bešlić	Željko	Filipov		100 KM
Čamber	Tonko	+ Ćirila		100 KM
Čutura	Anda	ud. Ivana		100 KM
Čutura	Ante	+ Maćana		100 KM
Čutura	Iva	+ Mate		100 KM
Čutura	Ivan	+ Ilije		200 KM
Čutura	Ivan	+ Nikole		100 KM

Čutura	Jerko	+ Ivana	Čorlukušić	300 KM
Čutura	Jerko	+ Vinka		500 KM
Čutura	Kata	ud. Zdravka		100 KM
Čutura	Mate	+ Joze		100 KM
Čutura	Mate	+ Petra	Penavušić	100 KM
Čutura	Milan		Antičević	100 €
Čutura	Nikola	+ Joze		200 KM
Čutura	Petar	+ Frane		100 KM
Čutura	Vinko	+ Nikole	Božićić	100 €
Dragoja	Ana	ud. Jerke		100 KM
Dragoja	Ljubo	Matin		100 KM
Dragoja	Slavo	+ Stjepana		100 KM
Gavran	Ante	Ivanov		200 KM
Gavran	Ante	Ivanov	Čavić	200 KM
Gavran	Branko	+ Joze		100 KM
Gavran	Darko	Jozin		100 KM
Gavran	Iko	+ Jerke		100 €
Gavran	Jozo	+ Ante		100 €
Gavran	Jozo	+ Jerke	Jole	100 KM
Gavran	Mate	+ Joze		100 KM
Gavran	Nediljko	+ Jerke		100 KM
Gavran	Tihomir	+ Ivana		200 KM
Grubišić	Ivan	+ Mate		100 KM
Jukić	Ivan	+ Mate		100 KM
Jukić	Marin	+ Stjepana		500 HRK
Jukić	Velimir	+ Ike		150 KM
Kelava	Marko	+ Joze		50 KM
Kovač	Željko	+ Milana	Mostić	100 €
Landeka	Ante	+ Frane		200 KM
Landeka	Ante	+ Jure		100 KM
Landeka	Borislav	+ Mate		150 KM
Landeka	Ivan	+ Joze	Martušić	200 KM
Landeka	Ivan	+ Jure		200 KM
Landeka	Janja	ud. Mate		200 KM
Landeka	Jerko	+ Petra		500 HRK
Landeka	Jozo	+ Mate		100 KM
Landeka	Krešo	+ Petra		150 KM
Landeka	Marija	+ Joze		500 KM
Landeka	Marija	ud. Filipa		100 KM
Landeka	Miro	+ Stjepana		400 HRK
Landeka	Vinko	+ Mate		100 €
Landeka	Zvonko	+ Jure		200 KM
Lebo	Branko	+ Jure		300 KM
Lebo	Branko	+ Pere		100 €
Lebo	Mate	+ Joze		100 €
Lebo	Nediljko	+ Stipe		100 KM
Lebo	Stanislav	+ Ivana		100 KM
Maras	Branko	+ Stjepana		100 KM
Maras	Petar	+ Jure		100 CAN \$

Maras	Zvonko	+ Ivana		200 KM
Marić	Jerko	+ Ivana	Radeljušić	100 KM
Martić	Branko			100 KM
Martić	Dinko	Matin	Spajušić	100 KM
Martić	Ivan	+ Marka		100 KM
Martić	Jerko	+ Mate		100 KM
Martić	Jerko	+ Mate	Zelić	200 KM
Martić	Jozo	+ Marka		100 KM
Martić	Luka	+ Jure		100 KM
Martić	Ljubica	ud. Marinka		50 €
Martić	Pero	+ Stjepana	Spajušić	150 €
Martić	Pero	Brankov		100 KM
Martić	Ruža		Zelić	50 €
Martić	Vinko	+ Marka		100 KM
Martić	Vinko	+ Stjepana	Spajušić	100 KM
Mihalj	Tomislav	Ivanov		100 KM
Olujić	Anđa			200 KM
Šilić	Berislav	Ivanov		100 KM
Širić	Branko	+ Stjepana		100 KM
Tomić	Luka	+ Ante		200 KM

DAROVATELJI IZ ČITLUKA

Prezime	Ime	Otac / majka	Nadimak	Iznos
Bago	Anica	ud. Ante		100 €
Bago	Ante	+ Petra	Ljubić	100 KM
Bago	Filip	Antin		100 KM
Bago	Miroslav	Petrov	Meri	100 KM
Bago	Slavo	+ Ivana	Šukanović	50 €
Bago	Vida	ud. Slavka		100 KM
Bago	Željko	Vinkov	Krunić	100 KM
Biško	Ante	+ Mate	Anteša	100 KM
Biško	Iva	+ Ante	Ica	100 KM
Biško	Jerko	+ Mate		100 KM
Biško	Ljubo	+ Ante		50 €
Biško	Ljubo	+ Ivana		100 KM
Biško	Petar	+ Ante		100 KM
Biško	Stjepan	+ Ante		100 KM
Crnogorac	Ante	+ Petra	Pečić	100 KM
Crnogorac	Bruno	Ivanov		100 KM
Crnogorac	Domagoj	Antin	Pečić	100 KM
Crnogorac	Franjo	Ivanov		100 KM
Crnogorac	Ivan	+ Joze	Paškić	100 KM
Crnogorac	Ivan	+ Mate	Matijašić	100 KM
Crnogorac	Ivica	+ Ante	Pečić	100 KM
Crnogorac	Kata	ud. Joze		100 KM
Crnogorac	Mate	+ Domina		100 €
Crnogorac	Mladen	Alojzijev		200 KM

Crnogorac	Slavka	ud. Bože		100 KM
Crnogorac	Vlado	+ Bože		100 KM
Crnogorac	Zdravka	+ Marinka		50 €
Crnogorac	Zdravko	Ivanov	Pakšić	100 KM
Crnogorac	Zoran	+ Slave		100 KM
Čorić	Branko			200 KM
Čorić	Damir	Jerkin		100 KM
Čorić	Ivica	Jerkin		100 KM
Čorić	Jerko	+ Bože		100 KM
Čorić	Mate	+ Ante		100 €
Čorić	Mladen	Matin		500 €
Čuk	Mate	+ Blaža		100 KM
Galić	Denis	Vinkov		100 KM
Galić	Draženka			100 KM
Galić	Matija	ud. Berislava		50 €
Galić	Matija	ud. Tomislava		50 €
Galić	Mila	ud. Pece		100 KM
Galić	Vinko	+ Petra		100 KM
Hrkać	Branko	+ Jerke		50 €
Hrkać	Franjo	+ Jerke		200 KM
Hrkać	Ljilja	Jerkina		100 KM
Hrkać	Stjepan			100 KM
Karamatić	Blagica	ud. Pere		200 KM
Karamatić	Tomislav	+ Ilje		500 KM
Karamatić	Tomislav	+ Ivana-Ilje		500 KM
Karamatić	Željko	+ Mate		100 KM
Mandurić	Ana	ud. Ivana		100 KM
Mandurić	Anđa	+ Pere		50 €
Mandurić	Ante		Draganović	50 €
Mandurić	Ivan	+ Pere		100 KM
Mandurić	Luka	+ Jakova		50 €
Mandurić	Milan	+ Ivana	Bikulić	100 KM
Mandurić	Slavko	+ Vlade		100 KM
Mandurić	Slavo	+ Jerke		100 KM
Mandurić	Zdravka	ud. Milana		100 KM
Marić	Željko	+ Marinka		100 KM
Mrvelj	Stipe	+ Jerke		500 KM
Mrvelj	Željko	+ Ivana		100 KM
Oreč	Jerko	+ Ante		100 KM
Petric	Ivan	+ Rajka		200 KM
Petric	Slaven	Jozin		100 KM
Ramljak	Branko	+ Ivana	Babić	100 KM
Ramljak	Damir	+ Ivana		100 €
Ramljak	Danica			100 KM
Ramljak	Darinko	Žarkov		50 €
Ramljak	Iva	ud. Branka		50 €
Ramljak	Leonardo	+ Miroslava		100 KM
Ramljak	Milan	Dominov	Šiškić	50 €

Ramljak	Milorad	Jerkin		100 €
Ramljak	Tomislav	+ Ivana	Tonko	100 KM
Ripić	Pero			100 KM
Šušnjar	Boro	+ Ante	Mostinović	4,000 KM
Šušnjar	Dinko	+ Ante		100 KM
Šušnjar	Ljuba	ud. Zdravka		50 €
Šušnjar	Miro	+ Ante	Mostinović	300 KM
Šušnjar	Nediljko	+ Ante	Mostinović	300 KM

DAROVATELJI IZ OSOJA

Prezime	Ime	Otac / majka	Nadimak	Iznos
Bošnjak	Ante	+ Joze	Joskanović	50 €
Bošnjak	Branko	+ Petra		100 KM
Bošnjak	Branko	Matin		100 KM
Bošnjak	Krešo	+ Stjepana		50 €
Bošnjak	Miljenko	+ Stipe	Čakić	100 KM
Bošnjak	Nediljko	+ Petra		400 HRK
Bošnjak	Željko	Zdravkov		200 KM
Bradarić	Fradi	Ivanov		100 €
Bradarić	Luka	+ Jure		200 KM
Bradarić	Ljubo	+ Jerke		100 KM
Bradarić	Ranko	+ Jerke		300 KM
Jukić	Ivan	+ Andrije		100 KM
Jukić	Ivan	+ Domina		100 KM
Jukić	Ljubo	+ Ante		50 €
Jukić	Miro	+ Ante		100 KM
Kovač	Anđa	ud. Marka		100 KM
Kovač	Franjo	+ Ivana	Bilošević	50 €
Kovač	Franjo	+ Ivana	Grganović	50 €
Kovač	Ivan	+ Marijana	Jozarić	150 KM
Kovač	Mario	Milanov	Grganović	200 €
Kovač	Vlado	+ Joze	Macić	100 KM
Krnjić	Slavica	+ Luke		100 KM
Mitar	Iva	+ Petra		50 €
Mitar	Ivica	+ Pere		100 KM
Mitar	Janja	+ Ivana		100 KM
Mitar	Jerko	+ Ante		100 KM
Mitar	Ljubo	+ Rajka		100 €
Šego	Anđa	ud. Paške		50 KM
Šego	Branko	+ Mate		150 KM
Šego	Danica	ud. Ante		100 KM
Šego	Franjo	+ Ivana		100 KM
Šego	Petar	+ Mate		200 KM
Šego	Zdenko	Marinkov		100 KM
Šego	Zdenko			200 €
Šego	Zorka	ud. Milana		100 KM

DAROVATELJI IZ BATINA

Prezime	Ime	Otac / majka	Nadimak	Iznos
Bakula	Jerko	+ Stjepana		50 €
Bakula	Ljuba	ud. Pere		100 KM
Bakula	Tomislav	Vencin	Čičanović	100 KM
Bašić	Tomislav	Jerkin		100 €
Boban	Franjo	+ Ivana		100 KM
Boban	Ljubica			50 €
Kovač	Ivan		Rižinović	100 KM
Kovač	Ob. Petra		Rižinović	300 KM
Kovač	Slavo	+ Stipe	Rižinović	100 KM
Penava	Ankica	ud. Maria		200 KM
Penava	Ilija	+ Petra		100 KM
Penava	Kata	ud. Jerke		100 KM
Penava	Ljubo	+ Nediljka		100 KM
Penava	Milan	+ Ante		100 KM
Penava	Miroslav	+ Ivana		100 KM
Penava	Nediljka	ud. Ante		100 KM
Senjak	Albin	Vinkov		200 KM
Senjak	Anđa	ud. Mirka		100 KM
Senjak	Branko	+ Mirka		100 KM
Senjak	Ivan	+ Petra		100 KM
Senjak	Željko	+ Ivana		100 KM
Senjak	Željko	+ Jerke		100 KM

DAROVATELJI IZ VINJANA

Prezime	Ime	Otac / majka	Nadimak	Iznos
Boras	Ivan	+ Vlade	Boškanović	200 €
Galić	Ante	Stjepanov	Bajić	150 KM
Mandurić	Dragica	ud. Ivana		100 KM
Mandurić	Petar	+ Mate	Pešo	100 KM
Marić	Branko	+ Vlade		100 KM
Marić	Drago	+ Damjana		100 KM
Marić	Goran	+ Ante		100 €
Marić	Iva	+ Ivana		50 €
Marić	Tomislav	+ Pere		500 €
Petric	Anđa	+ Mate		50 KM
Petric	Mario	+ Mire	Mašukić	50 €
Petric	Nikola	+ Ivana		100 KM
Ternovšek	Rajko			300 KM
Tomić	Jozo	+ Ivana		100 KM
Tomić	Stjepan	+ Ante		100 KM
Zelić	Dragan	+ Emila		100 KM

DAROVATELJI IZ TRIBISTOVA, SOBAČA I KONJOVCA

Prezime	Ime	Otac / majka	Nadimak	Iznos
Bešlić	Damir	Jozin		400 HRK
Bešlić	Smilja	ud. Mate		100 KM
Čuljak	Anđa	+ Paške		50 €
Čuljak	Branko	+ Ivana		100 KM
Čuljak	Ivan	+ Josipa		100 KM
Čuljak	Toma	+ Josipa		100 KM
Čutura	Leonardo	+ Joze		50 €
Čutura	Petar	+ Ivana		100 KM

DAROVATELJI IZ RAZNIH MJESTA

Prezime	Ime	Otac/majka	Nadimak	Mjesto	Iznos
Bakula	Emil	+ Jerke		Mostar	100 KM
Begić	Smiljan	+ Ljube		Zagreb	100 KM
Bešlić	Anica	+ Jure	Dulkića	Slavonija	100 €
Bešlić	Mirko		Vidović	Dubrovnik	400 HRK
Čutura	Ivan	+ Šimuna	Šitić	Njemačka	100 €
Čutura	Jerko	+ Mate	Penavušić	Marija Bistrica	100 €
Čutura	Zdravko	+ Ivača		Njemačka	200 €
Česić	Ljubo		Rojs	Zagreb	100 €
Jakovljević	Branko	Stjepanov		Švicarska	150 CHF
Jukić	Dr. Vlado	+ Domina		Zagreb	2000 HRK
Jukić	Stjepan	+ Andrije		Ljubuški	200 KM
Jurišić	Ivan	+ Mije		Njemačka	100 €
Klarić	Ivan			Bukovica	50 €
Krasić	Mario		Maka	Čitluk	100 €
Landeka	Petar	Ćikasov		Njemačka	100 €
Leko	Dražen	+ Jerke		Broćanac	50 €
Leko	Ivan	Mire		G. Vinjani	50 KM
Mikulić	Mila			Sidney - Australia	200 Austr. \$
Obitelj	Markovinović			Zagreb	500 HRK
Oreč	Fra Šimun			Frohnlietien - Austria	1,000 €
Pavlović	Ivanka	r. Mrvelj		Mostar	100 KM
Penava	Don Ivan			Dubrovnik	250 KM
Petric	Vlado	+ Frane		Zagreb	200 €
Petric	Zora	+ Pavla		Canada	CAN \$
Pišonić	Slavko i Joza			Nova Graniška	100 €
Ramljak	Ante		Pikića	Zagreb	200 KM
Šćrbec	Marko i Ana			Zagreb	400 HRK
Šego	Stjepan	+ Mate		Zagreb	150 KM
Zec	Lenka	r. Senjak		Imotski	100 KM
Žaja	Zvonimir			Aržano	400 HRK

PODUZEĆA, USTANOVE, UDRUGE, RAZNE PRIGODE...

Naziv	Vlasnik/opis	Mjesto	Iznos
BGL Commerce	Bruno i Zvonko Kovač	Posušje	1,000 KM
Blago d.o.o.		Posušje	300 KM
CER d.o.o.		Posušje	400 KM
Cerovina d.o.o.		Široki Brijeg	200 KM
Dr. Theisse	Vjekoslav Bakula	Posušje	1,000 KM
Generacija maturanata - Gimnazija 94/95		Posušje	100 €
Generacija maturanata 2004/05			200 KM
Generacija maturanata 94/95		Posušje	200 KM
Generacija maturanata, gimnazija fra Grge Martića, 1974/75		Posušje	400 KM
Kror d.o.o.		Posušje	1,000 KM
Limarija "Kvesići"		Kočerin	200 €
Meggle d.o.o.		Posušje	3,000 KM
Općina Posušje		Posušje	2,000 KM
Pekarna Braća		Posušje	100 KM
Žana Commerce d.o.o.	Milorad Ramljak	Posušje	555 KM

DAROVATELJI PRIGODOM KRŠTENJA DJETETA

Prezime	Ime	Mjesto	Iznos
Bago	Branko i Ivana	Čitluk	250 KM
Bago	Vedran	Posušje	100 KM
Bakula	Damir i Valentina	Rastovača	100 KM
Bakula	Ivan i Božena	Posušje	100 KM
Bakula	Ivan i Marija	Posušje	100 KM
Bakula	Ivan i Tanja	Posušje	100 KM
Bakula	Ivica i Ivana	Batin	100 KM
Bakula	Petar - Ivanov	Rastovača	100 KM
Bakula	Petar i Martina	Batin	50 KM
Bakula	Petar i Vinka	Posušje	100 KM
Bakula	Zoran i Angela	Batin	100 KM
Bakula	Zoran i Gloria	Batin	100 KM
Barać	Dražen i Marija	Posušje	100 KM
Bašić	Slaven i Anela	Posušje	100 KM
Bašić	Stipan i Ana	Batin	100 €
Bašić	Tomislav i Ivana	Rastovača	400 HRK
Bašić	Tomislav i Marina	Beč	100 KM
Begić	Ante i Ivana	Posušje	100 KM
Begić	Ljubo i Ivana	Posušje	100 €

Begić	Petar i Anđelka	Posušje	150 KM
Begić	Petar i Anja	Posušje	500 KM
Begić	Tomislav i Josipa	Posušje	100 KM
Begić	Velimir i Željka	Posušje	100 KM
Bešlić	Josip i Ana	Posušje	100 KM
Bešlić	Marinko i Ivana	Posušje	100 KM
Bešlić	Nedjeljko i Emila	Posušje	100 KM
Bešlić	Slavko i Marija	Posušje	150 KM
Biško	Stanko i Ivana	Posušje	100 KM
Biško	Željko i Marijana	Posušje	100 KM
Boban	Marijo i Marijana	Posušje	100 KM
Bošnjak	Tomislav i Josipa	Posušje	100 KM
Budimir	Mate i Iva	Posušje	100 KM
Crnogorac	Mario i Marijana	Čitluk	50 €
Čamber	Denis i Ana	Posušje	100 KM
Čamber	Josip i Renata	Posušje	100 KM
Čamber	Želimir i Marijana	Posušje	100 KM
Čutura	Ante i Nikolina	Rastovača	100 KM
Čutura	Oliver i Josipa	Rastovača	100 KM
Čutura	Vinko i Violeta	Rastovača	100 KM
Česić	Mario i Ivana	Posušje	100 KM
Đerek	Ivica i Josipa	Posušje	100 KM
Galić	Danijel i Ljubica	Posušje	100 KM
Galić	Paolo	Posušje	100 KM
Gavran	Ante i Bojana	Rastovača	50 KM
Gavran	Ljubo i Marija	Posušje	100 KM
Grabovac	Vladimir i Andrijana	Posušje	100 KM
Jakšić	Igor i Marijana	Posušje	100 KM
Jović	Mijo i Ivona	Posušje	100 KM
Jukić	Danko i Mirela	Posušje	100 KM
Jukić	Ivan i Ana	Batin	100 KM
Jukić	Stipe i Gracija	Posušje	100 KM
Knezović	Zoran i Mira	Posušje	100 KM
Kolobarić	Stanislav i Blaženka	Posušje	100 KM
Kovač	Ivica i Blaženka	Posušje	100 KM
Kovač	Mate i Katarina	Posušje	400 HRK
Landeka	Mario i Nada	Rastovača	100 KM
Lebo	Anđelko i Marina	Posušje	100 KM
Lebo	Frano i Petra	Rastovača	100 KM
Lebo	Vlado i Ružica	Rastovača	100 KM
Lončar	Tomislav i Kristina	Posušje	100 KM
Mandurić	Damir i Marijana	Čitluk	100 KM
Mandurić	Josip i Ivana	Posušje	100 KM
Mandurić	Krunoslav i Katarina	Čitluk	100 KM
Maras	Slaven i Marija	Posušje	100 KM
Marić	Branimir i Štefica	Vinjani	100 KM
Marić	Ivan i Katarina	Posušje	100 KM
Marić	Matej i Ivana	Zagreb	100 KM
Marić	Zdenko	Rastovača	100 KM

Markić	Tomislav i Anamarija	Rastovača	100 KM
Markota	Antonio i Ivana	Posušje	100 KM
Markota	Željko i Marijana	Posušje	100 KM
Martić	Damir	Rastovača	100 KM
Martić	Pero i Andrea	Rastovača	100 KM
Mitar	Ivica i Marina	Posušje	100 KM
Mitar	Mate i Kata	Posušje	50 €
Mitar	Zoran i Katarina	Posušje	100 KM
Oreč	Ivan i Milena	Posušje	200 KM
Penava	Ante i Željka	Posušje	100 KM
Penava	Antonio i Andrea	Batin	100 €
Penava	Mario i Irena	Posušje	100 KM
Petric	Ivica - Cmiljanov	Posušje	100 KM
Pirić	Ivan i Andrijana	Posušje	150 KM
Pišković	Frano i Marija	Posušje	150 KM
Pišković	Mate i Andrea	Tribistovo	100 KM
Ramljak	Jerko i Ljubica	Posušje	100 KM
Ramljak	Željko i Mila	Čitluk	100 KM
Rezo	Ante i Marija	Posušje	50 €
Rezo	Blažen i Katarina	Posušje	100 KM
Rezo	Jure i Antonija	Posušje	100 KM
Srebrović	Ivan i Ivana	Posušje	100 KM
Šego	Tomislav i Andrijana	Osoje	150 KM
Širić	Jure i Ana Marija	Zagreb	100 KM
Šušnjar	Ivan i Maja	Posušje	100 KM
Šušnjar	Marin i Antonija	Čitluk	100 KM
Tokić	Damir i Marina	Posušje	100 KM
Tokić	Mate i Marijana	Posušje	100 KM
Tomić	Zoran i Ivana	Posušje	100 KM
Vranjković	Mladen i Mirna	Posušje	100 €
Zovko	Ivica i Tereza	Posušje	100 KM
Žulj	Srečko i Kristina	Posušje	100 €

DAROVATELJI PRIGODOM VJENČANJA

Prezime	Ime muža	Ime žene	Mjesto	Iznos
Bago	Drago	Katarina	Posušje	300 KM
Bakula	Mario	Ivona	Posušje	200 KM
Biško	Mladen	Marijana	Posušje	50 €
Bošnjak	Mario	Vedrana	SAD	100 \$
Buntić	Boris	Ana Marija	Paoča	100 KM
Bušić	Dubravko	Katarina	Gorica	100 KM
Čutura	Miro	Marija	Rastovača	200 KM
Čutura	Vladimir	Katarina	Posušje	250 KM
Čutuk	Josip	Martina	Grude	100 KM
Galić	Mario	Maja	Posušje	100 KM
Gavran	Jerko	Josipa	Rastovača	100 KM
Glavaš	Stipe	Kata	Drinovci	100 KM

Ivanković	Mislav	Ida	Poklečani	200 KM
Jukić	Andrija	Marijana	Osoje	100 KM
Jukić	Josip	Vanesa	Zagreb	100 KM
Jurišić	Ante	Žana	Posušje	100 KM
Jurišić	Josip	Josipa	Zagorje	100 KM
Jurišić	Josip	Ružica	Zagorje	100 KM
Karamatić	Dražen	Kristina	Posušje	100 KM
Kelava	Dragan	Josipa	Bukovica	100 €
Kolobarić	Željko	Marija	D. Mamići	50 €
Koštro	Marko	Željka	Vir	50 €
Landeka	Davor	Ivona	Posušje	200 KM
Lebo	Ante	Marija	Rastovača	100 KM
Lebo	Darko	Marijana	Posušje	100 KM
Lončar	Zdravko	Vesna	Posušje	100 KM
Malenica	Ante	Jelena	Canada	100 €
Mandurić	Dražen	Ivana	Čitluk	100 KM
Mandurić	Josip	Ivana	Vinjani	150 €
Mihalj	Marinko	Marijana	Posušje	200 KM
Mikulić	Danijel	Anamarija	Posušje	100 KM
Misir	Jure	Anita	Imotski	100 KM
Oreč	Josip	Andrea	Posušje	100 KM
Penava	Josip	Anna	Batin	100 KM
Penava	Petar	Ivana	Posušje	100 KM
Petric	Ivan	Božana		200 KM
Protrka	Ivan	Katarina	Posušje	50 €
Ryzhovskvi	Vladimir	Ivana	Washington	200 KM
Soldo	Danijel	Marijana	Njemačka	100 KM
Šego	Tomislav	Andrijana	Osoje	100 KM
Šušnjar	Jozo	Andrijana	Posušje	100 KM
Tokić	Mate	Marijana	Posušje	100 KM
Tomić	Franjo	Lidija	D. Gradac	100 KM
Zlomislić	Ivica	Andrea	Posušje	100 KM

+ Bradarić Anice	ud. Jure	Osoje	200 KM
+ Bradarića Jerke		Osoje	300 KM
+ Budimir Mare		Posušje	50 €
+ Budimira Ivana		Posušje	200 KM
+ Budimira Joze		Posušje	100 KM
+ Crnogorac Zdravke		Čitluk	100 KM
+ Čuljka Jerke	Ivanova	Sobač	200 KM
+ Čuture Kate		Posušje	200 KM
+ Čuture Ljube		Rastovača	100 KM
+ Čuture Petra	+ Ivana	Tribistovo	200 KM
+ Čuture Stjepana		Rastovača	200 KM
+ Čuture Zdenka		Rastovača	100 KM
+ Duspara Zdenke		Rastovača	300 KM
+ Duspare Mate		Rastovača	200 KM
+ Galić Ane		Čitluk	100 KM
+ Galića Ante		Posušje	300 KM
+ Gavrana Jerke		Rastovača	100 €
+ Grbeša Dragice		Posušje	100 KM
+ Hrkaća Ivana		Čitluk	100 KM
+ Ivankovića Ivana		Posušje	100 KM
+ Jažo Tadije	+ Bože	Posušje	200 KM
+ Jukić Anice	ud. Petra	Posušje	200 KM
+ Jukića Ante	+ Mate - Krešića	Posušje	100 KM
+ Jukića Petra	+ Mate	Posušje	100 KM
+ Jurišića Stjepana		Posušje	250 KM
+ Karamatić Ivane		Posušje	200 KM
+ Kovač Anđelke		Posušje	50 €
+ Kovač Anice		Osoje	200 KM
+ Kovač Drage		Hamburg	200 KM
+ Kovač Ive		Posušje	100 KM
+ Kovač Mande		Batin	100 KM
+ Kovač Slavke		Rastovača	100 KM
+ Kovača Branka		Osoje	200 KM
+ Kovača Milana		Rastovača	300 KM
+ Kovača Petra	Strukića	Posušje	500 KM
+ Kovača Slave		Posušje	500 KM
+ Kovača Zvonke	Mostića	Rastovača	200 KM
+ Landeka Mate		Posušje	200 KM
+ Landeka Zore		Posušje	100 KM
+ Landeke Jerke		Rastovača	300 KM
+ Landeke Mate		Posušje	200 KM
+ Lebo Ane		Posušje	100 KM
+ Lebo Ruže		Rastovača	100 KM
+ Lončara Zvonke		Vinjani	100 KM
+ Mandurić Dragice		Čitluk	200 KM
+ Mandurić Križana		Čitluk	100 KM
+ Mandurić Matije	Mace	Zagreb	200 KM
+ Marasa Jerke		Posušje	200 KM
+ Marasa Rajka		Posušje	200 KM
+ Marić Ane		Vinjani	100 KM

NAŠI POKOJNICI CRKVI GRADE

Prezime i ime pokojnika	Podrijetlo	Mjesto	Iznos
+ Bage Ivana		Čitluk	200 KM
+ Bage joze		Čitluk	150 KM
+ Bago Ljubice		Čitluk	200 KM
+ Bakula Barbare		Rastovača	500 KM
+ Bašić Matije		Posušje	100 KM
+ Bašića Ivana		Posušje	200 KM
+ Bešlić Ive		Rastovača	200 KM
+ Bešlić Kata	ž. Željka	Posušje	100 KM
+ Bešlić Matije		Posušje	200 KM
+ Bešlića Ante		Rastovača	200 KM
+ Bešlića Marinka		Rastovača	200 KM
+ Biško Zvone	+ Luke	Čitluk	200 KM
+ Bošnjak Ive		Osoje	50 €

+ Martić Anđe		Posušje	200 KM
+ Martića Joze	+ Martina	Rastovača	200 KM
+ Mitar Marije		Posušje	200 KM
+ Mitra Ante		Osoje	300 KM
+ Mrvelja Marija		Čitluk	300 KM
+ Oreč Anice		Posušje	100 KM
+ Oreča Vlade		Posušje	200 KM
+ Penave Veselka		Batin	100 KM
+ Petric Ljube		Posušje	100 KM
+ Petrica Branka		Vinjani	300 KM
+ Petrica Frane		Vinjani	100 KM
+ Petrica Mire		Posušje	100 KM
+ Ramljaka Jerke		Čitluk	200 KM
+ Suton Ruže		Posušje	100 KM
+ Šege Ivana	+ Petra	Posušje	300 KM
+ Šege Milana		Osoje	100 KM
+ Zlopaše Jadranka		Posušje	100 KM
+ Zlopaše Zlatka		Posušje	100 KM
+ Zovka Živka		Zagreb	500 KM

DAROVATELJI ZA CRKVU U TRIBISTOVU

Prezime	Ime	Otac/majka nadimak	Nadimak	Iznos
Bakula	Vesna			100 KM
Bašić	Luca	ud. Marinka		100 KM
Bašić	Ljubo	+ Joze		50 KM
Bešlić	Marijan	+ Andrije		200 HRK
Čutura	Stipeš			100 KM
N.	N.			100 KM
Oreč	Jozo	+ Ante		100 KM
Pišković	Jozo		Križanović	100 €
+ Čuljka	Jerke			200 KM

DAROVATELJI ZA OBNOVU GROBLJA U VUČIIPOLJU

Prezime	Ime	Otac/majka nadimak	Mjesto	Iznos
Mandurić	Anđa			50 KM

ZA KAPELICU NA TRISKAVCU

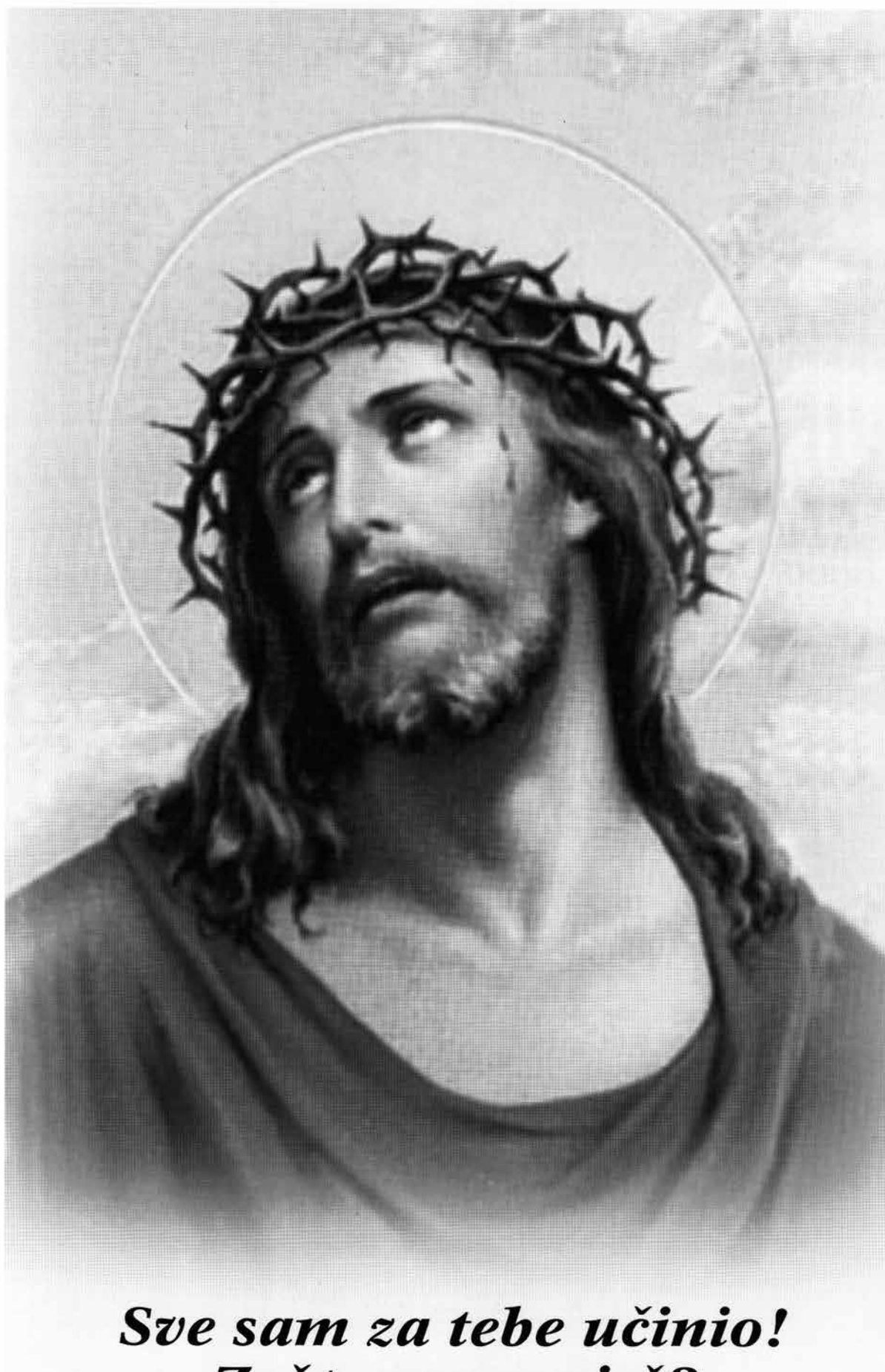
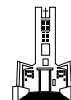
Prezime	Ime	Otac/majka nadimak	Mjesto	Iznos
Bašić	Ljubo	+ Joze	Konjovac	50 KM
Bašić	Jerko	+ Marinka	Rastovača	100 KM
Bešlić	Jozo	+ Ivana		50 KM
Bešlić	Tomislav	+ Petra	Rastovača	100 KM
Gavran	Milka		Posušje	100 KM

IZOSTAVLJENI DAROVATELJI IZ
2014. GODINE

Prezime	Ime	Otac/majka nadimak	Mjesto	Iznos
Bago	Branko	Slavin-Šukanović	Čitluk	250 KM
Bago	Ivica	Slavin-Šukanović	Čitluk	200 KM
Bago	Slavo	+ Ivana-Šukanović	Čitluk	100 KM
Bago	Vida			100 KM
Bakula	Božo	Stanislavov	Posušje	100 KM
Barišić	Iva	Jozina	Posušje	100 KM
Bešlić	Frano	+ Petra	Rastovača	100 KM
Bešlić	Frano	+ Petra-Kaplarov	Rastovača	100 KM
Bešlić	Jozo	+ Joze	Posušje	100 €
Bošnjak	Željko	Zdravkov	Osoje	200 KM
Crnogorac	Ante	Pečić	Čitluk	100 KM
Crnogorac	Dr. Goran		Posušje	200 KM
Crnogorac	Mario		Čitluk	100 KM
Čerkez	Bože	Josipov	Posušje	500 HRK
Galić	Jadranka	ud. Mirka	Posušje	100 KM
Gavran	Nediljko	+ Joke	Rastovača	100 KM
Hrkać	Frano	+ Jerke	Čitluk	100 KM
Jukić	Mario i Anita		Posušje	100 KM
Kovač	Ana	ud. Marinka	Posušje	100 KM
Kovač	Ana	ud. Milana	Osoje	100 €
Lončar	Mate	+ Ivana	Posušje	100 KM
Lončar	Tonka	ud. Ante	Posušje	200 KM
Marić	Vlado	+ Damjana	Vinjani	100 KM
Miloš	Jerko	Matin	Posušje	100 KM
Mitar	Ivan	+ Bože	Posušje	100 KM
Oreč	Ivan	Frane	Posušje	100 KM
Oreč	Jerko	+ Ante	Posušje	150 KM
Pavković	Mate	+ Pere	Posušje	100 KM
Petric	Jozo	+ Milana		100 KM
Petričušić	Ivan	+ Ljube	Posušje	100 KM
Sesar	Dario	Adamov	Posušje	100 KM
Šarić	Bože	+ Josipa	Posušje	150 KM
ZA VUČIIPOLJE				
Marić	Vlado	+ Damjana	Vinjani	100 KM

NEKE NAPOMENE

1. Ukoliko se radi o teškom bolesniku koji traži svećenika, obitelj neka to omogući.
 2. Po svećenika treba doći u župni ured, a ne zvati telefonom.
 3. Nemojte čekati noć kako bi zvali svećenika, osim ako nije iznimno hitan slučaj.
 4. Ako je osoba već umrla, ne treba zvati svećenika nego doći u radno vrijeme ureda i dogovoriti za pokop.
- Nemojte tiskati osmrtnicu dok ne dogovorite vrijeme pokopa u župnome uredu!

***Sve sam za tebe učinio!
Zašto me psuješ?***

NEKI NADNEVCI U 2016.

- Sv. Potvrda: 24. travnja
- Prva sveta pričest: 15. svibnja
- Obredi primanja i obećanja u Framu:
8. svibnja u 19 sati

Blagoslov polja uvijek u 11 sati

- Ričina: 1. svibnja
- Matića križ: 8. svibnja
- Tribistovo (L. Mandić): 22. svibnja
- Batin i Ilijino brdo: 29. svibnja
- Crkvina i Vrbica: 5. lipnja
- Triskavac: 12. lipnja
- Novo rastovačko groblje: 19. lipnja
- Sobač (I. Krstitelj): 24. lipnja
- Krstine – Vučipolje (Petrovdan): 29. Lipnja

Tečajevi pripreve za brak

Mjesto održavanja u Pastoralnome središtu kod nove crkve! Ne treba se ranije najavljivati!

Od 4. travnja do 8. travnja

Od 6. lipnja do 10. lipnja

Od 12. rujna do 16. rujna

Tečaj uvijek započinje u 18 sati.

POZDRAV BLAŽENOJ DJEVICI MARIJI

Zdravo, Gospođo, sveta Kraljice,
sveta Bogorodice Marijo,
koja si djevica postala Crkvom,
i izabrana od presvetog Oca nebeskoga,
koji te posveti
a presvetim Sinom svojim ljubljenim
i Duhom Svetim Tješiteljem.

U tebi je bila i jest
sva punina milosti
i svako dobro.

Zdravo, palačo njegova,
zdravo, šatore njegov,
zdravo, kućo njegova.

Zdravo, odjećo njegova,
zdravo, službenice njegova,
zdravo, majko njegova,
I vi sve, svete kreposti,

koje se po milosti i prosvjetljenju Duha Svetoga
uljevate u srca vjernih,
da ih od nevjernih
učinite vjernima Bogu.

RASPORED**MOLITVENO-LITURGIJSKOGA PROGRAMA****Nedjeljne svete mise**

7,00; 8,30; 10,00; 11,30 i 18,00 (ljeti 19,00)
Tribistovo u 11,00

Radnim danom

7,00 i 18,00

Mise zadušnice u 7,30

Klanjanje Isusu u Presvetom Olt. Sakramentu

Četvrtkom nakon večernje mise u 18,00

SUSRETI**SKUPINA I MOLITVENIH ZAJEDNICA****Franjevačka mladež – FRAMA**

Petkom u 19,30

Mala Frama »Glasnici Sv. Franje«

Utorkom u 19,00

Glazbena sekcija Frame

Srijedom u 19,00

Ostale Framine sekcije

»Drača«, »Asiški siromašak«, »Medijska sekcija«,
»Dramska sekcija« i »Sportska sekcija«
imaju susrete po dogovoru

Biblijski razgovor i meditacija framaša

Subotama u Korizmi i Došašću u 20,30

Teći svjetovni franjevački red FSR – Trećari

Srijedom i petkom u 18,30

Župni zbor »Fra Grga Martić«

Ponedjeljkom i petkom u 19,30

Dječji župni zbor »Fra Grga Martić«

Subotom u 10,00

Ministranti: Subotom u 8,30

Čitači: Subotom u 10,00

Studijska zajednica »Molitva i Riječ«

Povremeno

Molitvena zajednica »Kraljice Mira«

Utorkom u 18,30

Kursiljo: Četvrtkom u 19,30

Biblijska skupina: Četvrtkom u 19,30

PRVA SVETA PRIČEST
Posušje, 2015. god.

**NOVI
DVD**

120 godina svjetla
Frana Pošušje

19. rujna 2015.